

Załącznik do Uchwały nr XXXV/164/20
Rady Miejskiej we Włodawie
z dnia 18 grudnia 2020 r.

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
MIASTA WŁODAWA
NA LATA 2021-2027**

2020

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII	4
1. PODSTAWY PRAWNE.....	4
2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE	5
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W MIEŚCIE.....	10
1. DANE PODSTAWOWE O MIEŚCIE	10
2. TRANSPORT I KOMUNIKACJA	10
3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I PROBLEM STARZENIA SIĘ	11
4. ZASOBY MIESZKANIOWE	15
5. GOSPODARKA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY	16
6. EDUKACJA I WYCHOWANIE.....	20
7. KULTURA, SPORT I REKREACJA	22
8. ZDROWIE I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	24
9. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	29
10. PROBLEM BEZDOMNOŚCI	34
11. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	35
12. POMOC SPOŁECZNA I WSPARCIE RODZINY	36
13. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA.....	48
14. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM” ..	50
15. ANALIZA SWOT	64
16. WNIOSKI Z DIAGNOZY	66
III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	67
IV. PROGRAMY I PROJEKTY	75
V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII	77
SPIS TABEL I WYKRESÓW.....	81

WPROWADZENIE

Polityka społeczna oznacza racjonalną działalność państwa i innych podmiotów zmierzającą do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, pożądanych struktur społecznych i stosunków społeczno-kulturowych, służących efektywnemu i sprawiedliwemu zaspokojeniu potrzeb społeczeństwa. Na poziomie lokalnym jednym z podstawowych narzędzi służących jej realizacji jest strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to dokument przedstawiający koncepcję działań zmierzających do racjonalizacji lokalnej polityki społecznej, szczególnie w aspekcie rozpoznawania zagrożeń społecznych, ich profilaktyki i minimalizowania negatywnych skutków występujących problemów społecznych. Strategia stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych w obliczu zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania lokalnej społeczności.

Niniejsza strategia została opracowana w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej we Włodawie. Powstała w procesie partycypacyjnym z uwzględnieniem interesów różnych grup społecznych i przy szerokich konsultacjach społecznych. W pracach nad dokumentem uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, w tym sektora pomocy społecznej, oświaty, kultury, sportu i rekreacji, rynku pracy, ochrony zdrowia, a także policji, organizacji pozarządowych, kościoła oraz mieszkańcy miasta.

Strategia została przygotowana na lata 2021-2027. Ma umocowanie w dokumentach strategicznych z zakresu polityki społecznej przygotowanych na poziomie globalnym, europejskim, ogólnopolskim i samorządowym skąd, stosownie do potrzeb mieszkańców, przenosi priorytetowe cele i kierunki działań na poziom lokalny. Dokument umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, i stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej.

Strategia składa się z pięciu części. W pierwszej z nich zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia dokumentu oraz jego uwarunkowania strategiczne i programowe.

Druga część strategii obejmuje podstawowe informacje na temat miasta oraz diagnozę sytuacji społecznej w mieście, która została przygotowana w oparciu o dane pozyskane z instytucji i organizacji działających w mieście bądź obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także analizę ankiet skierowanych do mieszkańców miasta, w tym przedstawicieli samorządu lokalnego. Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach: *Transport i komunikacja; Sytuacja demograficzna i Problem starzenia się, Zasoby mieszkaniowe; Gospodarka i sytuacja na rynku pracy; Edukacja i wychowanie; Kultura, sport i rekreacja; Zdrowie i problem niepełnosprawności; Uzależnienia i przemoc w rodzinie; Problem bezdomności; Bezpieczeństwo publiczne; Pomoc społeczna i wsparcie rodziny oraz Aktywność obywatelska.*

W trzeciej części strategii, na podstawie wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy oraz przy uwzględnieniu kompetencji samorządu gminnego, zostały sformułowane: misja, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań niezbędnych do podjęcia w okresie programowania dokumentu. Zostali również wskazani realizatorzy strategii, przedstawione źródła finansowania dokumentu i czas realizacji wyznaczonych w nim kierunków działań, ramy finansowe strategii oraz prognoza zmian.

W czwartej części dokumentu wskazane są programy oraz przedstawiona jest informacja na temat projektów mogących służyć realizacji strategii.

Piąta część strategii zawiera informacje na temat sposobu realizacji dokumentu oraz prowadzenia jego monitoringu i ewaluacji przy wykorzystaniu przygotowanego zestawu wskaźników monitoringowych.

Przy istniejącym obecnie ogromnym zapotrzebowaniu na myślenie i działanie strategiczne należy pamiętać, że sam fakt przygotowania strategii to dopiero część teoretyczna procesu, którą należy uzupełnić praktyką i działaniem, czyli wdrożeniem dokumentu. Tutaj, odpowiedzialność spada na lokalnych polityków, działaczy, przedstawicieli różnych instytucji, zarówno administracji samorządowej, jak i organizacji pozarządowych. I tylko ich skoordynowana współpraca, wola i determinacja w przeznaczaniu i pozyskiwaniu środków finansowych przełoży się na skuteczność realizacji strategii.

I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII

1. PODSTAWY PRAWNE

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Włodawa na lata 2021-2027 wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Do aktów prawnych regulujących treść strategii oraz wpływających na jej realizację należą również m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Włodawa na lata 2021-2027 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu globalnym, europejskim, krajowym i samorządowym. Należą do nich:

- Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030 (projekt),
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Włodawskim na lata 2011-2021.

Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju jest przyjętym przez Organizację Narodów Zjednoczonych programem działań, definiującym model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu

ubóstwa we wszystkich jego przejawach przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych.

Dokument obejmuje 17 celów zrównoważonego rozwoju oraz powiązanych z nimi 169 zadań. Cele te są następujące: 1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie, 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo, 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt, 4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie, 5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt, 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi, 7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie, 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi, 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność, 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami, 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu, 12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji, 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom, 14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony, 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej, 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu, 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Polska perspektywa działań na rzecz Agendy 2030 została sformułowana w **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, która stanowi instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi kraju, wskazując cele i niezbędne działania, instrumenty realizacyjne i kluczowe projekty zapewniające jej wdrożenie. Dokument ustala także system koordynacji, wyznaczając role poszczególnym podmiotom publicznym oraz sposoby współpracy ze światem biznesu, nauki i społeczeństwem.

Strategia przedstawia nowy model rozwoju, tj. rozwój odpowiedzialny, czyli taki, który budując siłę konkurencyjną z wykorzystaniem nowych czynników wzrostu, zapewnia udział i korzyści wszystkim grupom społecznym zamieszkującym różne miejsca naszego kraju. Jednocześnie w nowym modelu potrzeby obecnego pokolenia będą realizowane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń.

Głównym celem wszystkich działań i przedsięwzięć przewidzianych w dokumencie jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i

terytorialnym. Oczekiwany efektem realizacji strategii będzie zwiększenie zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat.

Celem głównym dokumentu Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest poprawa jakości życia Polaków. Osiągnięcie tego celu uzależniono od podjęcia działań w trzech obszarach strategicznych: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. W każdym z tych obszarów strategicznych zostały określone strategiczne cele rozwojowe, które uzupełniono sprecyzowanymi kierunkami interwencji.

Do celów rozwojowych zaliczono: 1. Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji, 2. Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym, 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki, 4. Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki, 5. Stworzenie Polski Cyfrowej, 6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”, 7. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska, 8. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, 9. Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego, 10. Stworzenie sprawnego państwa, jako modelu działania administracji publicznej, 11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 roku, w którym odzwierciedlenie znajdują określone w filarze „rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony” postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Strategia jest punktem odniesienia dla Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, będąc zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej, zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście ma się przełożyć na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju.

Jednym z celów dokumentu jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo; wskazano w nim obszary strategicznej interwencji, które otrzymają szczególne wsparcie (tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

Strategia wspiera konkurencyjność regionów zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. Istotny nacisk położono w niej również na rozwijanie kompetencji administracji publicznej w zakresie prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspierania powiązań pomiędzy lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki. W tym kontekście zakładając zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej, stworzono w dokumencie warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnymi.

Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 są elementem prac nad Umową Partnerstwa oraz krajowych i regionalnych programów operacyjnych dla interwencji finansowanych przez Europejskie Fundusze Inwestycyjne i Strukturalne w latach 2021-2027.

Dokument zawiera m.in. wyzwania i cele rozwojowe kraju, w tym diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej Polski, cele rozwojowe kraju w perspektywie do roku 2030, opis podejścia terytorialnego oraz matrycę potrzeb na lata 2021-2027 oraz uzasadnienie wyboru realizacji 5 celów Polityki Spójności na lata 2021-2027: 1. Bardziej inteligentna Europa, 2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskomisyjna Europa, 3. Lepiej połączona Europa, 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, 5. Europa bliżej obywateli. Dokument obejmuje również opis warunków podstawowych, których spełnienie determinuje możliwość uruchomienia środków w poszczególnych celach polityki w kolejnej perspektywie, opis mechanizmów koordynacji i komplementarności polityki spójności z innymi politykami Unii Europejskiej, tj. Wspólną Polityką Rolną i Wspólną Polityką Rybołówstwa oraz instrumentami finansowanymi z Unii Europejskiej, tj. programami zarządzanymi centralnie przez Komisję Europejską, zarys finansowania programów operacyjnych w ramach Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, katalog programów operacyjnych w Polsce w latach 2021-2027 oraz opis systemu instytucjonalnego służącego realizacji Umowy Partnerstwa.

W latach 2021-2027 w ramach Polityki Spójności możliwe będzie finansowanie przedsięwzięć ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego + i Funduszu Spójności. Proponowane **programy operacyjne** obejmują: program operacyjny w zakresie infrastruktury transportu, energetyki i środowiska, zdrowia, kultury, nauki i edukacji oraz spraw społecznych, program(-y) operacyjny(-ne) w zakresie badań, rozwoju oraz innowacyjności oraz rozwoju cyfrowego, program operacyjny w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego, program operacyjny w zakresie województw wschodniej Polski, program operacyjny w zakresie wspierania regionów

z deficytem/obszarów słabszych gospodarczo, program operacyjny Pomoc Techniczna oraz 16 regionalnych programów operacyjnych.

W okresie programowania 2021-2027 zaproponowano również nowe rozwiązanie w postaci Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, którego zadaniem ma być wspieranie działań na rzecz ograniczenia negatywnych skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych związanych z odejściem od węgla i zaadaptowanie się do nowych warunków.

Projekt **Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030** jest dokumentem wyznaczającym kierunki polityki społecznej w regionie w 7 obszarach: 1. Bezrobocie i bierność zawodowa. Ubóstwo i dziedziczenie biedy, 2. Starzejące się społeczeństwo, 3. Wsparcie dziecka i rodziny, 4. Wsparcie osób niepełnosprawnych, 5. Zdrowie psychiczne, 6. Rozwój społeczności lokalnej, 7. Ekonomia społeczna.

Do celów głównych zaliczono: wzrost zatrudnienia, przeciwdziałanie bierności zawodowej i obniżenie poziomu ubóstwa w województwie lubelskim do roku 2030, podniesienie jakości życia osób starszych poprzez wydłużenie okresu samodzielności i aktywności w życiu społecznym oraz zapewnienie bezpieczeństwa, adaptację systemu wspierającego rodzinę zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami i zmianami w otoczeniu zewnętrznym, włączenie osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe poprzez działania zwiększające ich aktywność zawodową i społeczną, poprawę jakości życia osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego, zwiększenie poziomu aktywności obywateli i wspólnot lokalnych oraz wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej i uczynienie z nich istotnego instrumentu wsparcia rozwoju regionu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Włodawskim na lata 2011-2021 jest dokumentem, w którym na podstawie diagnozy potrzeb i problemów społecznych w powiecie, dokonano oceny poziomu integracji społecznej, a następnie sformułowano wizję rozwoju społecznego oraz wyznaczono cele rozwoju społecznego w 6 obszarach.

W obszarze zdrowia za cel uznano poprawę jakości zdrowia fizycznego i psychicznego w społeczeństwie – stworzenie platformy współpracy w profilaktyce zdrowia, natomiast w obszarze edukacji założono podwyższanie poziomu edukacji dostosowanej do potrzeb każdej grupy społecznej. Za cel w obszarze kultury uznano z kolei stworzenie warunków do świadomego, kreatywnego, aktywnego i powszechnego udziału społeczności w kulturze, uwzględniając tradycje lokalne, zaś w obszarze sportu, rekreacji i wypoczynku – wzbogacenie i podniesienie atrakcyjności oferty sportowej i jakości rekreacji w powiecie włodawskim.

W obszarze pomocy społecznej za cel przyjęto minimalizowanie patologii społecznej: alkoholizmu, narkomanii i przemocy oraz poprawę kondycji rodziny, a w obszarze aktywności i integracji społecznej skupiono się na podniesieniu poziomu aktywności społeczności lokalnej i współuczestnictwa w kreacji społecznej.

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W MIEŚCIE

1. DANE PODSTAWOWE O MIEŚCIE

Włodawa jest miastem położonym we wschodniej części województwa lubelskiego i siedzibą powiatu włodawskiego. Graniczy z gminą wiejską Włodawa i Wiryki. Od wschodu sąsiaduje z Białorusią, a na południe od granic miasta, na rubieżach gminy wiejskiej Włodawa znajduje się granica z Ukrainą.

Włodawa zajmuje powierzchnię 17,97 ha, co stanowi 1,49% powierzchni powiatu. Miasto położone jest na Polesiu, w obszarze Garbu Włodawskiego nad Włodawką i Bugiem. Charakterystyczny dla miasta jest niski stopień przekształcenia środowiska naturalnego a blisko 10% powierzchni stanowią lasy. Włodawa otoczona jest od zachodu i południa dużymi kompleksami leśnymi Lasów Włodawskich i Sobiborskich. Większość powierzchni leśnej położona jest za zachodnią granicą miasta i wchodzi w skład kompleksu leśnego Lasów Włodawskich. Natomiast południowe i wschodnie tereny stanowią doliny Bugu i Włodawki. Kompleksy leśne otaczające Włodawę objęte są ochroną prawną. W obszar miasta wchodzi swoim zasięgiem Otulina Sobiborskiego Parku Krajobrazowego oraz Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu.

Długą i bogatą historię tego wielokulturowego miasta dokumentują zachowane zabytki. Współczesne miasto zachowało dawny barokowy układ urbanistyczny z końca XVIII wieku; z czworokątnego rynku wychodzą promieniście wylotowe drogi. Na miejscu dawnego ratusza wzniesiono po 1766 roku budynek, zwany Czworobokiem – zabytek unikatowy, najprawdopodobniej jedyny tego rodzaju w Polsce. Należał on do włodawskich rajców, kupców i rzemieślników, w większości Żydów. Mieścili się w nim kramy i jatki miejskie, a wewnątrz obszerny dziedziniec; do środka prowadziły dwie bramy wjazdowe. Przy rynku zachowało się kilkanaście klasycystycznych domów z przełomu XVIII i XIX wieku. Do innych ciekawych zabytków w mieście należą m.in. barokowy kościół parafialny pw. św. Ludwika z lat 1739–1752; cerkiew prawosławna pw. Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy, wzniesiona w latach 1840-1843, przebudowana w latach 90-tych XIX wieku, początkowo unicka, po 1875 roku prawosławna, w stylu bizantyjsko-rosyjskim z elementami klasycystycznymi; Wielka Synagoga wzniesiona w 1764 roku, przy której znajdują się dwa pokrewne budynki Mała Synagoga oraz Bejt ha-midrasz.

2. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

Włodawa posiada korzystny zewnętrzny układ komunikacyjny. Przez miasto przebiega droga krajowa – nr 82 z Włodawy do Lublina oraz 2 drogi wojewódzkie – nr 812 relacji Krasnostaw – Chełm – Włodawa – Wisznice – Biała Podlaska; nr 816 – trasa nadbużańska łącząca przejścia graniczne Zosin, Dorohusk, Sławatycze, Terespol. W niedużej odległości od miasta przebiega także linia kolejowa Włodawa – Chełm. Sieć komunikacyjną

uzupełniają drogi powiatowe (o łącznej długości 6,32 km) i miejskie (o łącznej długości 40,561 km).

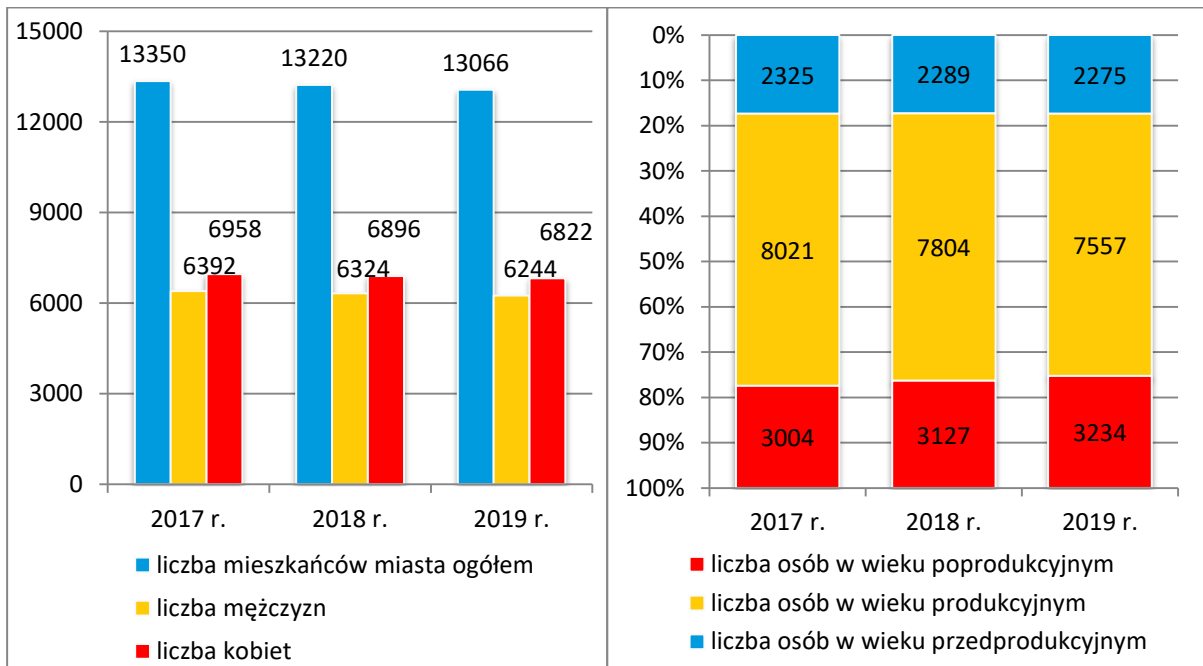
Włodawa położona jest w odległości ok. 50 km od Chełma, 75 km od Białej Podlaskiej. Od Lublina dzieli ją 95 km a od Warszawy ok. 230 km.

Usługi komunikacyjne świadczy Trans Mar Sp. z o.o. z Włodawy. Ocenia się, że mieszkańcy miasta mają dobre połączenia komunikacyjne z Lublinem, Białą Podlaską, Łęczną, Chełmem i Warszawą. Na terenie Włodawy nie ma miejskiej komunikacji publicznej.

3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I PROBLEM STARZENIA SIĘ

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2017-2019 liczba ludności miasta systematycznie zmniejszyła się (z 13.350 w 2017 r. do 13.066 w 2019 r.). Na koniec kolejnych lat większość wśród mieszkańców stanowiły kobiety. W analizowanym okresie zmniejszyła się liczba dzieci i młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym, natomiast liczba osób starszych stale rosła. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

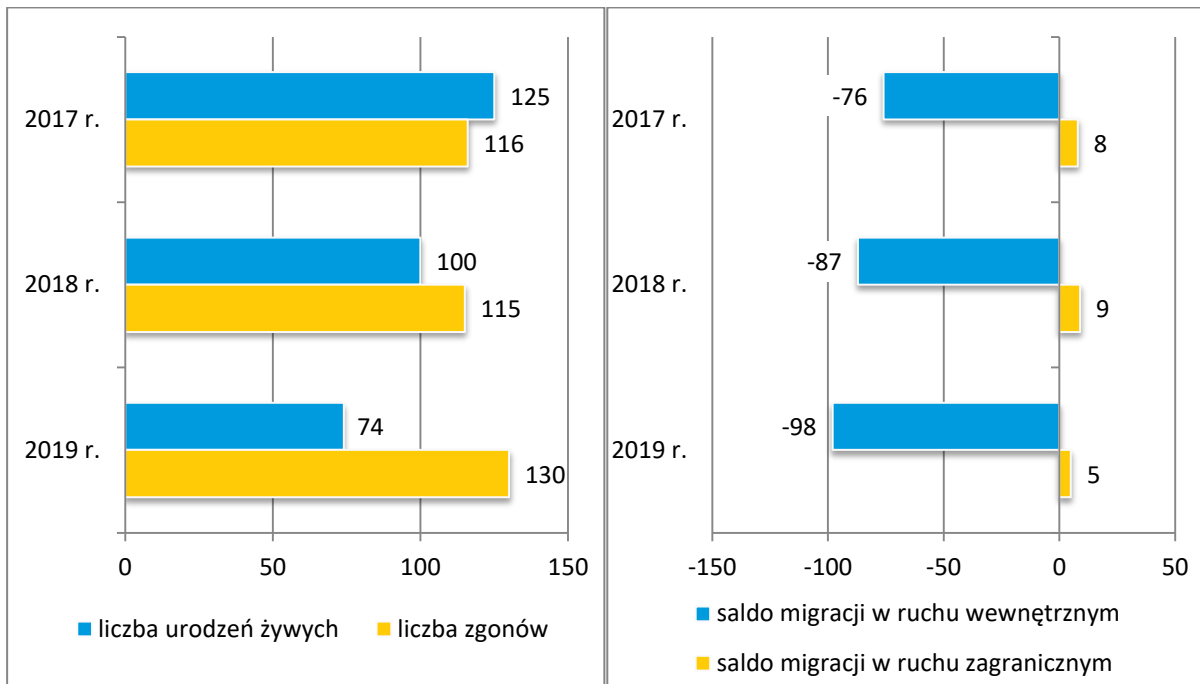
Wykresy 1-2. Ludność miasta oraz jej struktura wiekowa w latach 2017-2019

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Według danych Urzędu Miejskiego we Włodawie, przyrost naturalny w mieście był dodatni (+9) tylko w 2017 roku, a w kolejnych latach był ujemny (-15 w 2018 r., -56 w 2019 r.). Ujemne było również saldo migracji odbywającej się głównie w ruchu wewnętrznym.

Dane szczegółowe na temat ruchu naturalnego i salda migracji mieszkańców miasta przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności miasta w latach 2017-2019

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny i Urząd Miejski we Włodawie.

Analizując sytuację demograficzną w mieście, należy zwrócić uwagę na systematycznie rosnący udział osób starszych w populacji miasta. W analizowanym okresie współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi zwiększał się z roku na rok i wynosił: 25,5 w 2017 roku, 28,5 w 2018 roku i 30,7 w 2019 roku. Wzrósł także odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji mieszkańców miasta z 17,5 w 2017 r. do 20,2 w 2019 roku. Na tej podstawie przypuszczać należy, że w niedługim czasie miasto zmagać się będzie z postępującym procesem starzenia się społeczności lokalnej.

Mający obecnie miejsce dynamiczny proces starzenia się społeczeństw postępuje wskutek nakładania się spadku liczby urodzeń przy jednoczesnym wydłużaniu średniej długości życia. Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego do 2025 roku będzie wzrastał udział „młodszej” subpopulacji, tj. osób w wieku 65-79 lat, bowiem tę grupę będą sukcesywnie zasilali osoby urodzone w latach 1949-1965, a jednocześnie będzie ubywało osób w wieku 80 lat i więcej urodzonych w latach 1934-1945. Po 2025 roku znacząco wzrośnie odsetek osiemdziesięciolatek i osób starszych z uwagi na fakt, że ten wiek – w kolejnych latach – osiągną osoby urodzone w czasie powojennego boomu urodzeń. Szacuje się, że w 2040 roku osoby w zaawansowanej starości (ponad osiemdziesięcioletnie) będą stanowiły aż 36% zbiorowości osób starszych.

Systematyczne postępowanie zjawiska starzenia się wymaga podjęcia z wyprzedzeniem, działań zmierzających do stworzenia nowoczesnego systemu polityki społecznej ukierunkowanej na zaspokajanie specyficznych potrzeb osób starszych. Starzenie

się i starość jawią się jednym z kluczowych problemów społecznych, zarówno w aspekcie ekonomicznym i medycznym, jak i etycznym.

Problem starzenia się lokalnej społeczności staje się nowym wyzwaniem dla pomocy społecznej. Należy przy tym pamiętać, że w najbliższej perspektywie 2020-2025 będziemy mieć do czynienia z 2. grupami seniorów – młodszą (do 79 lat) i starszą (80 lat i więcej). Istnieje więc potrzeba podjęcia działań adresowanych do obu grup – prewencyjnych, zapobiegających chorobom i niedołęstwu, umożliwiających podnoszenie jakości życia i wykorzystanie potencjału młodszych oraz opiekuńczych wobec starszych.

We Włodawie do najistotniejszych problemów dotyczących seniorów zalicza się: ograniczony dostęp do świadczeń zdrowotnych, w tym do specjalistycznej opieki zdrowotnej, samotność oraz problemy w przemieszczaniu się – głównie z uwagi na brak miejskiej komunikacji publicznej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie wspiera seniorów poprzez m.in. usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, pomoc finansową, a także w postaci posiłków, ułatwianie dostępu do placówek oraz kierowanie do domów pomocy społecznej.

W 2018 roku miasto przystąpiło do Programu „Opieka 75+”, mającego na celu poprawę dostępności usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej. Do zadań realizowanych w programie należy: zapewnienie osobom w wieku 75 lat i więcej wsparcia i pomocy adekwatnej do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia w ramach usług opiekuńczych, poprawa jakości życia osób w wieku 75 lat i więcej, umożliwienie gminom rozszerzenia oferty usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.

Seniorzy z miasta mają możliwość udziału w licznych przedsięwzięciach kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych, m.in. zajęciach edukacyjnych dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, zajęciach informatyczno-komputerowych Klubu Emeryta oraz wyjazdach i spotkaniach integracyjnych; także warsztatach „Co nam w duszy gra”, przeglądach piosenki biesiadnej „Seniorska jesienna ballada im. Ireny Rutkowskiej”, „Dniu Seniora”, a także projekcie Aktywny Senior.

Na terenie miasta działają także podmioty świadczące i mogące, w razie potrzeby, świadczyć wsparcie seniorom. Są to m.in.: Oddział Dzienny Psychogeriatryczny Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej we Włodawie, zapewniający opiekę zespołu terapeutycznego oraz oferujący wsparcie edukacyjno-konsultacyjne dla rodzin, Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, prowadzona przez Caritas Diecezji Siedleckiej, Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Oddział we Włodawie, Stowarzyszenie Seniorów „Złota Jesień” we Włodawie, Centrum Wolontariatu we Włodawie, Koło Gospodyń Miejskich „Zosie Samosie” we Włodawie, Polski Czerwony Krzyż Oddział Rejonowy we Włodawie, Włodawskie Towarzystwo Przyjaciół Chorych „Hospicjum”, Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych i Poszkodowanych we Włodawie.

4. ZASOBY MIESZKANIOWE

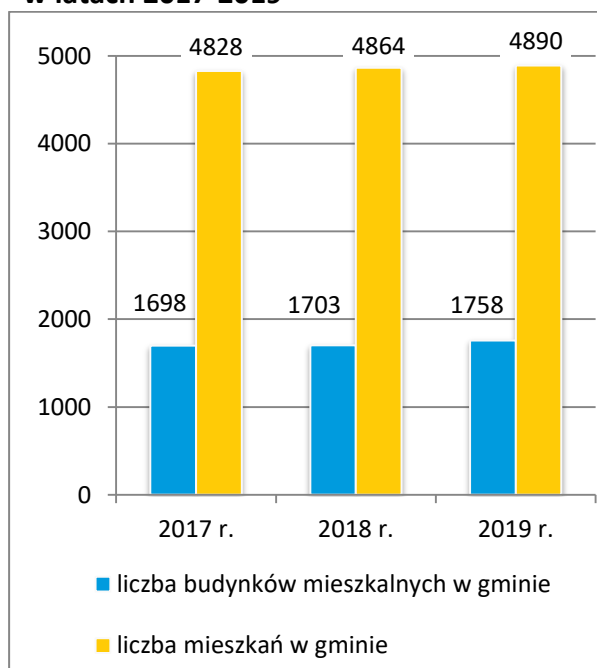
Sytuacja demograficzna w mieście jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2017-2019 liczba mieszkań w mieście zwiększała się z roku na rok (z 4.828 w 2017 r. do 4.890 w 2019 r.).

Z kolei z danych Urzędu Miejskiego we Włodawie wynika, że w latach 2017-2019 liczba mieszkań komunalnych pozostających w zasobach miasta utrzymywała się na zbliżonym poziomie (237 w 2017 r., 230 w 2018 r., 238 w 2019 r.). Wśród nich w latach 2017-2018 było po 111, a w 2019 roku 116 mieszkań socjalnych.

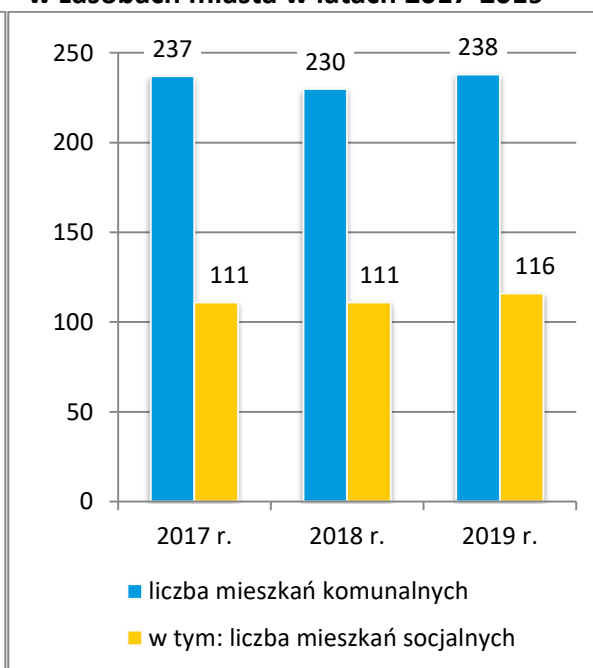
W latach 2017-2019 liczba osób oczekujących na przydział mieszkania komunalnego z zasobów miasta ulegała wahaniom (35 w 2017 r., 42 w 2018 r., 34 w 2019 r.). Z kolei liczba oczekujących na przydział mieszkania socjalnego także się zmniejszała (20 w 2017 r., 19 w 2018 r., 13 w 2019 r.).

Dane szczegółowe na temat zasobów mieszkaniowych w mieście przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 5. Zasoby mieszkaniowe w mieście w latach 2017-2019

Wykres 6. Mieszkania pozostające w zasobach miasta w latach 2017-2019

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny i Urząd Miejski we Włodawie.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec 2018 roku większość mieszkań w mieście była wyposażona w instalacje techniczno-sanitarne w postaci wodociągu, łazienki i centralnego ogrzewania. Do sieci wodociągowej podłączonych było 99,4% mieszkań, łazienkę posiadało 96,9% mieszkań, a centralne ogrzewanie 92,7% mieszkań. W mieście było także 198 czynnych przyłączy gazowych do budynków mieszkalnych.

Mieszkańcy miasta, którzy z uwagi na trudną sytuację materialną nie byli w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, otrzymywali, po spełnieniu określonych warunków, dodatki mieszkaniowe oraz dodatki energetyczne. Są to świadczenia pieniężne udzielane w ramach zadań własnych gminy. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne przyznane w mieście w latach 2017-2019

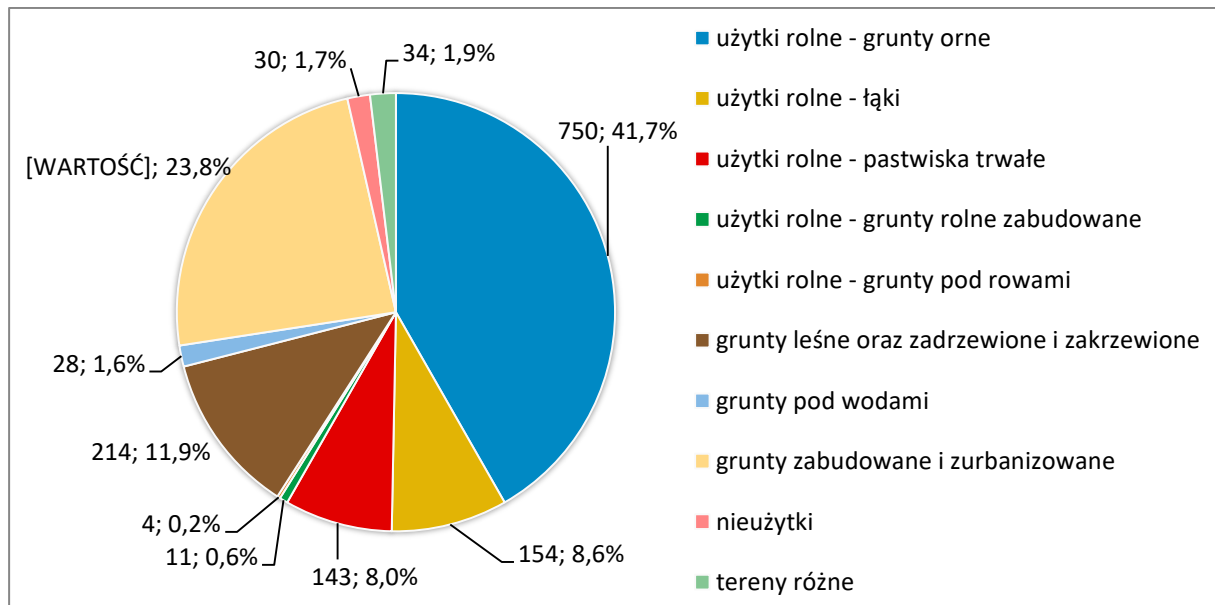
	2017 r.	2018 r.	2019 r.
liczba gospodarstw, którym przyznano dodatki mieszkaniowe	3.687	3.284	2.813
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	658.695	586.301	502.663
liczba gospodarstw, którym przyznano dodatki energetyczne	225	208	128
wartość przyznanych dodatków energetycznych (w zł)	3.412	3.026	1.789

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

5. GOSPODARKA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Głównymi gałęziami gospodarki miasta są przemysł i usługi, a pomocnicze funkcje wypełnia turystyka. Rolnictwo nie odgrywa istotnej roli. W strukturze użytkowania gruntów użytki rolne zajmują 59,1%, w tym grunty orne (41,7%) oraz łąki i pastwiska (16,6%). Tereny zabudowane i zurbanizowane obejmują 23,8%, a grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione 11,9% powierzchni miasta. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w mieście

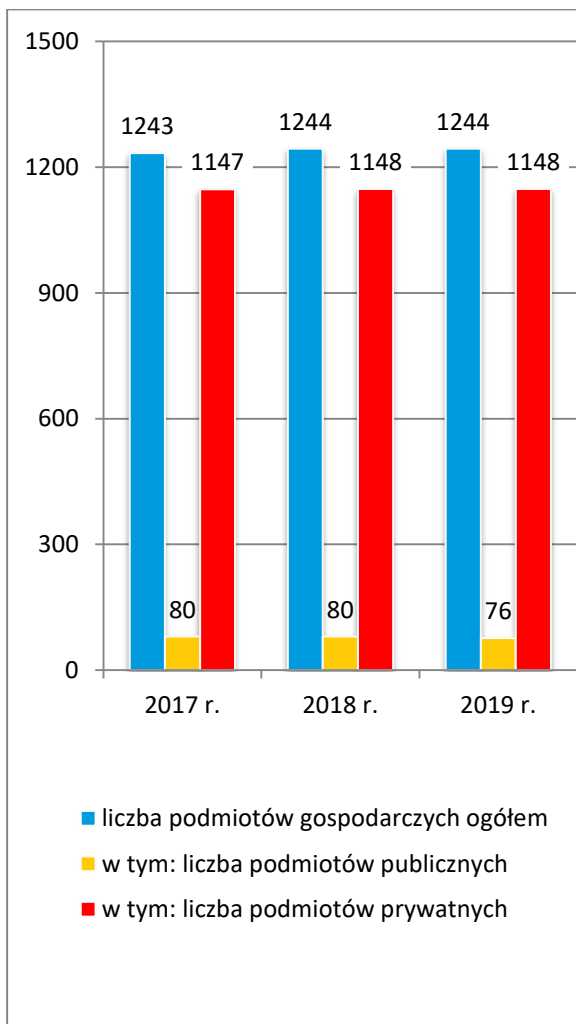

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

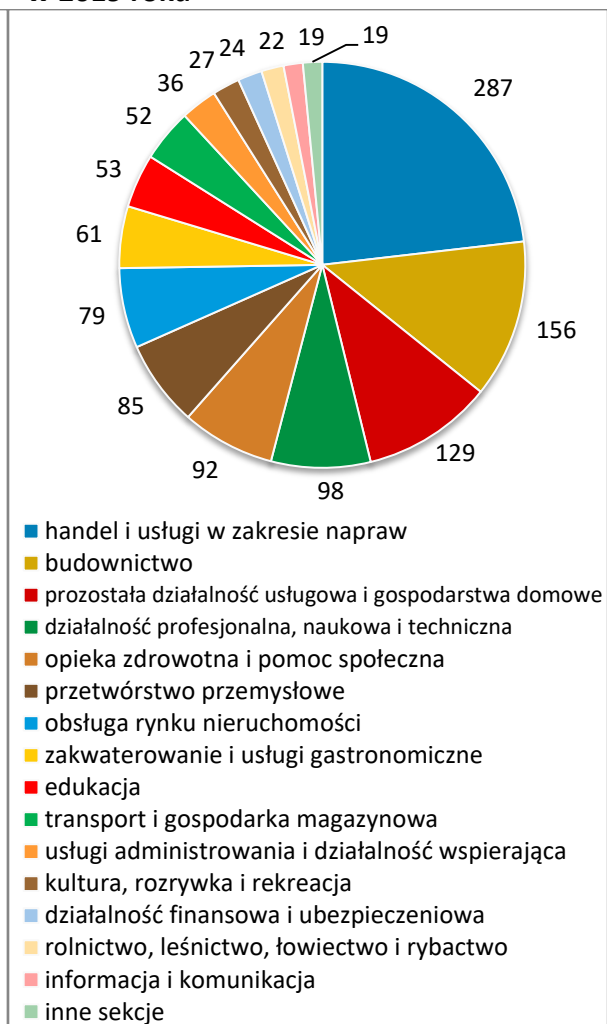

W latach 2017-2019 liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w mieście zmieniła się nieznacznie (1.243 w 2017 r. oraz po 1.244 w latach 2018-2019). Zdecydowana większość z nich znajdowała się w rękach prywatnych (1.147 w 2017 r., 1.148 w 2018 r. i 2019 r.). W 2019 roku dominującymi rodzajami działalności gospodarczej prowadzonej w mieście były: handel i usługi w zakresie napraw (287) oraz budownictwo (156). Dane szczegółowe na temat podmiotów gospodarczych funkcjonujących w mieście przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 8. Podmioty gospodarcze publiczne i prywatne w mieście w latach 2017-2019

Wykres 9. Podmioty gospodarcze w mieście w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2019 roku

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

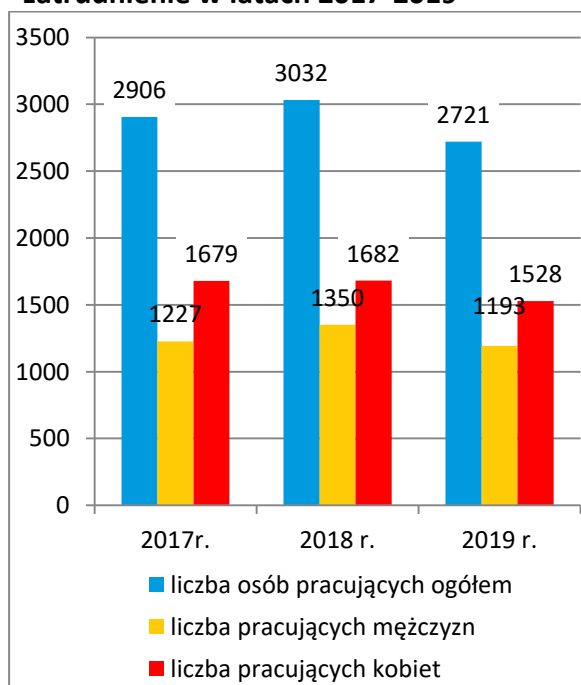
Od sierpnia 2018 roku na terenie Włodawy działa Włodawska Podstrefa Ekonomiczna, będąca częścią tarnobrzeską Specjalną Strefą Ekonomiczną Euro-Park WISŁOSAN oferująca przedsiębiorcom wsparcie w prowadzeniu działalności gospodarczej.

W 2019 roku do największych pracodawców w mieście należeli: Firma Handlowo-Produkcyjno-Usługowa „Slawex” działająca w branży spożywczej, Firma Handlowo-Usługowa „Handbud” w branży budowlanej, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „Gramar” Sp. z o.o. w branży mięsnej oraz Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. Szacuje się, że liczba miejsc pracy w mieście jest niewystarczająca. Poza jej terenem pracuje ok. 20% mieszkańców, którzy podjęli zatrudnienie w pobliskich miastach, głównie w Lublinie, Łęcznej, Świdniku i Chełmie.

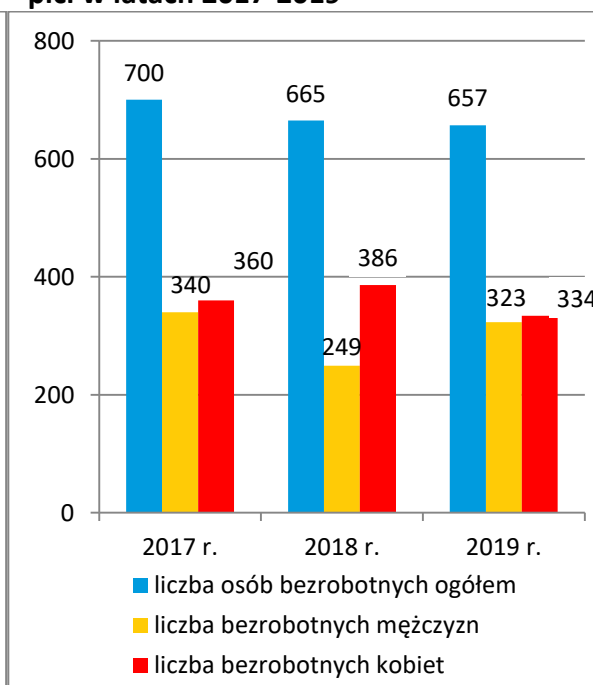
Sytuacja gospodarcza w mieście wpływa na kondycję lokalnego rynku pracy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2019 roku liczba posiadających zatrudnienie mieszkańców Włodawy była mniejsza niż w latach 2017-2018 (2.906 w 2017 r., 3.032 w 2018 r., 2.721 w 2019 r.), podobnie jak liczba osób pracujących na 1.000 mieszkańców (218 w 2017 r., 229 w 2018 r., 208 w 2019 r.). Wśród osób posiadających zatrudnienie większość stanowiły kobiety (1.679 w 2017 r., 1.682 w 2018 r., 1.528 w 2019 r.).

W latach 2017-2019 liczba osób bezrobotnych we Włodawie systematycznie spadała (z 700 w 2017 r. do 657 w 2019 r.). Należy jednak zwrócić uwagę na udział osób bezrobotnych w populacji mieszkańców miasta w wieku produkcyjnym, który po spadku w 2018 roku (do 8,5%), w kolejnym roku zwiększył się (do 8,7%). Wśród osób pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety (360 w 2017 r., 386 w 2018 r., 334 w 2019 r.). Dane szczegółowe na temat pracujących i bezrobotnych mieszkańców miasta przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 10. Mieszkańcy miasta posiadający zatrudnienie w latach 2017-2019*

Wykres 11. Bezrobotni w mieście według płci w latach 2017-2019

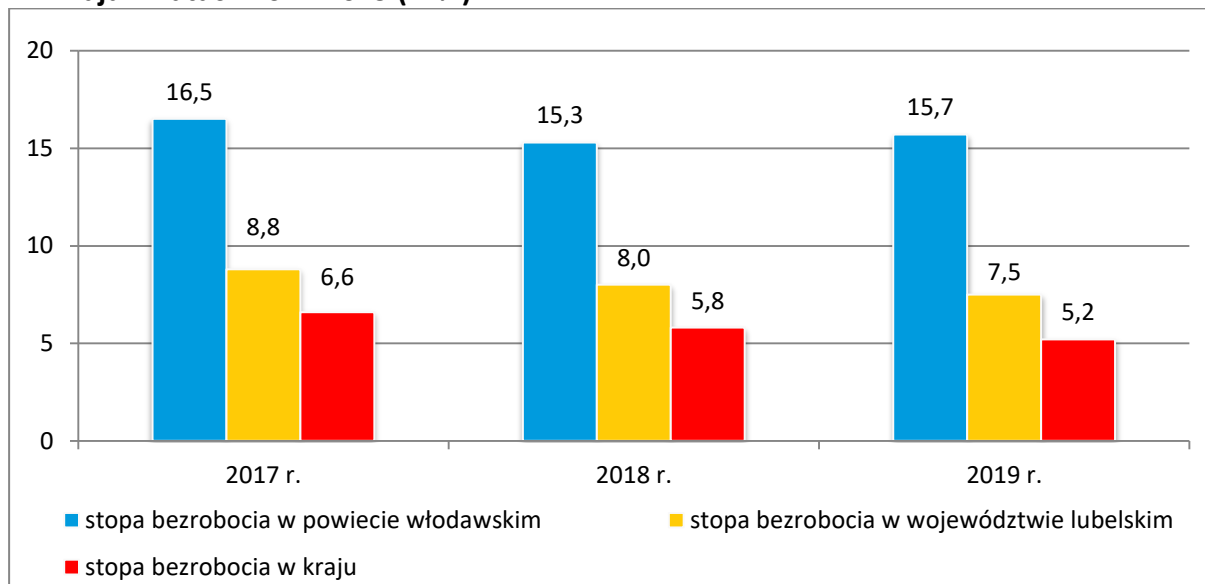

*bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

W latach 2017-2019 stopa bezrobocia w powiecie włodawskim była znacznie wyższa niż w województwie lubelskim i w kraju. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Stopa bezrobocia w powiecie włodawskim, w województwie lubelskim i w kraju w latach 2017-2019 (w %)

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Z informacji Powiatowego Urzędu Pracy we Włodawie wynika, że w 2019 roku mieszkańcy miasta stanowili 29,6% wszystkich bezrobotnych w powiecie włodawskim. W analizowanym roku Urząd dysponował 1.128 ofertami zatrudnienia (w tym 634 oferty pracy subsydiowanej), wydał m.in. 273 skierowania do prac interwencyjnych, 174 skierowania do robót publicznych, 41 skierowań na prace społecznie użyteczne oraz 424 skierowania na staż. Najwięcej ofert pracy odnotowano w zawodach: robotnik gospodarczy (121), robotnik budowlany (98), pracownik obsługi biurowej (93), sprzedawca (89), opiekunowie osób starszych, chorych (49), magazynier (44), pomoc kuchenna (38), asystent nauczyciela (36), księgowy (35), sprzątaczką biurową (33), kierowca i kierowca mechanik (28), pracownik drogowy (22). W dyspozycji PUP było także 388 ofert pracy w ramach EURES. Zgłoszono zapotrzebowanie na pracowników m.in. w takich zawodach, jak: kelner, kucharz, lekarz dentyista, fizjoterapeuta, pielęgniarka, elektryk, spawacz, operator maszyn, kierowca samochodu ciężarowego, opiekun osób starszych, pomocnik rolny. Pracowników szukali pracodawcy m.in. z Niemiec, Norwegii, Niderlandów, Hiszpanii, Francji, Portugalii, Belgii, Finlandii, Austrii, Czech, Irlandii, Wielkiej Brytanii.

Podsumowując sytuację na lokalnym rynku pracy, należy stwierdzić, iż bezrobocie jest zasadniczym problemem w mieście, będąc drugą, co do wielkości, przyczyną przyznawania na jego terenie świadczeń z pomocy społecznej. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż Włodawa jest najważniejszym ośrodkiem Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, a

preferowane kierunki jej rozwoju to turystyka, przetwórstwo oraz przemysł przyjazny dla środowiska naturalnego.

6. EDUKACJA I WYCHOWANIE

W mieście Włodawa funkcjonują szkoły podstawowe, ponadpodstawowe i przedszkola. Wśród placówek oświatowych znajdują się szkoły artystyczne, a także kształcące dzieci i młodzież z upośledzeniem. W mieście działają także 3 placówki opieki nad dziećmi najmłodszymi (2 żłobki i 1 klub dziecięcy). Niektóre placówki oświatowe posiadają status szkoły niepublicznej z uprawnieniami szkoły publicznej. W mieście działa także Młodzieżowy Dom Kultury – placówka oświatowa prowadzona przez powiat włodawski, realizująca zadania edukacyjne, wychowawcze, kulturalne, opiekuńcze, sportowe, rekreacyjne, profilaktyczne i prozdrowotne oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna – udzielająca wsparcia dzieciom, ich rodzicom i nauczycielom. Poradnia oferuje m.in. specjalistyczną diagnozę (psychologiczną, pedagogiczną i logopedyczną), wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania dzieci i młodzieży objętych kształceniem w ramach zajęć rewalidacyjno-wychowawczych oraz szereg terapii.

Dane szczegółowe na temat placówek oświatowych i opiekuńczych działających w mieście przedstawia poniższa tabela

Tabela 2. Placówki oświatowe oraz opieki nad dziećmi do lat 3 w mieście

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Komisji Edukacji Narodowej	ul. M. Kopernika3, 22-200 Włodawa
2.	Szkoła Podstawowa nr 3 im. gen. F. Kleeberga	ul. Sierpińskiego 4, 22-200 Włodawa
3.	Szkoła Muzyczna I stopnia	ul. Szkolna 7, 22-200 Włodawa
4.	Szkoła Podstawowa z oddziałami przysposabiającymi do pracy	ul. Żołnierzy WiN 16, 22-200 Włodawa
5.	Branżowa Szkoła I stopnia	ul. Żołnierzy WiN 16, 22-200 Włodawa
6.	I Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki	ul. Szkolna 1, 22-200 Włodawa
7.	Zespół Szkół Zawodowych nr 1 i II Licem Ogólnokształcące	ul. Modrzewskiego 24, 22-200 Włodawa
	w tym: II Liceum Ogólnokształcące im. A. F. Modrzewskiego	
	Technikum	
	Szkoła Branżowa I stopnia nr 1	
8.	Przedszkole Miejskie nr 1	ul. J. Słowackiego 16, 22-200 Włodawa
9.	Przedszkole Miejskie nr 2	ul. Sierpińskiego 4, 22-200 Włodawa
10.	Miejskie Przedszkole Integracyjne	ul. Szkolna 5, 22-200 Włodawa

lp.	nazwa placówki	adres placówki
11.	Niepubliczne Przedszkole „Mała Akademia”	ul. 11 Listopada 5B, 22-200 Włodawa
12.	Przedszkole Specjalne	ul. Partyzantów 13, 22-200 Włodawa
13.	Żłobek „Promyczek”	ul. Klasztorna 7, 22-200 Włodawa
14.	Niepubliczny Żłobek „Mała Akademia”	ul. 11 Listopada 5B, 22-200 Włodawa
15.	Klub Dziecięcy „Domek”	ul. Chełmska 11, 22-200 Włodawa
16.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. ks. J. Twardowskiego	ul. Partyzantów 13, 22-200 Włodawa
	w tym: Szkoła Podstawowa Specjalna nr 4	
	Branżowa Szkoła Specjalna I stopnia nr 2	
	Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy	
17.	Młodzieżowy Dom Kultury im. O. Kleeberga	ul. Partyzantów 17, 22-200 Włodawa
18.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	ul. Partyzantów 17, 22-200 Włodawa

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

W roku szkolnym 2019/2020 do przedszkoli w mieście uczęszczało 444 dzieci, w szkołach podstawowych naukę pobierało w sumie 1.442 uczniów (w tym 103 w szkole muzycznej), a w szkołach ponadpodstawowych uczyło się 1.020 uczniów. W placówkach oświatowych zatrudnionych było łącznie 405 nauczycieli, z czego 50 nauczycieli w przedszkolach, 201 nauczycieli w szkołach podstawowych i 154 w ponadpodstawowych. Żłobki sprawowały opiekę nad 33. najmłodszymi dziećmi, zatrudniając 5 opiekunów.

Placówki oświatowe w mieście w większości są wyposażone w sprzęt audiowizualny, zapewniają dostęp do sali gimnastycznej, boiska szkolnego, świetlicy, biblioteki i sprzętu komputerowego. Uczniowie objęci są opieką pedagoga szkolnego i pielęgniarki, mogą również korzystać z pomocy psychologa, logopedy i doradcy zawodowego. W szkołach organizowane jest dożywianie.

Szkoły organizują zajęcia pozalekcyjne, w tym koła zainteresowań – tematyczne, artystyczne i sportowe, uczestniczą w projektach i programach służących rozwijaniu umiejętności uczniów i wyrównywaniu ich szans edukacyjnych oraz doskonaleniu nauczycieli, a także realizują programy profilaktyczne i wychowawcze. Szkoły prowadzą także lekcje na temat uzależnień i działania w kierunku pedagogizacji rodziców. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą korzystać z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, rewalidacyjnych, korekcyjno-kompensacyjnych i logopedycznych.

Pedagodzy oceniają, że większe środki finansowe pozwoliłyby na wzbogacenie oferty placówek, szczególnie w zagospodarowaniu czasu wolnego uczniów; brakuje również środków na finansowanie projektów. Potrzebne jest także doposażenie niektórych placówek – w meble i pomoce dydaktyczne; pomieszczenia do prowadzenia zajęć dla uczniów ze

specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; w niektórych zasadne jest wykonanie remontów. Pedagodzy zgłaszają także potrzebę zatrudnienia stomatologa i pracowników ochrony.

7. KULTURA, SPORT I REKREACJA

Głównymi instytucjami prowadzącymi działalność kulturalną w mieście są: Włodawski Dom Kultury oraz Miejska Biblioteka Publiczna we Włodawie.

Dom Kultury zajmuje się tworzeniem, upowszechnianiem i ochroną dóbr kultury. W 2019 roku zrealizował około 100 przedsięwzięć o charakterze artystycznym, kulturalnym, edukacyjnym i społecznym – były to głównie wystawy, spotkania autorskie, koncerty, wernisaże, pokazy artystyczne i warsztaty. Placówka prowadzi również zajęcia warsztatowe i koła zainteresowań – taneczne, wokalne, teatralne, fotograficzne, grafiki komputerowej, organizuje również naukę gry na instrumentach. Przy WDK działają zespoły muzyczne, Klub Seniora „Złota Jesień” oraz kino.

Miejska Biblioteka Publiczna we Włodawie zajmuje się zaspokajaniem potrzeb oświatowych, kulturalnych, informacyjnych i czytelniczych mieszkańców miasta oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Do jej zadań należy w szczególności gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, udostępnianie zbiorów na miejscu i wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2019 roku księgozbiór biblioteki liczył 45.968 woluminów; liczba czytelników wyniosła 2.806, a liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 57.621 woluminów. Placówka posiada jedną filię i umożliwia czytelnikom korzystanie z komputerów z dostępem do sieci Internet.

Obok podstawowej działalności Biblioteka i jej filia prowadzą działania kulturalno-oświatowe i promocyjne. Należą do nich głównie wystawy, wernisaże, ekspozycje związane z promocją książki, rocznicami państwowymi i literackimi, organizowane są również spotkania autorskie, konkursy, warsztaty i lekcje biblioteczne. Placówki aktywnie promują czytelnictwo poprzez m.in. udział w takich akcjach jak: „Tydzień Bibliotek”, „Narodowe czytanie”, „Mała książka – wielki człowiek”, „Noc Bibliotek”. Biblioteka bierze również udział w projekcie pn. „Dyskusyjne Kluby Książki”, będącym elementem wieloletniego ogólnopolskiego programu promocji czytelnictwa, objętego patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Warto dodać, że w ogólnopolskim konkursie Instytutu Książki i gazety „Rzeczpospolita”, Miejska Biblioteka Publiczna we Włodawie w klasyfikacji krajowej uplasowała się na 16 miejscu spośród ponad 800 bibliotek zgłoszonych do rankingu, zachowując po raz siódmy pozycję lidera w województwie lubelskim.

Działalność kulturalną w mieście prowadzi także Muzeum – Zespół Synagogalny we Włodawie, którego zadaniem jest gromadzenie dóbr kultury i materiałów

dokumentacyjnych z zakresu: archeologii historii, kultury materialnej (ze szczególnym uwzględnieniem zabytków kultury żydowskiej), etnografii, numizmatyki i wojskowości.

Poniższa tabela zawiera wykaz placówek kulturalnych funkcjonujących w mieście.

Tabela 3. Placówki kulturalne w mieście

Ip.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Włodawski Dom Kultury	Al. J. Piłsudskiego 10, 22-200 Włodawa
2.	Miejska Biblioteka Publiczna	ul. Przechodnia 13, 22-200 Włodawa
	w tym: Miejska Biblioteka Publiczna we Włodawie, Filia nr 5	Al. J. Piłsudskiego 66, 22-200 Włodawa
3.	Muzeum – Zespół Synagogałny	ul. Czerwonego Krzyża 7, 22-200 Włodawa

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

Włodawa posiada różnorodny kalendarz imprez kulturalnych, rozrywkowych i rekreacyjno-sportowych. Do ważniejszych imprez organizowanych w mieście należą: Dni Włodawy, Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Festiwal Kolęd i Szczodrywek nad Bugiem, Przegląd Kapel Ludowych i Śpiewaków, Międzynarodowe Poleskie Lato z Folklorem, Festiwal Sztuk Naturalnych Zew Natury, Miejska Moto-majówka Włodawska oraz Wrak Race Włodawa, Dzień Dziecka, Festiwal Pieśni Patriotycznej, Jesienny Przegląd Twórczości Artystycznej Seniorów, Festiwal Kresowych Smaków i Talentów, Trójstyk Literacki, w ramach którego organizowany jest Przegląd Piosenki Poetyckiej, a także Bieg Sobiborski.

Upowszechnianiu kultury fizycznej, sportu i rekreacji w mieście służy dostępna na jego terenie infrastruktura sportowo-rekreacyjna. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w mieście

Ip.	nazwa obiektu	adres obiektu
1.	Stadion Miejski we Włodawie	Al. J. Piłsudskiego 28, 22-200 Włodawa
2.	Moje Boisko Orlik 2012	ul. Szkolna 4, 22-200 Włodawa
3.	MOSiR Włodawa	ul. Szkolna 4, 22-200 Włodawa
	w tym: Hala sportowa	
	Sala treningowa Boisko zewnętrzne do piłki plażowej	
4.	Siłownia	Al. J. Piłsudskiego 28, 22-200 Włodawa
5.	Pływalnia, sauna	ul. Szkolna 4, 22-200 Włodawa
6.	Siłownia zewnętrzna	ul. Szkolna 4, 22-200 Włodawa
7.	Korty tenisowe	ul. Korolowska, 22-200 Włodawa
8.	Boiska piłkarskie	ul. Korolowska, 22-200 Włodawa

lp.	nazwa obiektu	adres obiektu
9.	Moje Boisko Orlik 2012	ul. Sierpińskiego 4, 22-200 Włodawa
10.	Hala sportowa z areną	ul. Sierpińskiego 4, 22-200 Włodawa
11.	Boisko szkolne SP nr 2	ul. Kopernika 3, 22-200 Włodawa
12.	Sala gimnastyczna SP nr 2	ul. Kopernika 3, 22-200 Włodawa
13.	Hala sportowa z areną ZSZ nr 1 i II LO	ul. Modrzewskiego 24, 22-200 Włodawa
14.	Sala gimnastyczna SOSW	ul. Partyzantów 13, 22-200 Włodawa
15.	Siłownia zewnętrzna	ul. Okunińska, 22-200 Włodawa
16.	Zbiornik retencyjny	ul. Okunińska, 22-200 Włodawa
17.	Plac zabaw	ul. Okunińska, 22-200 Włodawa

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

Włodawa posiada zasoby przyrodnicze i kulturowe pozwalające na rozwój na jej terenie różnych form wypoczynku i rekreacji. O jej atrakcyjności turystycznej decydują przede wszystkim zabytki stanowiące dowód wielowiekowej tradycji i kultury pogranicza. Odbywa się tu wiele imprez wyróżniających się na kulturalnej mapie Polski i Europy. Do najciekawszych należy organizowany jesienią Festiwal Trzech Kultur – wyjątkowe trzydniowe wydarzenie, promujące miejscową tradycję pogranicza kultur, tolerancji i współżycia wyznawców katolicyzmu, prawosławia i judaizmu. Festiwalowe koncerty odbywają się we wnętrzach synagogi, cerkwi oraz kościoła – a każdy w innym klimacie, z towarzyszeniem innej muzyki.

Miasto czerpie też i korzysta z walorów przyrodniczych otaczającej je gminy Włodawa. Okoliczne lasy i nadbużańskie łąki stanowią dużą atrakcję, a najpopularniejszym miejscem jest położona nad Jeziorem Białym – Okuninka.

8. ZDROWIE I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W mieście Włodawa funkcjonuje: 10 zakładów opieki zdrowotnej, prowadzone są 33 prywatne praktyki lekarskie oraz działa 11 aptek. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w mieście

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
1.	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – szpital	Al. J. Piłsudskiego 64, 22-200 Włodawa
2.	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Podstawowa Opieka Zdrowotna	Al. J. Piłsudskiego 64, 22-200 Włodawa
3.	Społeczny Zakład Opieki Hospicyjnej „Hospicjum”	Al. J. Piłsudskiego 64, 22-200 Włodawa
4.	Stacja Ratownictwa Medycznego w Chełmie, Biuro Wezwań we Włodawie, Dział Pomocy Doraźnej	Al. J. Piłsudskiego 55, 22-200 Włodawa
5.	Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w	Al. J. Piłsudskiego 66,

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
	Lublinie, Oddział we Włodawie	22-200 Włodawa
6.	Zakład Opieki Zdrowotnej Zakładu Karnego, Ambulatorium z izbą chorych	ul. Żołnierzy WIN 19, 22-200 Włodawa
7.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „VITA” Przychodnia Medycyny Rodzinnej	ul. 1000-lecia PP 13, 22-200 Włodawa
8.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowa Rodzina” Przychodnia Medycyny Rodzinnej	ul. Mielczarskiego 9, 22-200 Włodawa
9.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarzy Specjalistów	al. J. Piłsudskiego 66, 22-200 Włodawa
10.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej SOLMED Gabinety specjalistyczne i rehabilitacja	Al. Jana Pawła II 19a, 22-200 Włodawa
11.	Gabinet Stomatologiczny Protekt Perfekt Renata Pawlik-Fajks, Wiesław Fajks	ul. Czerwonego Krzyża 17, 22-200 Włodawa
12.	Prywatny gabinet stomatologiczny, Lidia Danielewska	ul. Czworobok 5, 22-200 Włodawa
13.	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska, lekarz stomatolog Mohamad Malahfji	ul. Rynek 17, 22-200 Włodawa
14.	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska, lekarz stomatolog Dorota Dudzińska-Huczuk	ul. Mielczarskiego 9, 22-200 Włodawa
15.	Usługi dentystyczne, lekarz Halina Michalska-Chmielowiec	Al. Jana Pawła II 27, 22-200 Włodawa
16.	Gabinet Dentystyczny, lekarz Dorota Mazurek	ul. Sierpińskiego 4, 22-200 Włodawa
17.	„MIAZGA” Gabinet Dentystyczny, lekarz Paweł Miazga	ul. Lipowa 7, 22-200 Włodawa
18.	Prywatny Gabinet Dentystyczny, lekarz Lucyna Krynica	ul. Reymonta 12, 22-200 Włodawa
19.	Specjalistyczna Praktyka Stomatologiczna, lekarz Izabela Maciejewicz	ul. Mielczarskiego 8, 22-200 Włodawa
20.	„EDAR” Gabinet Stomatologiczny, lekarz Edyta Grytczuk-Mirończuk	ul. Korolowska 15, 22-200 Włodawa
21.	Gabinet Dentystyczny, lekarz Anna Sikora	ul. 1000-lecia PP 13, 22-200 Włodawa
22.	Gabinet stomatologiczny, Anna Kłosińska	ul. Lipowa 7, 22-200 Włodawa
23.	Gabinet stomatologiczno-ortodontyczny, lekarz Magdalena Leszcz	ul. Reymonta 12, 22-200 Włodawa
24.	Prywatny Gabinet Ginekologiczno-Położniczy, lekarz Krzysztof Radłowski	Al. Jana Pawła II 19a, 22-200 Włodawa
25.	Gabinet Ginekologiczno-Położniczy, lekarz Terbosh Mahfoz	ul. Rynek 4, 22-200 Włodawa
26.	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska, lekarz Anna Sieńko	ul. Sejmowa 4, 22-200 Włodawa
27.	Specjalistyczny Gabinet Lekarski, lekarz Wiesław Piecuch	ul. Korolowska 17, 22-200 Włodawa
28.	Specjalistyczny Gabinet Lekarski, lekarz Paweł Jarzębowski	ul. 1000-lecia PP 13, 22-200 Włodawa
29.	Prywatny Gabinet Laryngologiczny, lekarz Lech Litwin	ul. Korolowska 17, 22-200 Włodawa

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
30.	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska, lekarz Andrzej Pawłowski	ul. Konwaliowa 16, 22-200 Włodawa
31.	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska, lekarz Krzysztof Mazgaj	ul. 9 Pułku Artylerii Ciężkiej 7, 22-200 Włodawa
32.	Specjalistyczny Gabinet Lekarski, lekarz Teresa Wiśniewska-Dziadura	ul. Chełmska 6, 22-200 Włodawa
33.	Specjalistyczny Gabinet Rehabilitacji Narządu Ruchu i Neurologii, lekarz Danuta Solarz	ul. Sokołowskiego 9, 22-200 Włodawa
34.	Prywatny Gabinet Lekarski Medycyna Pracy, lekarz Katarzyna Mojska	ul. Mielczarskiego 9, 22-200 Włodawa
35.	Internistyczny Gabinet Lekarski, lekarz Krystyna Robak	ul. Sadowa 9, 22-200 Włodawa
36.	Specjalistyczny Gabinet Lekarski Chorób Tętnic i Żył, lekarz Robert Ptasieński	ul. Korolowska 17, 22-200 Włodawa
37.	Specjalistyczny Gabinet Chorób Wewnętrznych i Kardiologiczny, lekarz Jarosław Szponar	ul. 1000-lecia PP 13, 22-200 Włodawa
38.	Grupowa Praktyka Pielęgniarek „Żak” S.C., Profilaktyczny Gabinet Medycyny Szkolnej – II Liceum Ogólnokształcące	ul. Modrzewskiego 24, 22-200 Włodawa
39.	Grupowa Praktyka Pielęgniarek „Żak” S.C., Profilaktyczny Gabinet Medycyny Szkolnej – I Liceum Ogólnokształcące	ul. Szkolna 1, 22-200 Włodawa
40.	Grupowa Praktyka Pielęgniarek „Żak” S.C., Profilaktyczny Gabinet Medycyny Szkolnej – Szkoła Podstawowa nr 2	ul. Kopernika 3, 22-200 Włodawa
41.	Grupowa Praktyka Pielęgniarek „Żak” S.C., Profilaktyczny Gabinet Medycyny Szkolnej – Szkoła Podstawowa nr 3	ul. Sierpińskiego 4, 22-200 Włodawa
42.	Grupowa Praktyka Pielęgniarek „Żak” S.C., Profilaktyczny Gabinet Medycyny Szkolnej – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	ul. Partyzantów 13, 22-200 Włodawa
43.	Grupowa Praktyka Pielęgniarek „Żak” S.C., Profilaktyczny Gabinet Medycyny Szkolnej – PG nr 1 (do czasu wygaszenia szkoły)	ul. Szkolna 7, 22-200 Włodawa
44.	Apteka „Rondo”	ul. Chełmska 25, 22-200 Włodawa
45.	Apteka „Centrum”	ul. 1000-lecia PP 13a, 22-200 Włodawa
46.	Apteka s.c. M. J. Kotko, M. Malinowski	ul. Wojska Polskiego 1, 22-200 Włodawa
47.	Apteka PZF „Cefarm Lublin”	ul. Rynek 18, 22-200 Włodawa
48.	Apteka „W Dworku”	Al. J. Piłsudskiego 22, 22-200 Włodawa
49.	Apteka „Sławex”	Al. J. Piłsudskiego 4, 22-200 Włodawa
50.	Apteka Przyszpitalna	Al. J. Piłsudskiego 115, 22-200 Włodawa
51.	Apteka Przemysław Łukaszewicz	Al. Jana Pawła II 19, 22-200 Włodawa
52.	Apteka Ilona Bójko	ul. Mielczarskiego 9, 22-200 Włodawa
53.	Apteka s.c. M. J. Kotko, M. Malinowski	ul. 1000-lecia PP 3/9,

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
		22-200 Włodawa
54.	Dział Farmacji Szpitalnej Hospicjum – Włodawa	Al. J. Piłsudskiego 64, 22-200 Włodawa

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

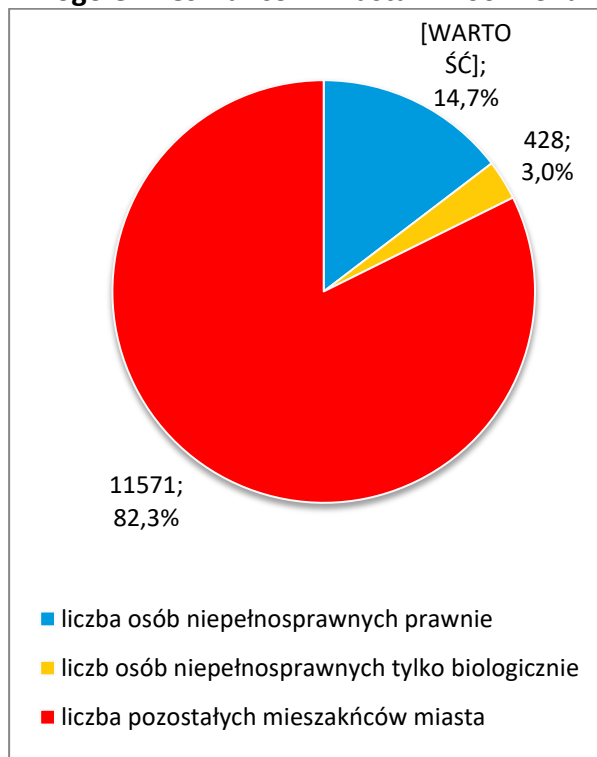
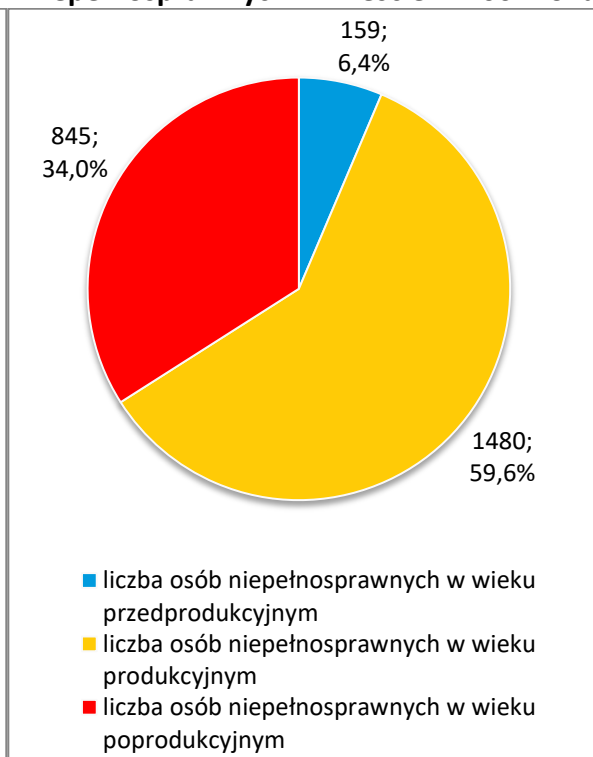
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2017-2019 liczba porad udzielonych w mieście w ramach podstawowej opieki zdrowotnej zwiększała się z roku na rok (115.774 w 2017 r., 119.670 w 2018 r., 121.367 w 2019 r.), podobnie jak liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (166.645 w 2017 r., 170.288 w 2018 r., 174.113 w 2019 r.). Na terenie miasta brakuje lekarzy i specjalistów dla dzieci i noworodków, np. ortopedy, neurologa, a także lekarzy takich specjalizacji, jak: geriatria, onkologia, psychiatria i okulistyka.

Poza miastem, specjalistyczne świadczenia zdrowotne, świadczenia zdrowotne w warunkach zamkniętych oraz nocną i świąteczną opiekę lekarską i pielęgniarską dla jego mieszkańców realizują: Centrum Medyczne „VITA” w Urszulinie (ul. Modrzewiowa 1/1, 22-234 Urszulin), Centrum Medyczne w Łęcznej (ul. Stefanii Pawlak 3, 21-010 Łęczna) i Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wisznicach (ul. Warszawska 88, 21-580 Wisznice).

Mimo upływu lat, jedynym, pełnym źródłem informacji, które na szczeblu gminnym pozwala ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz dokonać ich charakterystyki są dane Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku. Wyniki ostatniego, przeprowadzonego w 2011 roku Spisu nie zostały bowiem szczegółowo opracowane na szczeblu gminnym.

W 2002 roku w mieście Włodawa mieszkały 2.484 osoby niepełnosprawne. Wśród nich większość stanowiły kobiety (1.302 osoby, tj. 52,4%) oraz osoby niepełnosprawne prawnie (2.056 osób, tj. 82,8%), czyli takie, które w czasie badania posiadały aktualne orzeczenie ustalające niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo (osoby w wieku 16 lat i więcej) lub dysponowały uprawnieniem do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego (dzieci poniżej 16 roku życia).

Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle mieszkańców miasta wynosił 17,7%, a w ich strukturze wiekowej dominowały osoby w wieku produkcyjnym (1.480 osób, tj. 59,6%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 13. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców miasta w 2002 roku**Wykres 14. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w mieście w 2002 roku**

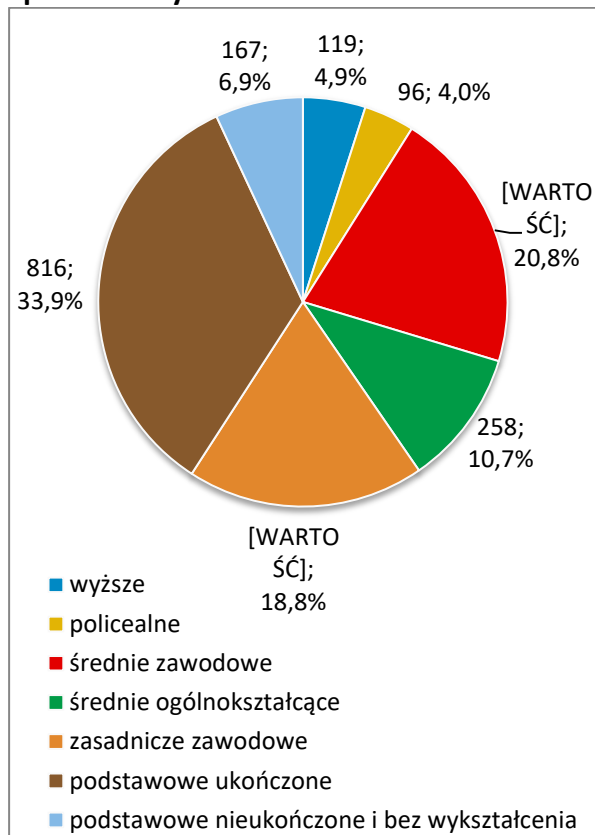
Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Osoby niepełnosprawne będące w wieku produkcyjnym stanowiły 16,4% ogółu ludności miasta będącej w tej ekonomicznej grupie wieku w 2002 roku. Dużo większy był udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w gronie osób starszych w mieście, wynosił on bowiem 57,2%.

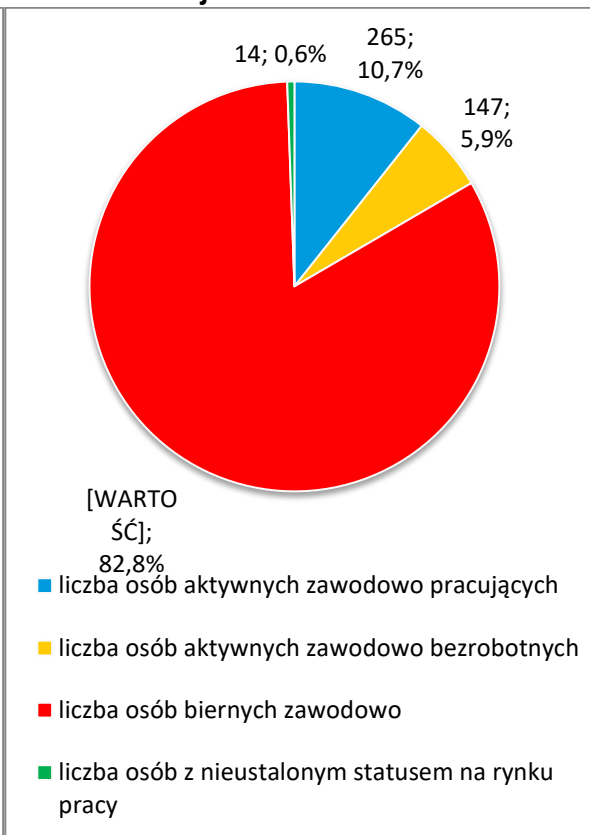
Na poziom uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym ma wpływ nie tylko rodzaj i stopień niepełnosprawności czy wiek, ale również posiadane wykształcenie, a co za tym idzie przygotowanie zawodowe. W 2002 roku wśród mieszkańców miasta w wieku 13 lat i więcej dotkniętych niepełnosprawnością największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (816 osób, tj. 33,9%) i średnim (757 osób, tj. 31,5%). Niski poziom wykształcenia w znaczący sposób utrudniał osobom niepełnosprawnym znalezienie i utrzymanie zatrudnienia. Potwierdzają to dane dotyczące poziomu ich aktywności zawodowej, z których wynika, że zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością była bierna zawodowo (2.058 osób, tj. 82,8%).

Dane szczegółowe na temat poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych z miasta oraz ich aktywności ekonomicznej przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 15. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w mieście według poziomu wykształcenia w 2002 roku

Wykres 16. Osoby niepełnosprawne w mieście według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

9. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie są problemami społecznymi, które powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy.

Wśród przyczyn popadania w alkoholizm zasadniczą rolę odgrywają uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utrata zatrudnienia. Szerzeniu się narkomanii sprzyjają natomiast coraz większa powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie, chęć poszukiwania nowych wrażeń i doznań oraz traktowanie narkotyków, jako środków umożliwiających ucieczkę od trudności życia codziennego, rozładowanie stresu i konfliktów. Przemoc w rodzinie jest z kolei problemem mającym często swoje źródło w uzależnieniach i ubóstwie. Jej ofiarami są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Trudno jest ustalić liczbę osób zmagających się z problemami alkoholowymi, które niejednokrotnie są przyczyną wystąpienia przemocy w rodzinie. Dane szacunkowe w tym

zakresie przygotowała Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zawiera je poniższa tabela.

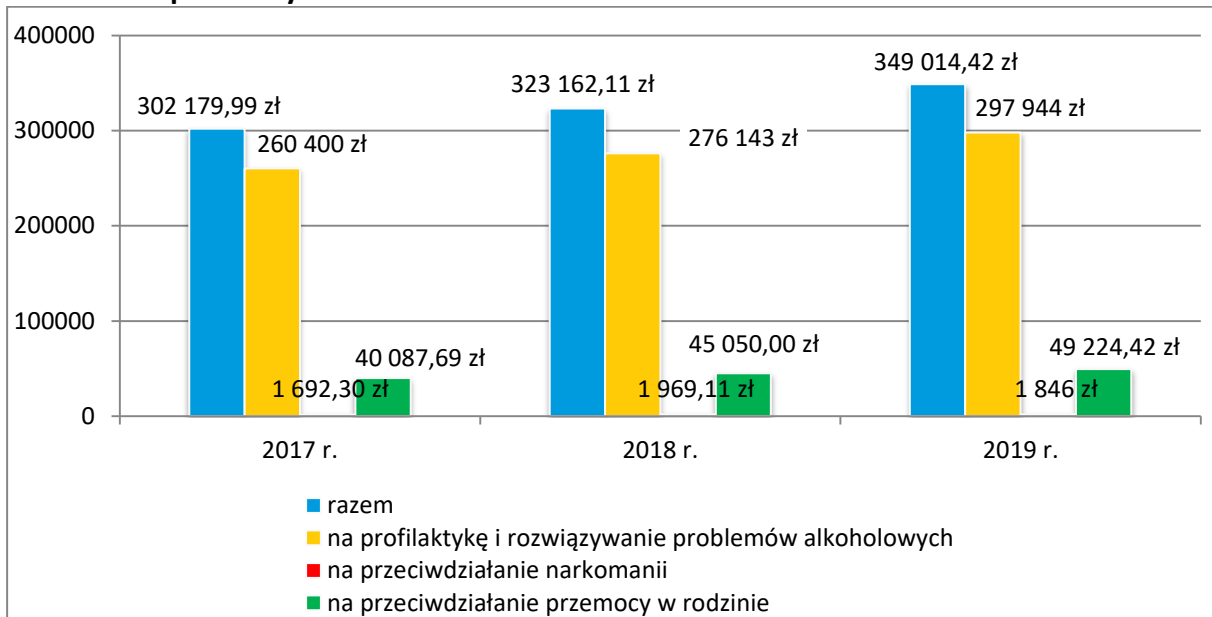
Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		w Polsce	w 100-tys. mieście	w 25-tys. mieście	w 10-tys. gminie
liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmażonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Źródło danych szacunkowych: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Prowadzenie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych należy do zadań własnych miasta. Działania te podejmowane są w oparciu o gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a także przy wykorzystaniu zaplanowanych w ich ramach środków finansowych.

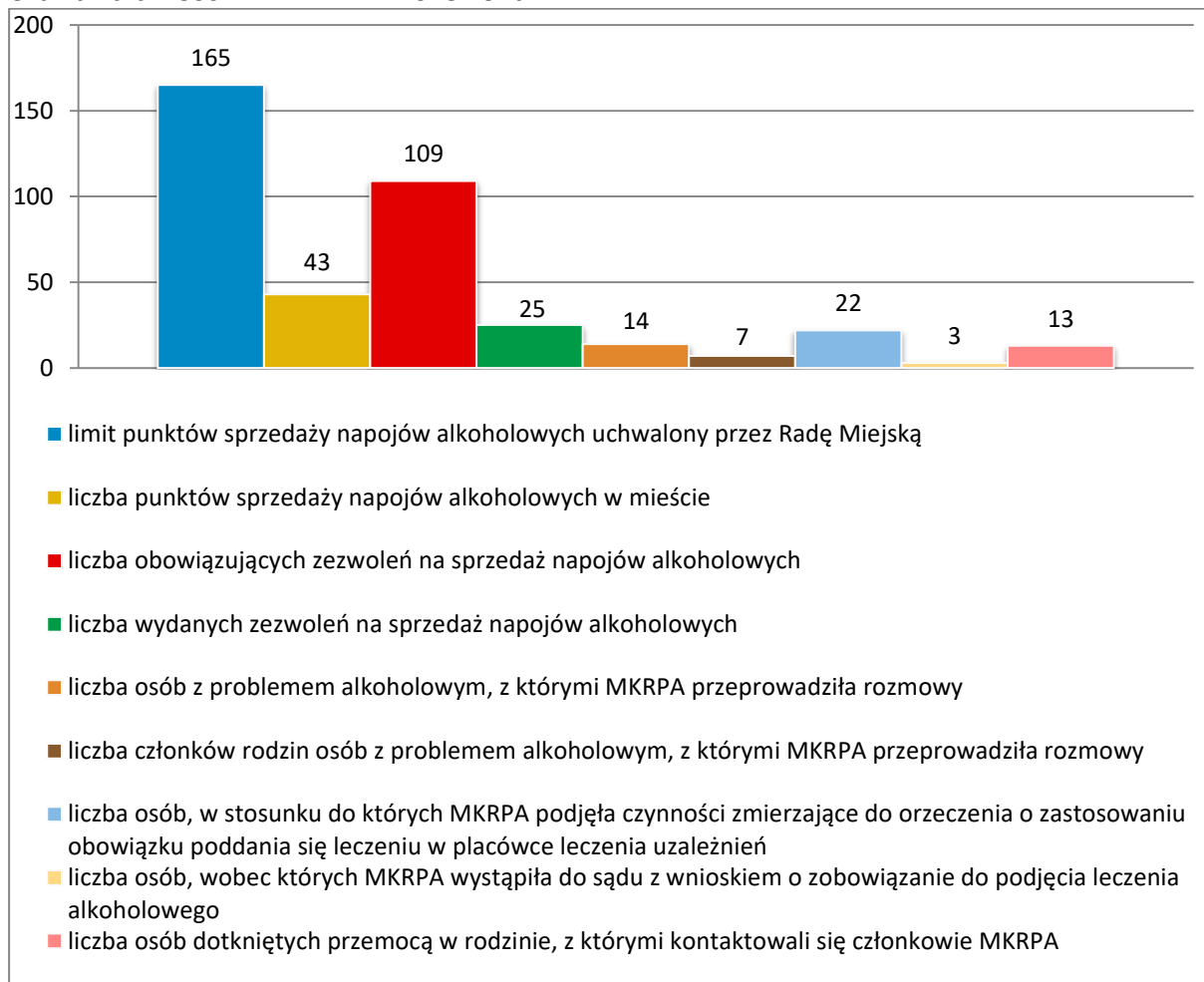
Poniższy wykres przedstawia wysokość środków finansowych wydatkowanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii i przemocy w rodzinie w mieście Włodawa w latach 2017-2019.

Wykres 17. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w mieście w latach 2017-2019

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

W latach 2017-2019 wysokość środków finansowych wydatkowanych w mieście na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii i przemocy w rodzinie zwiększała się z roku na rok (z 302.179,99 zł w 2017 r. do 349.014,42 zł w 2019 r.).

Poniższy wykres przedstawia wybrane dane na temat rynku napojów alkoholowych w mieście Włodawa, a także aktywności Miejskiej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która zajmuje się inicjowaniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu. W ramach swoich zadań podejmuje ona m.in. czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

Wykres 18. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w mieście oraz działalności MKPiRPA w 2019 roku

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

W 2019 roku uchwalony przez Radę Miejską limit punktów sprzedaży napojów alkoholowych w mieście wynosił 165, liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w mieście – 43, liczba obowiązujących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych – 109, a liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych – 25.

W analizowanym roku MKPiRPA przeprowadzała także rozmowy z 14 osobami z problemem alkoholowym oraz z 7 członkami ich rodzin, a także podejmowała czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień (w stosunku do 22 osób) oraz występowała do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia alkoholowego (wobec 3 osób).

W 2019 roku członkowie Komisji kontaktowali się z 2 osobami doznającymi przemocy w rodzinie oraz 11 osobami stosującymi przemoc w rodzinie.

Zadaniami z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie zajmuje się Miejski Zespół Interdyscyplinarny. W jego skład wchodzi przedstawiciele instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny z terenu miasta Włodawa, tj.: przedstawiciele szkół i placówek oświatowych, Policji, służby zdrowia, Sądu Rejonowego we Włodawie, Prokuratury

Rejonowej we Włodawie, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Włodawie oraz organizacji pozarządowych. Do zadań Zespołu należy w szczególności: integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, których przedstawiciele wchodzi w skład Zespołu, diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym oraz inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc.

Obok Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego i Miejskiej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na terenie miasta i poza nim funkcjonują inne podmioty, które odgrywają istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Ich wykaz zawiera poniżej przedstawiona tabela.

Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców miasta dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
1.	Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Centrum Profilaktyki i Rozwoju Osobowości	ul. Szkolna 7, 22-200 Włodawa
2.	Centrum Profilaktyki i Rozwoju Osobowości (zajęcia terapeutyczne dla osób uzależnionych, które odbyły leczenie w oddziałach odwykowych, zajęcia terapeutyczne dla osób uzależnionych współuzależnionych, porady psychologiczne)	ul. Szkolna 7, 22-200 Włodawa
3.	Ośrodek Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego i Interwencji Kryzysowej	ul. Szkolna 3, 22-200 Włodawa
4.	Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej, Lokalny Punkt Pomocy Pokrzywdzonym Prześstępstwem	ul. Kościelna 7, 22-200 Włodawa
5.	Gabinet Wsparcia Profesjonalnego „Ostoja”	ul. 11 Listopada 6, 22-200 Włodawa
6.	Miejska Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Al. J. Piłsudskiego 41, 22-200 Włodawa
7.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Al. J. Piłsudskiego 41, 22-200 Włodawa
8.	Miejski Zespół Interdyscyplinarny	Al. J. Piłsudskiego 41, 22-200 Włodawa
9.	NZOZ Przychodnia Lekarzy Specjalistów, Poradnia Leczenia Uzależnień (sesje terapii indywidualnej, sesje psychoterapii grupowej dla uzależnionych)	Al. J. Piłsudskiego 66, 22-200 Włodawa
10.	Punkt charytatywny „Caritas”	ul. Chełmska 20, 22-200 Włodawa

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
11.	Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego	Al. J. Piłsudskiego 66, 22-200 Włodawa
12.	Grupa samopomocowa „Nowa Droga” (grupa rodzinna Al-Anon)	ul. Klasztorna 7, 22-200 Włodawa
13.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie	Al. Piłsudskiego 66, 22-200 Włodawa
14.	Komenda Powiatowa Policji	Al. Piłsudskiego 51, 22-200 Włodawa
15.	Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (organ prowadzący: Fundacja SOS Ziemi Lubelskiej)	ul. Bronowicka 3, 20-301 Lublin

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

Prowadzona w mieście działalność profilaktyczna z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie (w szczególności w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych i placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży) obejmuje m.in. organizowanie i realizowanie programów profilaktycznych, festynów i innych imprez plenerowych, zajęć świetlicowych z programem wychowawczym i opiekuńczym oraz wypoczynku dla dzieci i młodzieży.

W 2019 roku programami z obszaru profilaktyki uniwersalnej objęto 1.086 uczniów, 40 nauczycieli i 75 rodziców, programami z obszaru profilaktyki wskazującej – 15 uczniów i 6 nauczycieli, w festynach i innych imprezach plenerowych uczestniczyło 310 osób, w zajęciach świetlicowych z programem wychowawczym i opiekuńczym – odpowiednio 64 i 45 osób, w tym odpowiednio 17 i 17 dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, a w koloniach z programem zajęć profilaktycznych – 210 osób.

10. PROBLEM BEZDOMNOŚCI

W ujęciu socjologicznym bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Ze względu na trudną do określenia skalę, złożone przyczyny oraz szczególnie dotkliwe społeczno-ekonomiczne skutki jest zjawiskiem o zasięgu i znaczeniu globalnym, mającym jednocześnie specyficzne regionalne i lokalne uwarunkowania, które wpływają na dobór odpowiednich środków przeciwdziałania.

Zapobieganie bezdomności wymaga aktywnego, zintegrowanego i kompleksowego działania. Wykorzystanie istniejących zasobów środowiska i tworzenie warunków do wdrażania nowych form wsparcia na rzecz osób bezdomnych i ich integracji z otoczeniem powinno stanowić podstawowy cel prowadzonej na szczeblu lokalnym polityki społecznej.

W mieście Włodawa zjawisko bezdomności występuje i ma charakter jednostkowy. Pomoc osobom nim zagrożonym i dotkniętym świadczy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

we Włodawie. W 2017 roku, w związku z bezdomnością, objął on wsparciem 11 osób, w 2018 roku 10 osób, a w 2019 roku 14 osób.

Osoby bezdomne kierowane są do placówek zapewniających schronienie, jak również mogą być im udzielane świadczenia z pomocy społecznej w formie zasiłków celowych, okresowych i stałych. Miasto Włodawa kieruje osoby bezdomne do Schroniska dla bezdomnych mężczyzn w Chełmie, prowadzonego przez Towarzystwo św. Brata Alberta (ul. Wołyńska 69, 22-118 Chełm). Z kolei znajdujące się w kryzysowej sytuacji kobiety mogą znaleźć schronienie w Domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w Lublinie (ul. Bronowicka 3, 20-301 Lublin).

11. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Przestępczość jest dynamicznym, podlegającym rozwojowi zjawiskiem społecznym, które stanowi zagrożenie dla obowiązującego porządku prawnego. W zależności od swej intensywności i częstotliwości wpływa na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciska piętno na jej funkcjonowaniu.

Zapobieganie przestępczości wymaga zastosowania rozwiązań kompleksowych, zakładających wspólne zaangażowanie instytucji i organizacji państwowych, samorządowych i społecznych, przedstawicieli społeczności lokalnych oraz środków masowego przekazu. Ważną rolę w zakresie inicjowania i organizowania tej działalności odgrywa policja.

Nad bezpieczeństwem mieszkańców Włodawy czuwa Komenda Powiatowa Policji we Włodawie (Al. J. Piłsudskiego 51, 22-200 Włodawa). Z jej danych wynika, że w 2019 roku na terenie miasta ujawniono 64 przestępstwa oraz 60 osób podejrzanych o ich popełnienie. Najwięcej przestępstw dotyczyło prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości (24). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Przestępstwa popełnione w mieście w 2019 roku

kategoria przestępstwa	liczba przestępstw stwierdzonych	liczba podejrzanych
prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	24	24
przestępstwa narkotykowe	18	19
kradzież	14	9
rozbój, wymuszenie	4	5
kradzież z włamaniem	3	1
bójka i pobicie	1	2

Źródło: Komenda Powiatowa Policji we Włodawie.

Funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji we Włodawie, mając na względzie poprawę bezpieczeństwa mieszkańców, realizują programy profilaktyczne i działania prewencyjne, m.in. „Bezpieczna droga do szkoły”, „Bezpieczny jednoślad”, prowadzą akcje

informacyjno-edukacyjne, np. dotyczące cyberprzemocy, bezpieczeństwa pieszych, jak nie stać się ofiarą oszustwa.

Prewencyjne i porządkowe działania Policji wspiera Straż Miejska we Włodawie (Al. J. Piłsudskiego 41, 22-200 Włodawa). W 2019 roku na terenie miasta pracowało 7 funkcjonariuszy Straży Miejskiej, którzy zajmowali się w szczególności: ochroną spokoju i porządku w miejscach publicznych, kontrolą ruchu drogowego, ochroną obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej, doprowadzaniem osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, zabezpieczaniem miejsca przestępstwa, współdziałaniem z organizatorami i innymi służbami w ochronie porządku podczas zgromadzeń i imprez publicznych, a także inicjowaniem działań mających na celu zapobieganie przestępstwom i wykroczeniom. Ważny aspekt działalności strażników miejskich stanowiła również realizacja programów profilaktycznych i współpraca z Policją – prowadzono m.in. wspólne szkolenia, patrole mieszane, akcje prewencyjne, zajęcia z młodzieżą.

12. POMOC SPOŁECZNA I WSPARCIE RODZINY

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej).

W mieście Włodawa zadania z zakresu pomocy społecznej i wspierania rodziny wykonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie. Podejmuje on działania m.in. na podstawie następujących przepisów prawa: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o świadczeniach rodzinnych, ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawa o dodatkach mieszkaniowych, ustawa – Prawo energetyczne, ustawa o systemie oświaty.

W 2019 roku kadrę Ośrodka stanowiło 37 osób, w tym kierownik i 7 pracowników socjalnych. W analizowanym roku Ośrodek spełniał wynikający z art. 110 ust. 11-12 ustawy o pomocy społecznej obowiązek zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników, lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną 1 pracownika socjalnego na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Obok pracowników socjalnych w MOPS-ie zatrudnieni byli także m.in. pracownicy ds. świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, opiekunki środowiskowe, pracownicy świetlicy

środowiskowej, asystent rodziny, inspektor ds. zespołu interdyscyplinarnego. W 2019 roku 25 pracowników Ośrodka legitymowało się wykształceniem wyższym, a 6 średnim.

Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w MOPS-ie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Kadra MOPS-u i jej kwalifikacje w 2019 roku

	liczba osób
kadra kierownicza	1
pracownicy socjalni	7
pozostali pracownicy	29

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

W 2019 roku wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w mieście były wyższe niż w latach 2017-2018 (17.553.300 zł w 2017 r., 17.190.337 zł w 2018 r., 19.940.476 zł w 2019 r.). Przyczyniło się do tego głównie świadczenie wychowawcze, na które w 2019 roku wydatkowano 9.672.906 zł, podczas gdy w latach 2017-2018 odpowiednio 7.884.930 zł i 7.657.590 zł. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w mieście w latach 2017-2019

rozdziały	wysokość wydatków (w zł)		
	w 2017 r.	w 2018 r.	w 2019 r.
ochrona zdrowia			
przeciwdziałanie alkoholizmowi	85.306	86.188	118.613
pomoc społeczna			
domy pomocy społecznej	254.542	300.916	383.176
przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	40.088	45.050	49.224
składki na ubezpieczenia zdrowotne	76.827	83.980	26.757
zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	525.586	466.707	493.314
dodatki mieszkaniowe	662.176	586.301	503.711
zasiłki stałe	266.825	291.193	329.718
Ośrodek Pomocy Społecznej	1.347.981	1.377.421	1.497.335
usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	5.225	10.700	36.765
pomoc w zakresie dożywiania	230.000	220.000	220.000
pozostałe zadania w zakresie pomocy społecznej			
rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnościami	710.934	713.600	804.267

rozdziały	wysokość wydatków (w zł)		
	w 2017 r.	w 2018 r.	w 2019 r.
rodzina			
świadczenie wychowawcze	7.884.930	7.657.590	9.672.906
świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	5.054.452	4.943.088	4.905.464
wspieranie rodziny	40.205	37.282	46.275
rodziny zastępcze	26.710	25.902	33.531
działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	191.150	213.992	219.048
składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne	X	X	73.133
edukacyjna opieka wychowawcza			
pomoc materialna dla uczniów	150.363	130.427	98.904
ogółem	17.553.300	17.190.337	19.940.476
w tym w budżecie MOPS-u	16.913.460	16.550.497	19.216.636

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

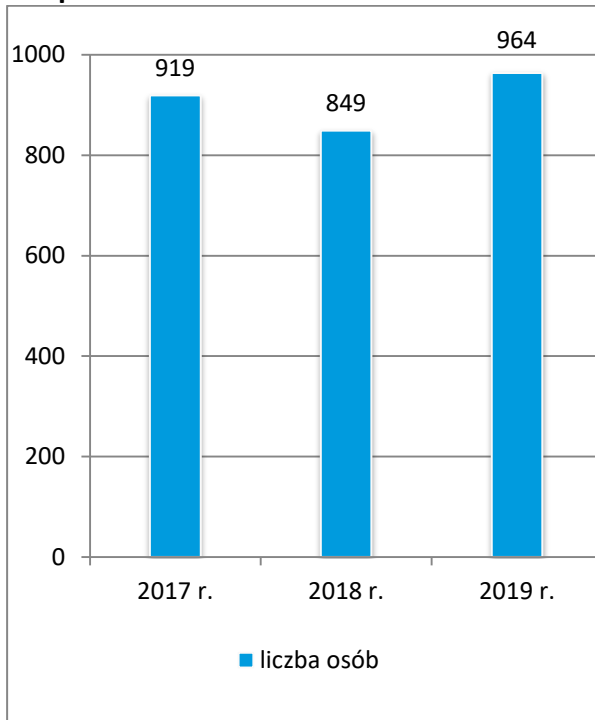
W latach 2017-2019 liczba osób, którym udzielono w mieście pomocy i wsparcia, ulegała wahaniom (919 w 2017 r., 849 w 2018 r., 964 w 2019 r.). Z kolei stale zmniejszała się liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie (z 1.131 w 2017 r. do 964 w 2019 r.).

Z roku na rok spadała również liczba osób w rodzinach, które uzyskały świadczenie pieniężne (z 846 w 2017 r. do 697 w 2019 r.), a liczba osób w rodzinach, którzy otrzymali świadczenie niepieniężne, w 2019 roku była niższa niż w latach 2017-2018 (681 w 2017 r., 682 w 2018 r., 603 w 2019 r.).

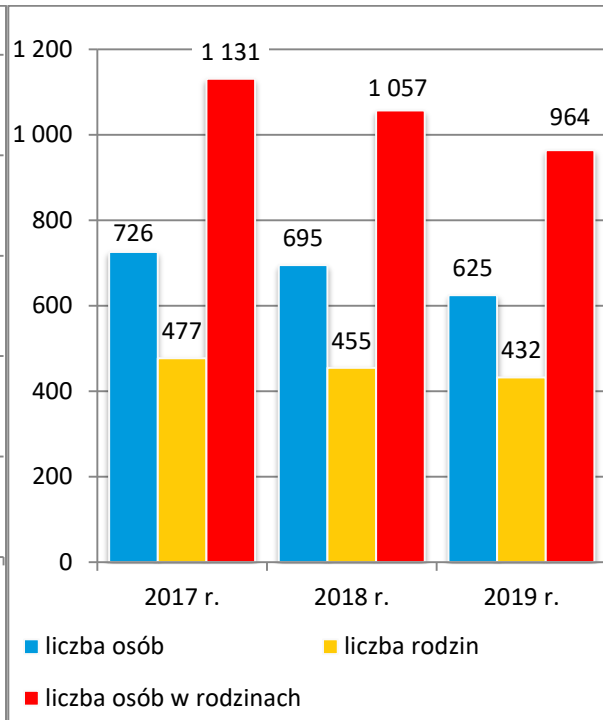
W analizowanym okresie systematycznie zmniejszała się liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy (482 w 2017 r., 462 w 2018 r. do 432 w 2019 r.).

Poniższe wykresy przedstawiają dane szczegółowe na temat korzystających z pomocy społecznej w mieście.

Wykres 19. Osoby w mieście, którym w latach 2017-2019 udzielono pomocy i wsparcia

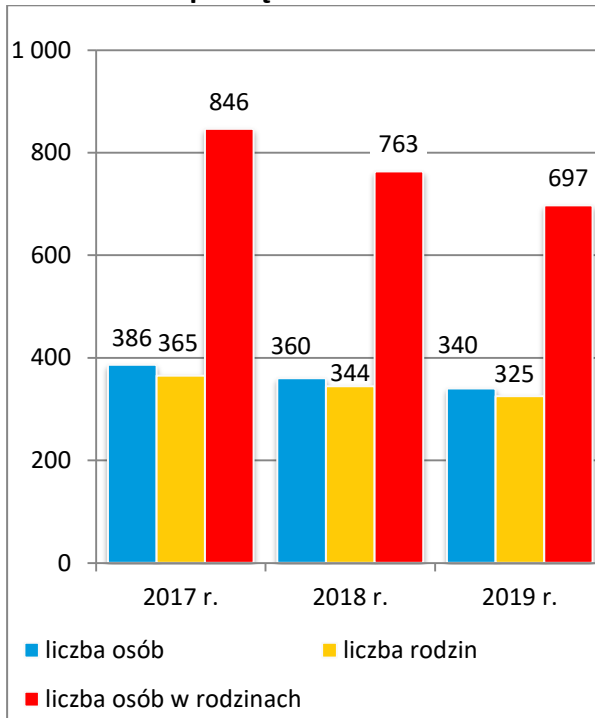

Wykres 20. Osoby i rodziny w mieście, którym w latach 2017-2019 przyznano świadczenie

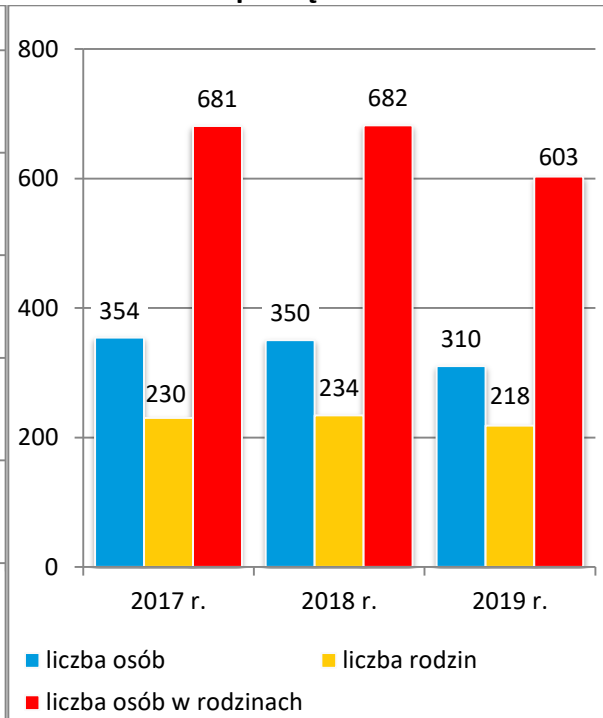

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

Wykres 21. Osoby i rodziny w mieście, którym w latach 2017-2019 przyznano świadczenie pieniężne

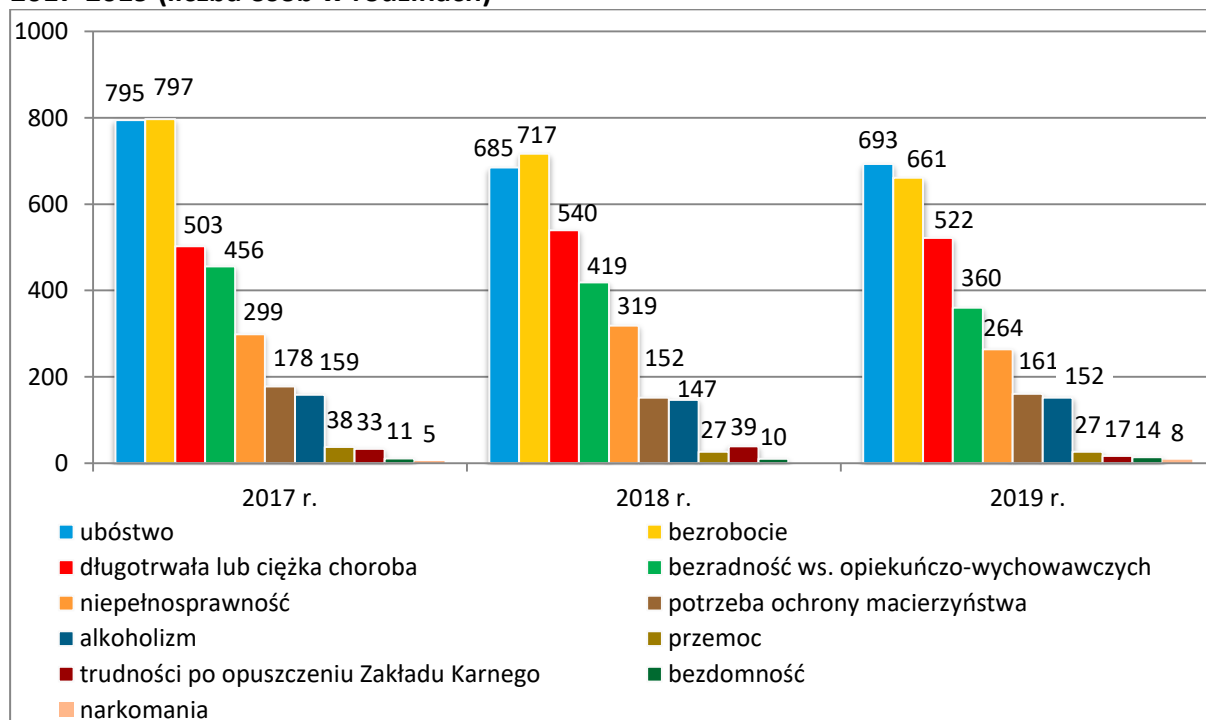
Wykres 22. Osoby i rodziny w mieście, którym w latach 2017-2019 przyznano świadczenie niepieniężne

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

Wśród mieszkańców miasta korzystających ze wsparcia MOPS-u w latach 2017-2019 najliczniejsze grupy stanowiły rodziny doświadczające ogólnie rozumianego ubóstwa, bezrobocia oraz dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 23. Powody przyznawania pomocy społecznej w mieście w latach 2017-2019 (liczba osób w rodzinach)

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

W latach 2017-2019 zmniejszyła się liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa i bezrobocia, a także w związku z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Zwiększyła się natomiast liczba korzystających ze świadczeń z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Na uwagę zasługuje utrzymująca się na wysokim poziomie liczba osób wymagających pomocy z powodu alkoholizmu.

Świadczenia pomocy społecznej udzielane przez MOPS mają głównie charakter pieniężny, niepieniężny i usługowy. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2017-2019 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w mieście przez MOPS w latach 2017-2019

formy świadczeń		liczba osób			kwota świadczeń		
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
pieniężne	zasiłek stały	61	60	67	266.825	291.193	329.718
	zasiłek okresowy	264	228	223	487.586	434.807	443.314
	zasiłek celowy	300	297	282	127.579	112.588	146.809
niepieniężne	posiłek	295	286	233	140.380	134.400	97.025
	schronienie	0	3	9	0	4.912	24.317
	ubranie	0	0	0	0	0	0
	sprawienie pogrzebu	0	0	1	0	0	864
	odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	10	10	11	131.736	159.859	221.678
usługi	usługi opiekuńcze	64	63	69	197.837	221.085	206.096
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	0
	specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	2	3	3	5.225	10.700	36.756
	poradnictwo specjalistyczne	2*	4*	0*	X	X	X
	praca socjalna	45*	139*	320*	X	X	X
	interwencja kryzysowa	0*	0*	0*	X	X	X
	kontrakt socjalny	14	28	20	X	X	X
	projekt socjalny	0	0	0	X	X	X
indywidualne programy pomocy	indywidualny program wychodzenia z bezdomności	0	0	0	X	X	X
	indywidualny program zatrudnienia socjalnego (CIS)	0	0	0	X	X	X
wspieranie rodziny i piecza zastępcza	wspieranie rodziny przez asystenta rodziny (liczba asystentów rodziny)	16* (1)	13* (1)	18* (1)	X	X	X
	dzieci w pieczy zastępczej (odpłatność za pobyt; w zł)	37 (217.860)	27 (239.894)	35 (252.578)	X	X	X

*liczba rodzin

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

Spośród świadczeń pieniężnych najczęściej udzielaną formą pomocy w latach 2017-2019 był zasiłek celowy. Jest on przyznawany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej,

a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, obuwia, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, opłat za gaz, energię, wodę i czynsz, a także kosztów pogrzebu. W analizowanym okresie liczba osób nim objętych zmniejszyła się (z 300 w 2017 r. do 282 w 2019 r.).

Dominujący rodzaj pomocy niepieniężnej stanowił z kolei posiłek, który był wsparciem udzielanym głównie dzieciom w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” realizowanego w latach 2017-2018 oraz „Posiłek w szkole i w domu” w 2019 r. Nowy program na lata 2019-2023 zakłada wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Program „Posiłek w szkole i w domu” zapewnia pomoc zarówno osobom starszym, niepełnosprawnym, o niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji. Istotnym elementem Programu jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej. W ramach Programu można również dofinansować dowożenie posiłków osobom dorosłym, w tym osobom niewychodzącym z domu (np. ze względu na podeszły wiek czy niepełnosprawność), niebędącym w stanie przygotować sobie codziennie gorącego posiłku. W 2019 roku liczba osób objętych posiłkiem była niższa niż w latach 2017-2018 (295 w 2017 r., 286 w 2018 r., 233 w 2019 r.).

Ważnymi formami wsparcia niepieniężnego w latach 2017-2019 było również pokrywanie kosztów pobytu mieszkańców miasta w domach pomocy społecznej. Liczba osób objętych tą formą wsparcia była na podobnym poziomie (po 10 w latach 2017-2018 r., 11 w 2019 r.).

Wśród usług najistotniejszą rolę odgrywała praca socjalna mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych i tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. W 2019 roku liczba rodzin, które objęto pracą socjalną, znacznie wzrosła w stosunku do lat 2017-2018 (45 w 2017 r., 139 w 2018 r., 320 w 2019 r.).

W analizowanym okresie Ośrodek realizował również zadania z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej. W latach 2017-2019 pod opieką asystenta rodziny pozostawało kilkanaście rodzin (16 w 2017 r., 13 w 2018 r., 18 w 2019 r.). Środki na częściowe pokrycie kosztów związanych z zatrudnieniem asystenta rodziny zostały pozyskane w ramach Programu „Asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej”. Praca asystenta rodziny w mieście koncentrowała się przede wszystkim na poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej, w której znalazły się rodziny z dziećmi; asystent pomagał w podnoszeniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców, wspierał w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Miasto ponosiło również odpłatność za pobyt dzieci z miasta w

pieczy zastępczej. Ich liczba w analizowanym okresie ulegała wahaniom (37 w 2017 r., 27 w 2018 r., 35 w 2019 r.).

W latach 2017-2019 MOPS realizował również zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, będąc odpowiedzialnym za obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także delegując do niego swoich pracowników. Z roku na rok przybywało nowych procedur „Niebieskie Karty” (40 w 2017 r., 41 w 2018 r., 42 w 2019 r.), a ich ogólna liczba stale zmniejszała się (98 w 2017 r., 82 w 2018 r., 73 w 2019 r.).

W analizowanym okresie Ośrodek realizował także zadanie wynikające z ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, przyznając świadczenia wychowawcze. Liczba wydanych świadczeń w 2019 roku (19.173) była wyższa niż w latach 2017-2018 (odpowiednio 15.336 i 15.171), co wynikało ze zmiany przepisów, które od 1 lipca 2019 roku umożliwiły pobieranie świadczenia również na pierwsze dziecko w rodzinie.

We Włodawie przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej działa Warsztat Terapii Zajęciowej. Placówka zorientowana jest na pomoc osobom niepełnosprawnym w podtrzymaniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych w życiu codziennym i zawodowym. Rehabilitacja realizowana jest poprzez terapię zajęciową. W latach 2017-2019 w zajęciach uczestniczyło 40 osób. Działalność WTZ współfinansowana jest ze środków Państwowego Funduszu osób Niepełnosprawnych, Powiatu Włodawskiego i Gminy Miejskiej Włodawa. Ogólnie na działalność jednostki w 2019 roku wydatkowano 804.267 zł, tj. o 66.667 zł więcej niż rok wcześniej.

W analizowanym okresie MOPS realizował projekt pn. „Aktywizacja i Integracja klientów MOPS we Włodawie”. Projekt był współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, a jego celem było promowanie równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększania szans na zatrudnienie. Poprzez poprawę dostępności rynku pracy oraz wzrost integracji społecznej. W ramach projektu w 2019 roku objęto wsparciem 15 mieszkańców – odbyli szkolenia zawodowe i egzaminy czeladnicze, otrzymali zasiłki celowe, a dodatkowo 5 osób podjęło zatrudnienie w formie stażów zawodowych.

W latach 2017-2019 MOPS zajmował się również przyznawaniem świadczeń rodzinnych, których ogólna liczba ulegała wahaniom (17.928 w 2017 r., 18.821 w 2018 r., 18.081 w 2019 r.), podobnie jak liczba wypłaconych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków (13.215 w 2017 r., 14.053 w 2018 r., 13.379 w 2019 r.). Jednocześnie z roku na rok zwiększała się liczba wypłaconych zasiłków pielęgnacyjnych (z 3.237 w 2017 r. do 3.336 w 2019 r.).

Dane szczegółowe na temat przyznanych w mieście świadczeń rodzinnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Świadczenia rodzinne przyznane w mieście w latach 2017-2019

	2017 r.	2018 r.	2019 r.
--	---------	---------	---------

	2017 r.	2018 r.	2019 r.
zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych			
liczba świadczeń	13.215	14.053	13.379
zasiłek pielęgnacyjny			
liczba świadczeń	3.237	3.295	3.336
świadczenia pielęgnacyjne			
liczba świadczeń	541	533	591
specjalny zasiłek opiekuńczy			
liczba świadczeń	366	382	341
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka			
liczba świadczeń	110	95	61
świadczenie rodzicielskie			
liczba świadczeń	459	463	373
ogółem			
liczba świadczeń	17.928	18.821	18.081
zasiłek dla opiekuna			
liczba świadczeń	153	153	90
jednorazowe świadczenie w wysokości 4.000 zł			
liczba świadczeń	0	0	0

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

W analizowanym okresie MOPS przyznawał również zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Przysługuje on osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 roku w związku z wygaśnięciem z mocy prawa, na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r., poz. 1548), decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W latach 2017-2019 MOPS wypłacił odpowiednio 153, 153 i 90 zasiłków dla opiekuna na łączną kwotę odpowiednio 67.785 zł, 80.805 zł i 55.759 zł.

W latach 2017-2019 Ośrodek nie przyznawał jednorazowych świadczeń z tytułu urodzenia dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Świadczenie to przyznawane jest w oparciu o art. 10 ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, wynosi 4.000 zł i jest finansowane z dotacji celowej z budżetu państwa.

Kolejną formę pomocy udzielanej przez MOPS stanowiły świadczenia z funduszu alimentacyjnego, które służą wsparciu osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. W latach 2017-2019 liczba rodzin, którym przyznano tę pomoc, zmniejszała się z roku na rok (ze 125

w 2017 r. do 105 w 2019 r.), podobnie jak liczba świadczeń (z 2.443 w 2017 r. do 1.980 w 2019 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w mieście w latach 2017-2019

	2017 r.	2018 r.	2019 r.
liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	125	113	105
liczba przyznanych świadczeń	2.443	2.100	1.980
łączna kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	1.030.804	899.996	843.920

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

Pomoc społeczna polega również na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Obejmuje ona zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. We Włodawie, będącej siedzibą powiatu, oprócz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej działają liczne placówki pomocowe, zarówno jako jednostki organizacyjne miasta, jak i powiatu, a także prowadzone przez organizacje pozarządowe. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Instytucje wsparcia w mieście

nazwa i adres instytucji	zakres oferowanych usług oraz kategoria klienta
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Al. J. Piłsudskiego 66, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: realizacja zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej, rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji społecznej oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Kategoria klienta: mieszkańcy powiatu
Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza ul. Sztabowa 2a, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: całodobowa placówka socjalizacyjna; zaspakajanie podstawowych potrzeb emocjonalnych dzieci, praca na rzecz powrotu dziecka do rodziny, podtrzymywanie więzi z rodzicami, troska o zdrowie i rozwój fizyczny, psychiczny i poznawczy dzieci, przygotowanie do samodzielnego życia. Kategoria klienta: dzieci i młodzież pozbawione opieki rodzicielskiej
Świetlica środowiskowa ul. Szkolna 7, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: działania edukacyjne, profilaktyczne, opiekuńcze i wychowawcze, w tym: pomoc w nauce, organizacja czasu wolnego, zabawy i zajęcia sportowe oraz rozwijanie zainteresowań. Kategoria klienta: dzieci i młodzież z rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi
Powiatowy Ośrodek Wsparcia „Przystań”, Al. J. Piłsudskiego 64a, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: rehabilitacja społeczna i zawodowa, zajęcia terapeutyczne Kategoria klienta: osoby z niepełnosprawnością intelektualną i zaburzeniami psychicznymi

nazwa i adres instytucji	zakres oferowanych usług oraz kategoria klienta
Warsztaty Terapii Zajęciowej ul. Sztabowa 3, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: rehabilitacja społeczna i zawodowa, zajęcia terapeutyczne Kategoria klienta: osoby z niepełnosprawnością intelektualną
Centrum Profilaktyki i Rozwoju Osobowości ul. Szkolna 7, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: zajęcia terapeutyczne. Kategoria klienta: osoby uzależnione i współuzależnione
Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy ul. Szkolna 7, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: porady prawne i psychologiczne. Kategoria klienta: osoby dotknięte przemocą
Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej we Włodawie ul. Kościelna 7, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: poradnictwo prawne, psychologiczne, mediacje; pomoc finansowa. Kategoria klienta: osoby pokrzywdzone przestępstwem
Ośrodek Specjalistycznego Poradnictwa Rodzinnego i Interwencji Kryzysowej ul. Szkolna 3, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: schronienie, porady prawne, psychologiczne, dot. uzależnień Kategoria klienta: osoby w sytuacji kryzysowej, ofiary przemocy, osoby uzależnione
Gabinet Wsparcia profesjonalnego „Ostoja”, ul. 11 Listopada 6, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: interwencja kryzysowa, doradztwo rodzinne, terapia uzależnień, konsultacje psychologiczne. Kategoria klienta: osoby w trudnych sytuacjach rodzinnych i zawodowych
Punkt charytatywny „Caritas” ul. Chełmska 20, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: wsparcie pedagogiczne i psychologiczne, porady. Kategoria klienta: osoby i rodziny z problemami
Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego al. Piłsudskiego 66, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: interwencja kryzysowa, porady lekarskie, psychologiczne, świadczenia pielęgniarstwa. Kategoria klienta: osoby z zaburzeniami psychicznymi i ich rodziny
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna ul. Partyzantów 17, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, pomoc psychologiczno-pedagogiczna, logopedyczna, wspieranie wychowawczej funkcji rodziny, pomoc nauczycielom w podwyższaniu efektywności procesu nauczania. Kategoria klienta: dzieci, młodzież, pedagodzy, nauczyciele
Dom Pomocy Społecznej Różanka, ul. Parkowa 13, 22-200 Włodawa	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby przewlekle somatycznie chore, z chorobą Alzheimera, demencją

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

Mieszkańcy miasta mają również możliwość korzystania z oferty instytucji udzielających wsparcia poza powiatem włodawskim. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Instytucje udzielające wsparcia poza powiatem włodawskim, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy miasta

nazwa i adres instytucji	zakres oferowanych usług oraz kategoria klienta
Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w Lublinie , ul. Bronowicka 3, 20-301 Lublin	Zakres oferowanych usług: schronienie, pomoc psychologiczna, pedagogiczna i prawna. Kategoria klienta: kobiety w sytuacji kryzysowej.
Schronisko dla bezdomnych mężczyzn Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta w Chełmie , ul. Wołyńska 69, 22-118 Chełm	Zakres oferowanych usług: schronienie, wyżywienie, poradnictwo specjalistyczne. Kategoria klienta: osoby bezdomne i w trudnej sytuacji życiowej.

Źródło danych: Starostwo Powiatowe i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie.

13. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

Przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form jego aktywności są organizacje pozarządowe. Stanowią grupę podmiotów funkcjonujących w sferze ekonomii społecznej, która poprzez działalność ekonomiczną i pożytku publicznego służy integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej oraz rozwojowi lokalnemu.

Organizacje pozarządowe pełnią istotną rolę nie tylko w konsolidacji społeczności lokalnej, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego nie tylko pozwala skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, lecz również umożliwia istotne odciążenie sektora publicznego w realizacji zadań.

W mieście Włodawa funkcjonuje kilkadziesiąt organizacji pozarządowych. Samorząd miasta posiada uchwalany corocznie program współpracy Gminy Miejskiej Włodawa z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w oparciu o który ma możliwość podejmowania z nimi współpracy.

Głównym celem współpracy z organizacjami pozarządowymi w mieście Włodawa jest poprawa jakości życia oraz pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców. Do priorytetowych działań publicznych miasta w 2019 roku należały zadania: z zakresu edukacji, oświaty i wychowania dzieci i młodzieży; działania na rzecz osób z niepełnosprawnością i w wieku emerytalnym; proekologiczne i dotyczące ochrony zwierząt, z zakresu kultury i sztuki oraz podtrzymywania tradycji narodowej, wspierające

i upowszechniające kulturę fizyczną i sport, wspomagające rozwój wspólnot i społeczności lokalnych. Poniższa tabela przedstawia dane na temat sektora pozarządowego w mieście.

Tabela 16. Wybrane organizacje pozarządowe w mieście

lp.	nazwa i adres organizacji	charakterystyka działania
1.	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Włodawskiej, Al. J. Piłsudskiego 41, 22-200 Włodawa	Wspieranie wszechstronnego rozwoju Włodawy, ochrona dóbr kultury i tradycji; działalność proekologiczna
2.	Stowarzyszenie Twórców Kultury Nadbużańskiej im. J. Kalinowskiego, Al. J. Piłsudskiego 52, 22-200 Włodawa	Rozwijanie różnorodnych form życia artystycznego, organizacja wystaw, przeglądów, festiwali, popularyzacja i prezentacja kultury regionalnej
3.	Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu, ul. Szkolna 7, 22-200 Włodawa	Promocja i organizacja wolontariatu
4.	Stowarzyszenie Seniorów „Złota Jesień”, Al. J. Piłsudskiego 10, 22-200 Włodawa	Rozwijanie różnorodnych form życia kulturalno-oświatowego, towarzyskiego i rekreacyjnego osób starszych i z niepełnosprawnością, działalność na rzecz zaspokojenia potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami
5.	Nadbużańskie Stowarzyszenie Edukacyjne, Al. J. Piłsudskiego 64, 22-200 Włodawa	Wspieranie wszechstronnego rozwoju oraz wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży
6.	Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych i Poszkodowanych, ul. Partyzantów 13, 22-200 Włodawa	Integracja osób z niepełnosprawnościami oraz poszkodowanych w środowisku lokalnym, pomoc i opieka nad osobami w kryzysie
7.	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Lepsze Jutro”, ul. 11 Listopada 4, 22-200 Włodawa	Działalność na rzecz poprawy sytuacji osób i rodzin z osobą niepełnosprawną, tworzenie środowiska przyjaznego osobom z niepełnosprawnościami
8.	Koło Gospodyń Miejskich „Zosie Samosie”, ul. Północna 4, 22-200 Włodawa	Działalność w kierunku poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich i ich rodzin, propagowanie kultury, kultywowanie tradycji i folkloru, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na wsi i aktywna działalność na rzecz środowisk wiejskich
9.	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Oddział we Włodawie, Al. J. Piłsudskiego 41, 22-200 Włodawa	Organizowanie życia kulturalnego emerytów, rencistów i inwalidów, poprawa warunków socjalno-bytowych, reprezentowanie interesów członków

Ip.	nazwa i adres organizacji	charakterystyka działania
10.	Polski Czerwony Krzyż, Oddział Rejonowy we Włodawie, al. Piłsudskiego 41, 22-200 Włodawa	Promocja idei niesienia bezinteresownej pomocy
11.	Włodawskie Towarzystwo Przyjaciół Chorych „Hospicjum”, al. Piłsudskiego 24, 22-200 Włodawa	Udzielanie wszechstronnej pomocy osobom ciężko chorym i ich rodzinom, wsparcie psychologiczne, pomoc socjalna, rehabilitacja
12.	Polskie Towarzystwo Społeczno-Sportowe „Sprawni razem”, Oddział Terenowy we Włodawie, ul. Partyzantów 13, 22-200 Włodawa	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu wśród dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, propagowanie rehabilitacji ruchowej dzieci i dorosłych, rekreacja
13.	Miejski Ludowy Klub Sportowy „Włodawianka”, Al. J. Piłsudskiego 28, 22-200 Włodawa	Krzewienie kultury fizycznej i sportu, rekreacja; zagospodarowanie czasu wolnego uczniów
14.	Włodawski Szkolny Związek Sportowy, ul. Szkolna 4, 22-200 Włodawa	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu, rekreacja, zagospodarowanie czasu wolnego uczniów
15.	Międzyszkolny Klub Sportowy „Mechanik”, ul. Modrzewskiego 24, 22-200 Włodawa	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu, rekreacja
16.	Ochotnicza Straż Pożarna we Włodawie, ul. 1000-lecia Państwa Polskiego 8, 22-200 Włodawa	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom, uczestnictwo w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń, informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi, rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

14. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM”

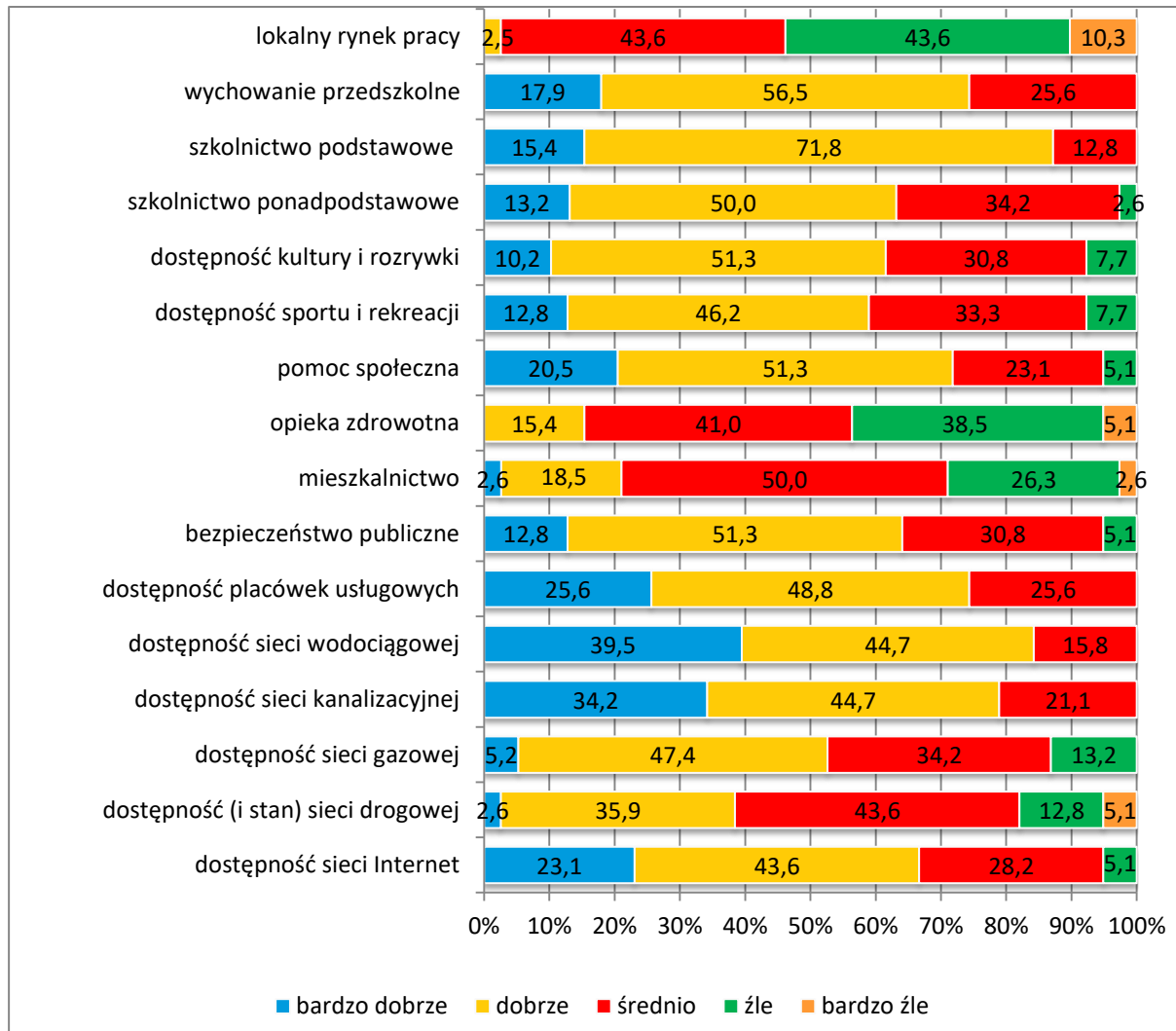
Badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy sytuacji społecznej w mieście Włodawa posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków.

Badania zostały przeprowadzone przy pomocy ankiet, które zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców miasta, w tym reprezentantów samorządu lokalnego – Burmistrza

Miasta, radnych, pracowników Urzędu Miejskiego, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawiciele jednostek organizacyjnych miasta, m.in. placówek oświatowych, kulturalnych, sportowych i pomocy społecznej, a także przedstawiciele jednostek służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych i kościoła. W sumie do analizy przedłożono 39 wypełnionych anonimowo ankiet.

W pierwszym pytaniu poproszono przedstawiciele środowiska lokalnego o ocenę warunków życia w mieście. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24. Warunki życia w mieście

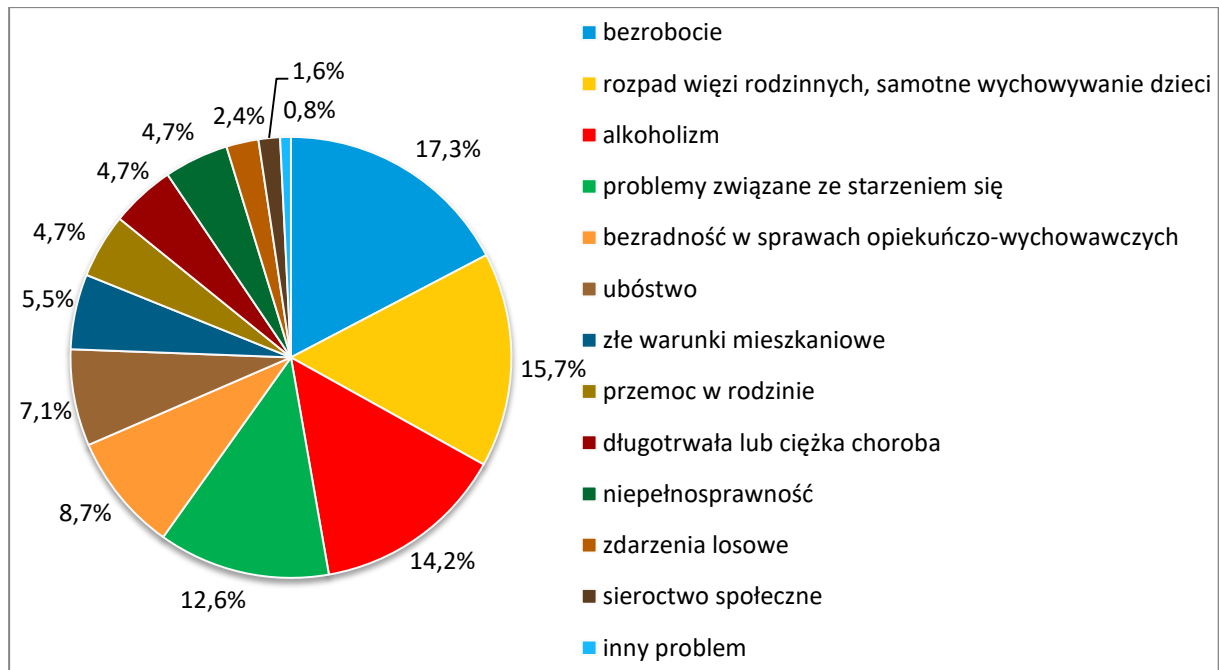
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Analizując warunki życia w mieście, przedstawiciele środowiska lokalnego najlepiej ocenili dostępność szkolnictwa podstawowego (łącznie 87,2% ocen dobrych i bardzo dobrych), sieci wodociągowej (w sumie 84,2% ocen dobrych i bardzo dobrych), sieci kanalizacyjnej (łącznie 78,9% ocen dobrych i bardzo dobrych), wychowania przedszkolnego i placówek usługowych (w sumie po 74,4% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz pomoc społeczną (łącznie 71,8% ocen dobrych i bardzo dobrych).

Najgorzej ankietowani ocenili natomiast lokalny rynek pracy (w sumie 53,9% ocen złych i bardzo złych), dostęp do opieki zdrowotnej (łącznie 43,6% ocen złych i bardzo złych) oraz sytuację mieszkaniową (w sumie 28,9% ocen złych i bardzo złych).

W kolejnym pytaniu zapytano badanych o problemy, które najczęściej dotyczą mieszkańców miasta. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 25. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców miasta

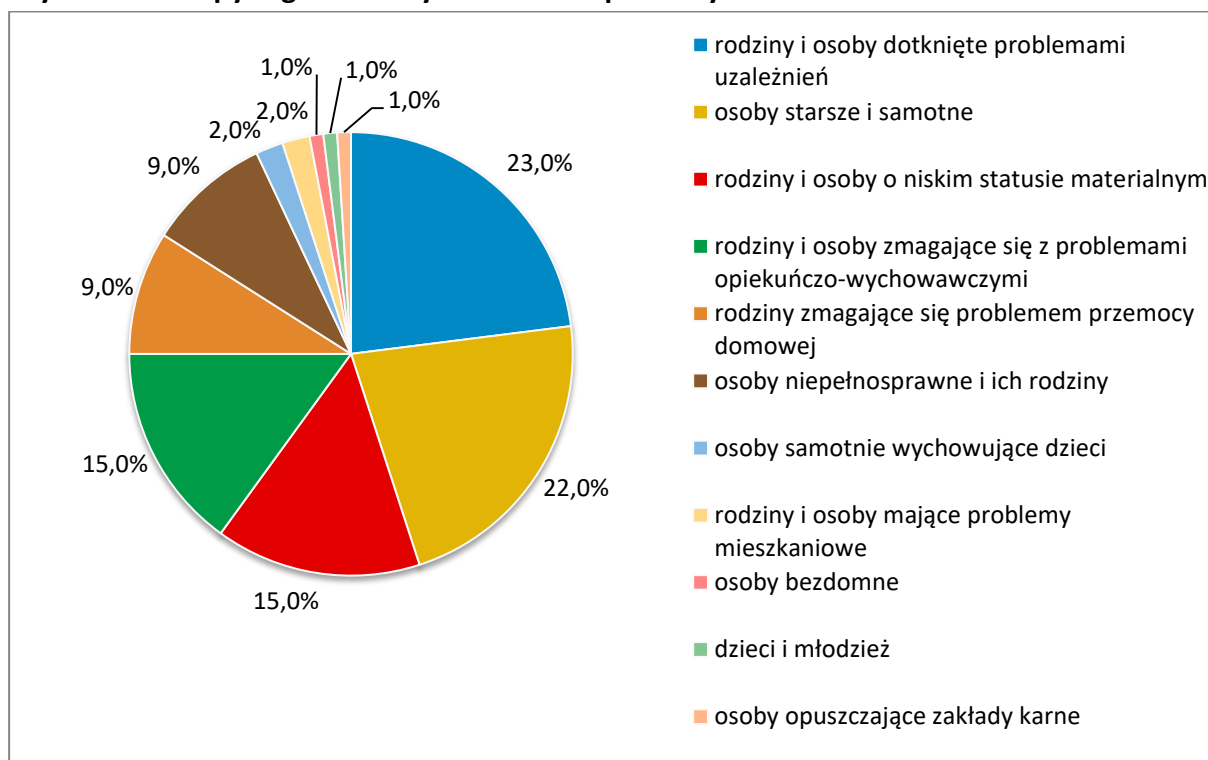

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Za problemy, który najczęściej dotykają mieszkańców miasta, respondenci uznali bezrobocie (17,3%), rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci (15,7%), alkoholizm (14,2%) oraz problemy związane ze starzeniem się (12,6%).

Odpowiadając na następane pytanie, ankietowali identyfikowali grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w mieście. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 26. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w mieście

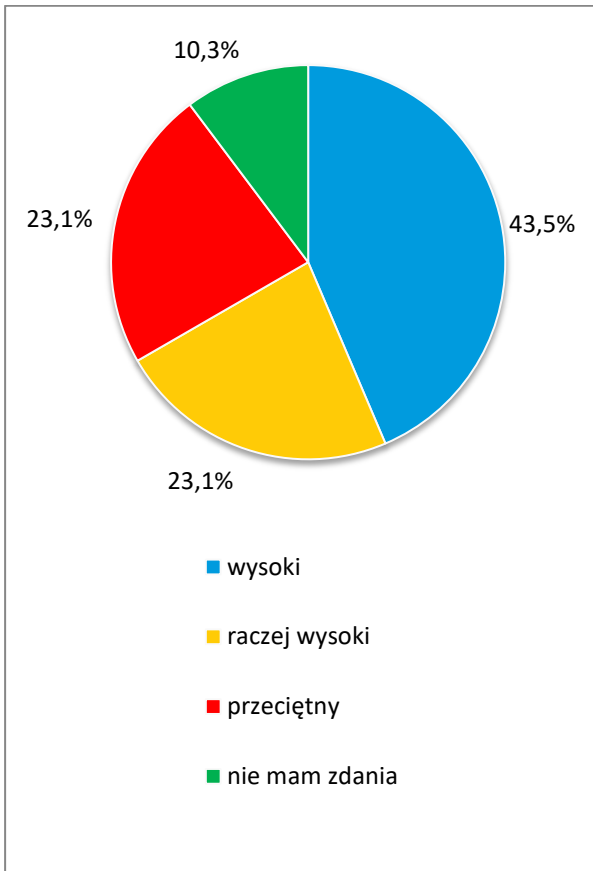

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

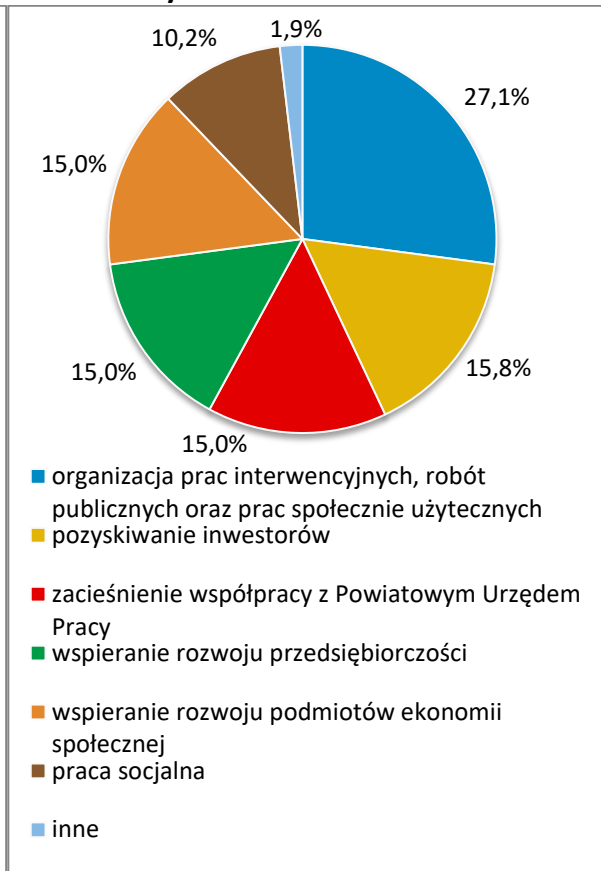
Najwięcej badanych stwierdziło, że najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym są rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień (23%) oraz osoby starsze i samotne (22%), a także rodziny i osoby o niskim statusie materialnym oraz rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (po 15%).

W kolejnych pytaniach poproszono badanych o opinię na temat poziomu bezrobocia w mieście oraz wskazanie działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób nim dotkniętych. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 27. Jaki jest poziom bezrobocia w mieście?

Wykres 28. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?

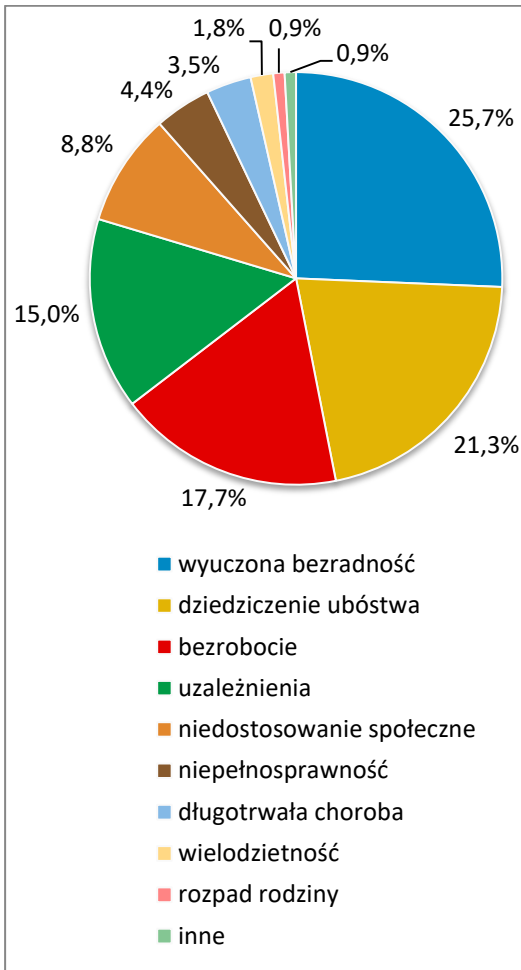
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii większości ankietowanych (łącznie 66,6%) poziom bezrobocia w mieście jest wysoki i raczej wysoki. Jednocześnie zdaniem 23,1% badanych jest on przeciętny.

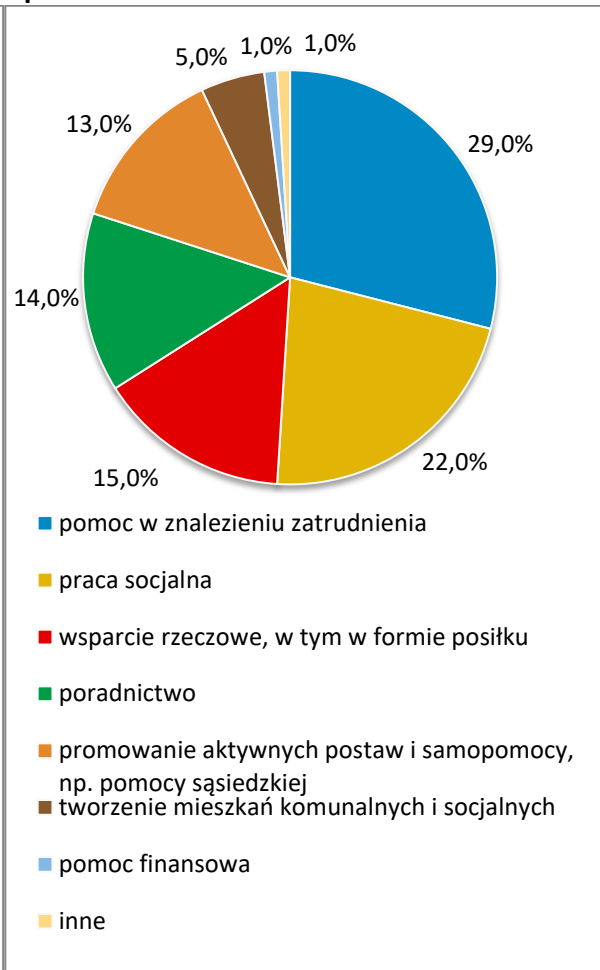
Wśród działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób pozostających bez pracy, respondenci najczęściej wymieniali: organizowanie prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych (27,1%), pozyskiwanie inwestorów (15,8%), zacieśnianie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia osobom bezrobotnym (poprzez świadczenie poradnictwa oraz organizowanie stażu, kursów i szkoleń) oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (po 15%).

W odpowiedzi na następne pytania ankietowani wskazali przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców miasta oraz przedstawili propozycje działań, jakie powinny być podejmowane na rzecz osób nim dotkniętych. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 29. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców miasta?

Wykres 30. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?

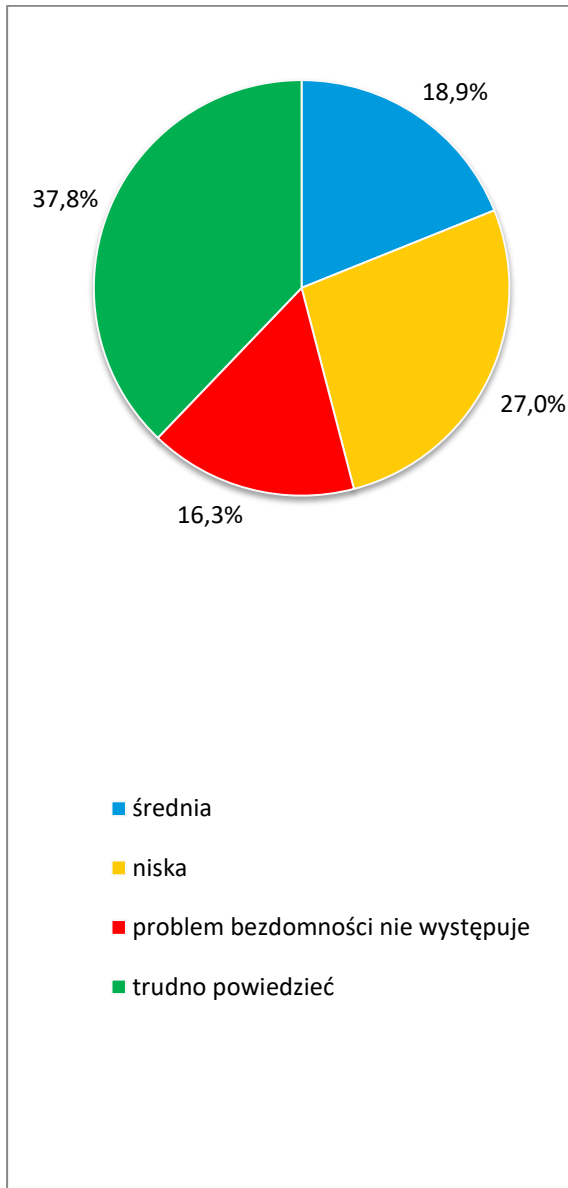
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wśród przyczyn popadania mieszkańców miasta w ubóstwo, ankietowani najczęściej wskazywali wyuczoną bezradność (25,7%), dziedziczenie ubóstwa (21,3%), bezrobocie (17,7%) oraz uzależnienia (15%).

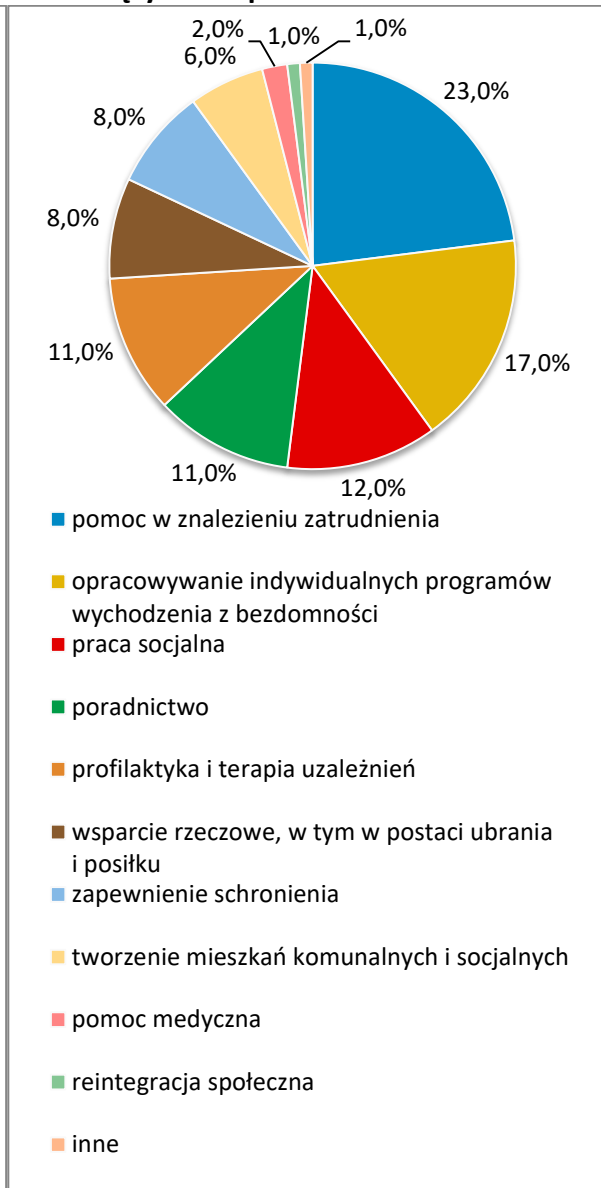
Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać problemowi ubóstwa, należałoby przede wszystkim udzielać pomocy w znalezieniu zatrudnienia (29%) i prowadzić pracę socjalną (22%).

W kolejnych pytaniach została podjęta kwestia bezdomności – poproszono badanych o opinię na temat skali tego problemu w mieście oraz wskazanie działań, które przyniosłyby największą skuteczność w jego zapobieganiu i rozwiązywaniu. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 31. Jaka jest skala problemu bezdomności w mieście?

Wykres 32. Jakie działania byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

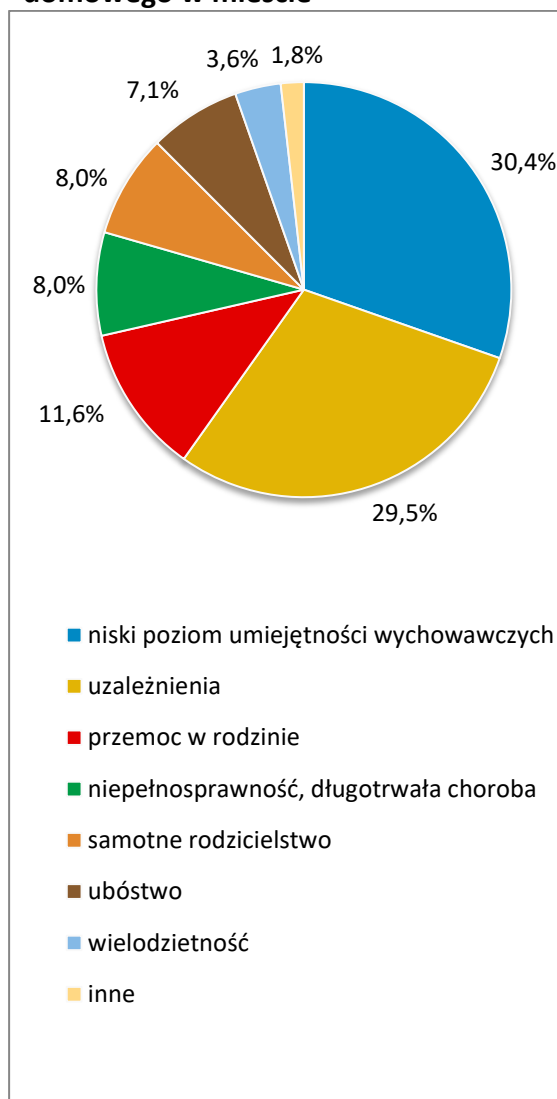
Najwięcej badanych (37,8%) nie miało zdania w kwestii skali bezdomności w mieście. Jednocześnie 27% respondentów stwierdziło, że skala ta jest niska, a 18,9%, że średnia.

W opinii ankietowanych największe efekty w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności może przynieść udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (23%) oraz opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności (17%).

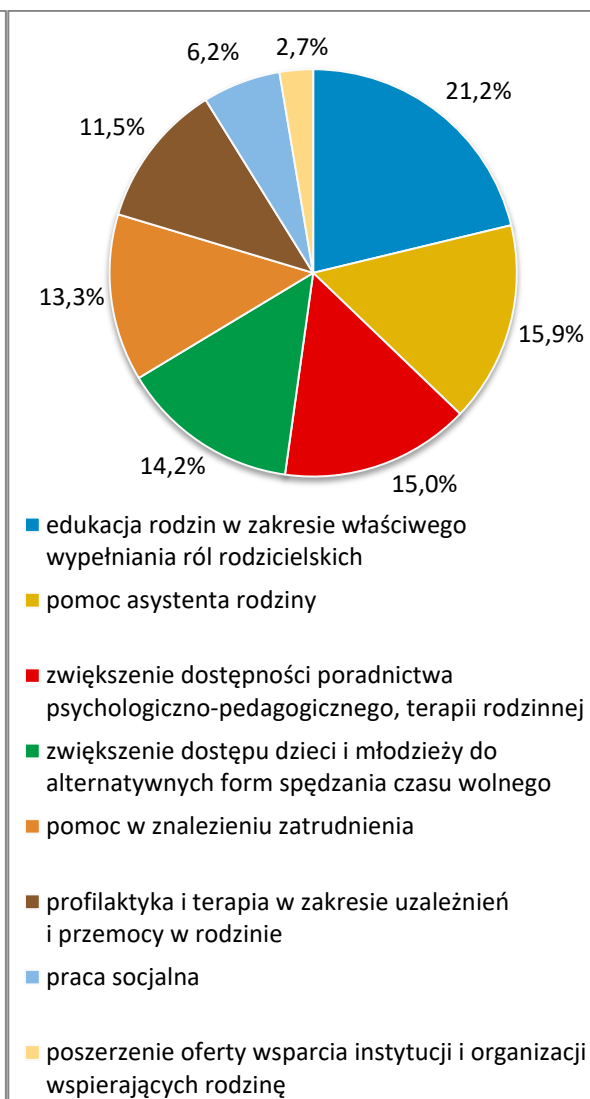
W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające poznać opinie respondentów na temat przyczyn bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 33. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w mieście

Wykres 34. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w mieście?

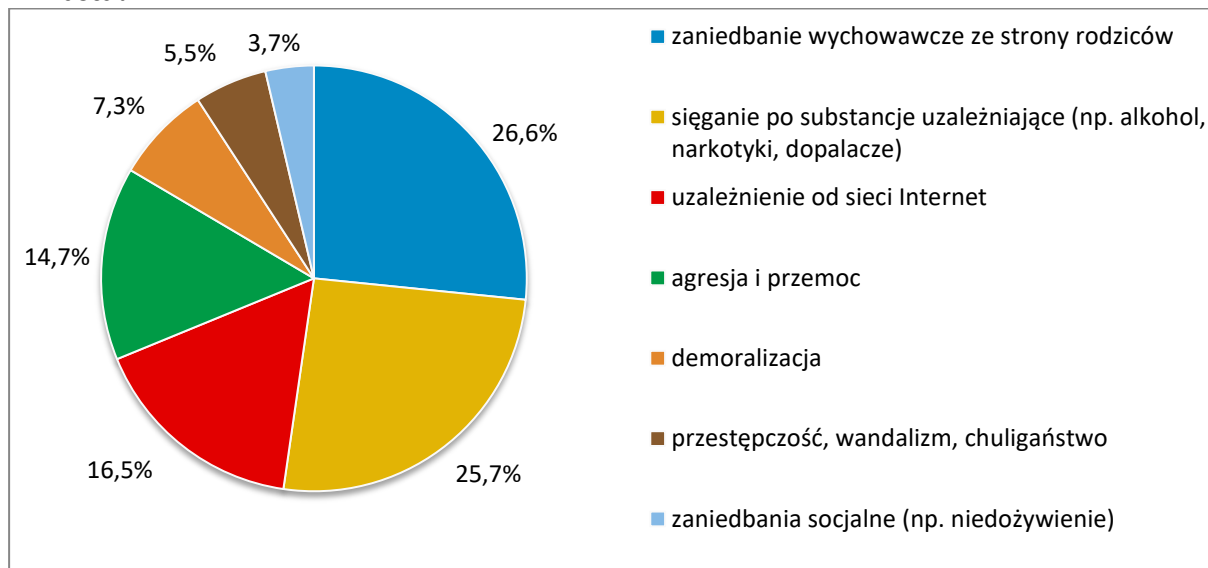
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii badanych głównymi przyczynami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w mieście są: niski poziom umiejętności wychowawczych (30,4%) i uzależnienia (29,5%).

Wśród działań, których podjęcie mogłoby poprawić sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo, ankietowani najczęściej wskazywali edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich (21,2%), świadczenie pomocy przez asystenta rodziny (15,9%) oraz zwiększenie dostępności poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, terapii rodzinnej (15%).

W uzupełnieniu odpowiedzi na poprzednie pytania, ankietowani wskazali negatywne zjawiska, na jakie najbardziej narażone są dzieci i młodzież z miasta. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 35. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z miasta?

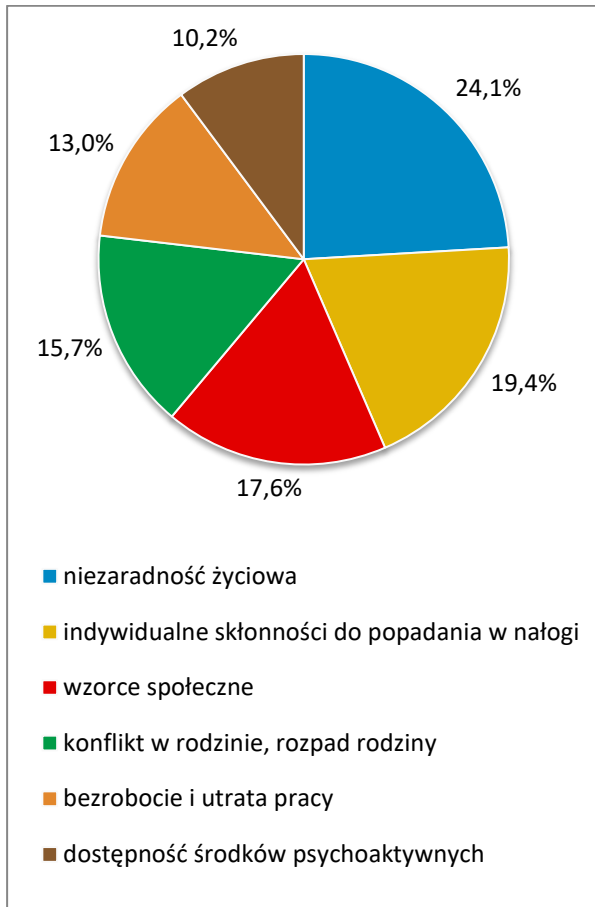

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

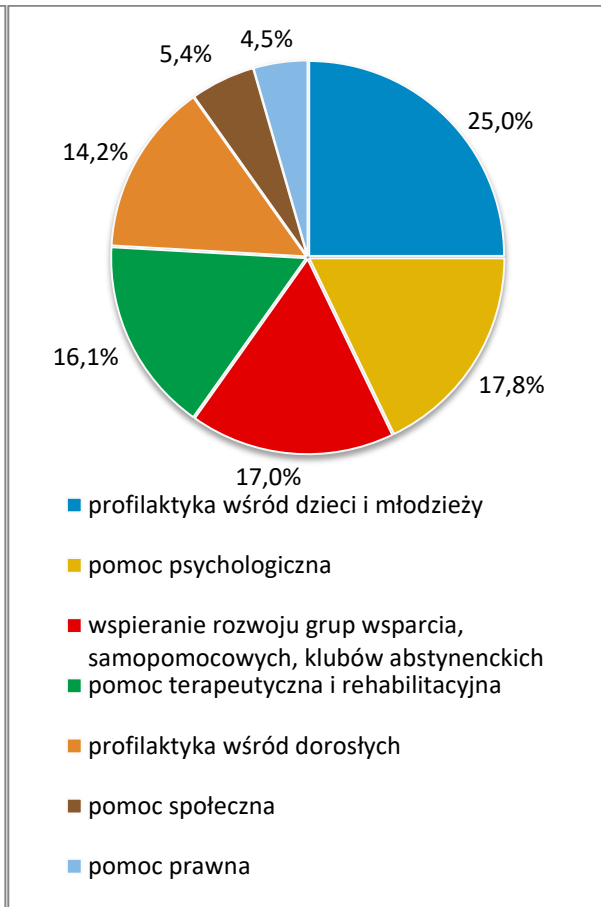
Według ankietowanych, do negatywnych zjawisk społecznych, na które najbardziej narażone są dzieci i młodzież z miasta, należą: zaniedbania wychowawcze ze strony rodziców (26,6%), sięganie po substancje uzależniające, np. alkohol, narkotyki i dopalacze (25,7%) oraz uzależnienie od sieci Internet (16,5%).

W następnych pytaniach poproszono respondentów o podanie przyczyn występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców miasta oraz wskazanie działań, jakie powinny być podejmowane na rzecz osób i rodzin nim dotkniętych. Odpowiedzi w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 36. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców miasta

Wykres 37. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?

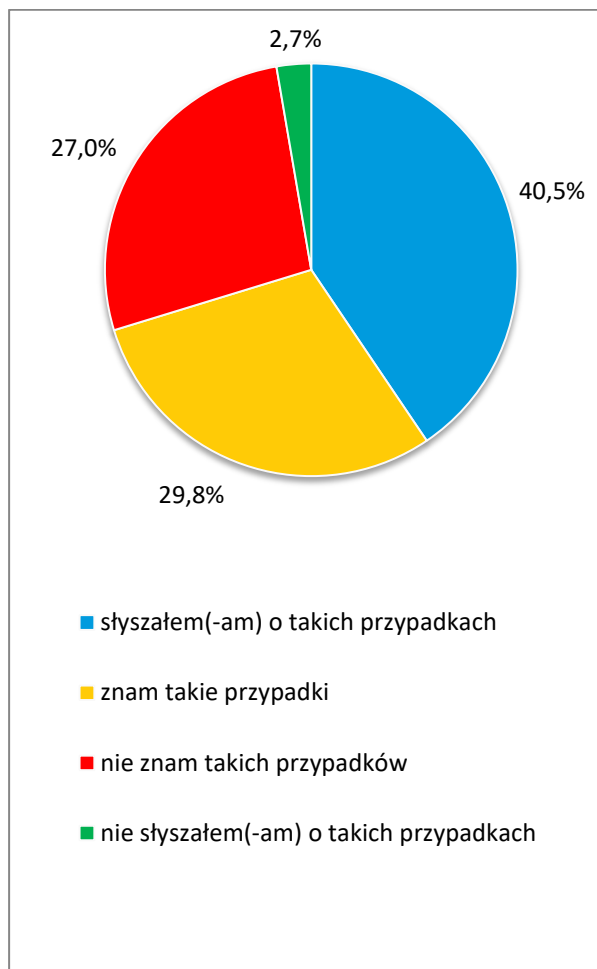
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Do zasadniczych powodów występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców miasta badani zaliczyli niezaradność życiową (24,1%), indywidualne skłonności do popadania w nałogi (19,4%) oraz wzorce społeczne (17,6%).

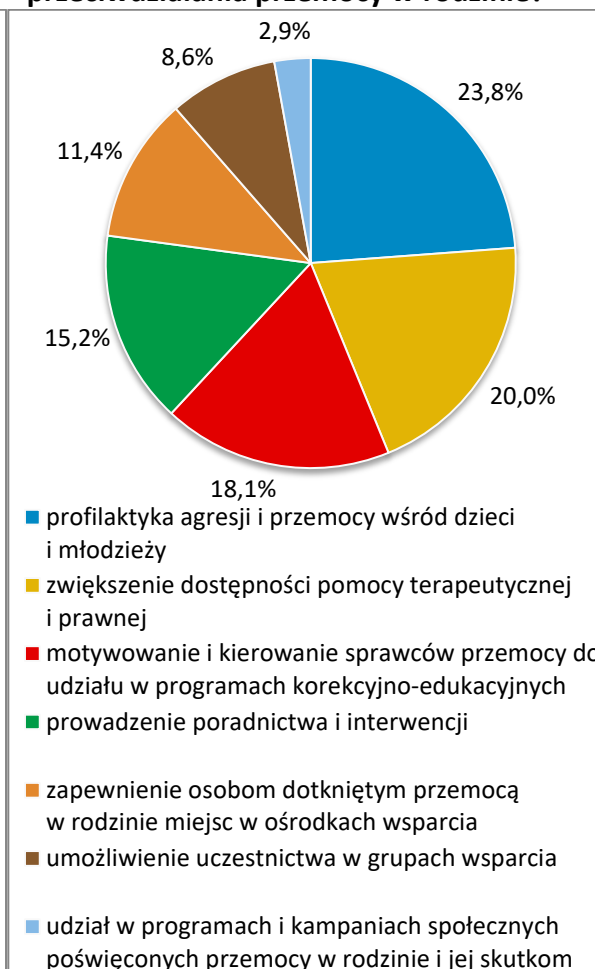
Zdaniem respondentów, podejmując działania na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin, należy przede wszystkim skupić się na prowadzeniu profilaktyki wśród dzieci i młodzieży (25%), zapewnieniu dostępu do pomocy psychologicznej (17,8%) oraz wspieraniu rozwoju grup wsparcia, samopomocowych (np. AA, Al-Anon; 17%).

Następnie zapytano badanych o znajomość przypadków występowania problemu, który niejednokrotnie ma swoje źródło w uzależnieniach, tj. przemocy w rodzinie, oraz poproszono o przedstawienie działań, które byłyby najskuteczniejsze w walce z tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 38. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w mieście

Wykres 39. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

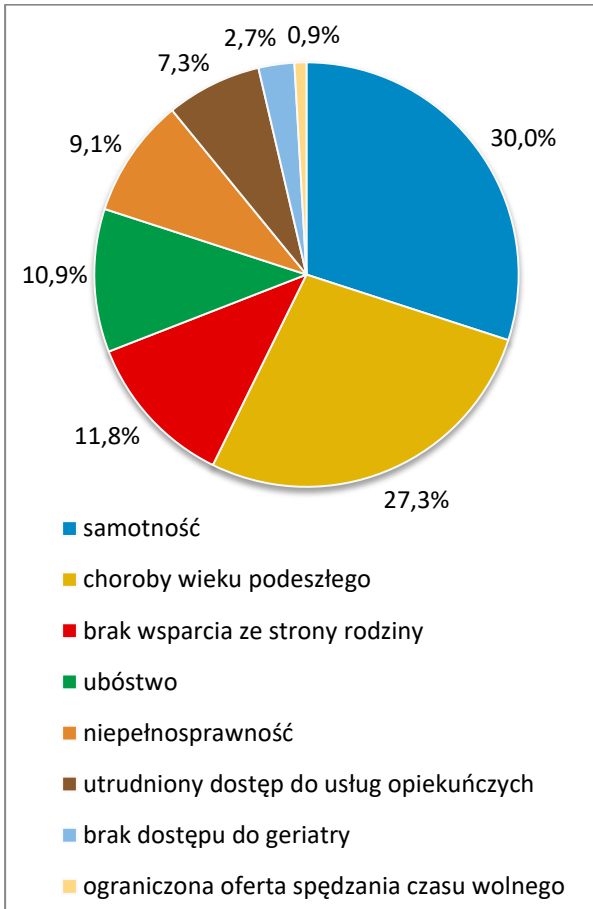
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość badanych (łącznie 70,3%) stwierdziła, że zna przypadki przemocy w rodzinie w mieście lub o nich słyszała. Odmiennego zdania było w sumie 29,7% ankietowanych.

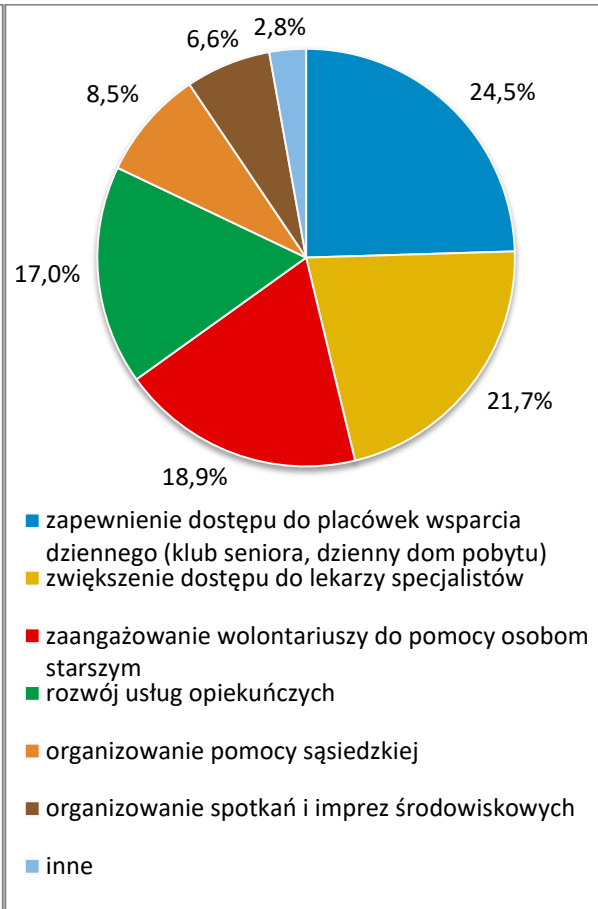
Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinie, należy przede wszystkim prowadzić profilaktykę agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży (23,8%), zwiększyć dostępność pomocy terapeutycznej i prawnej (20%), motywować i kierować sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych (18,1%) oraz prowadzić poradnictwo i interwencje (15,2%).

Kolejna kwestia poruszona w ankiecie dotyczyła problemów, z jakimi najczęściej zmagają się osoby starsze w mieście, oraz działań, których wdrożenie przyczyniłoby się do poprawy ich sytuacji. Udzielone przez badanych odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 40. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z miasta

Wykres 41. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w mieście?

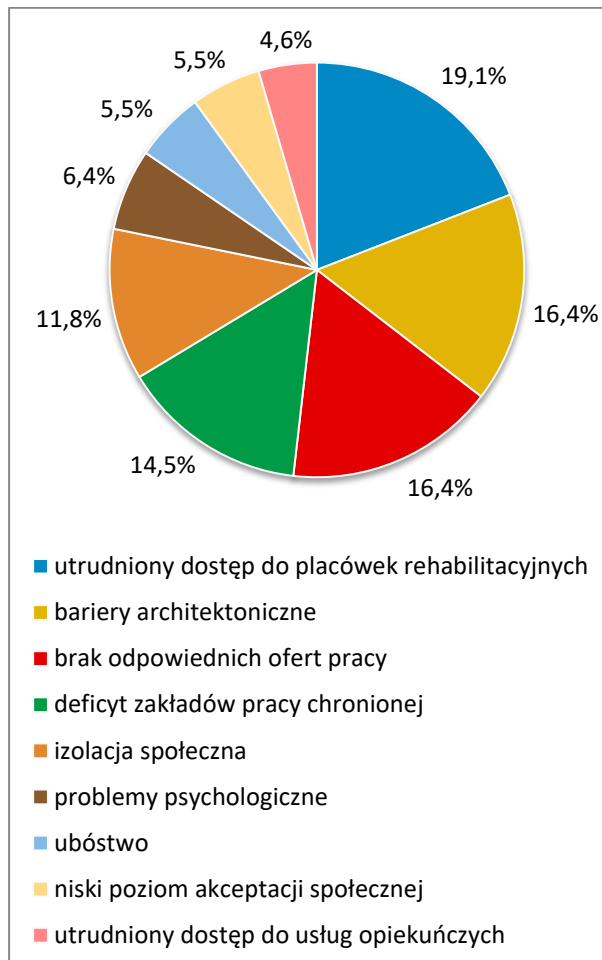
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii osób ankietowanych, problemami, które najczęściej dotykają seniorów w mieście, są samotność (30%) oraz choroby wieku podeszłego (27,3%).

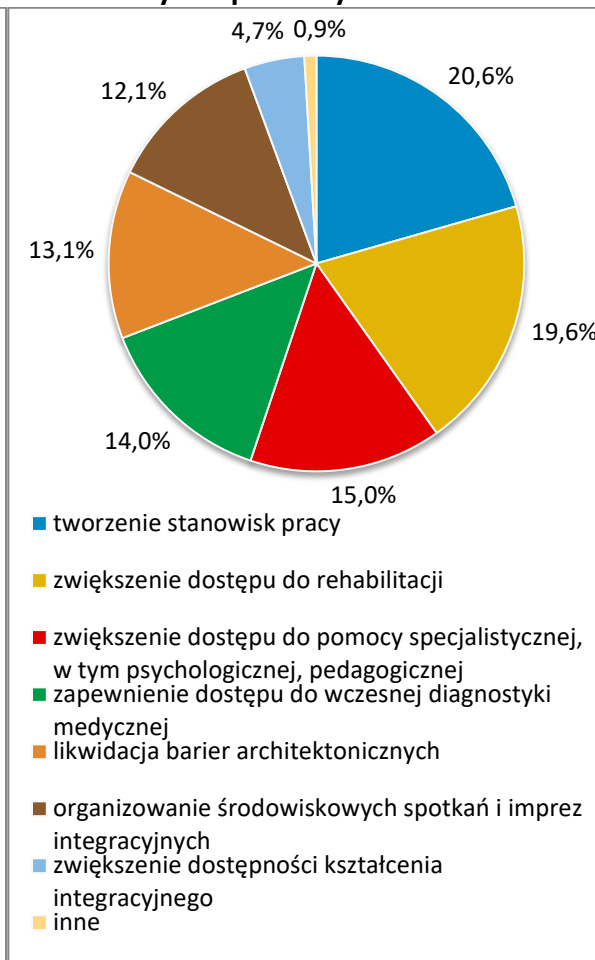
Do działań, których realizacja mogłaby się przyczynić do poprawy sytuacji seniorów w mieście, respondenci najczęściej zaliczali: zapewnienie dostępu do placówek wsparcia dziennego (klub seniora, dzienny dom pobytu; 24,5%), zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (21,7%), zaangażowanie wolontariuszy do pomocy osobom starszym (18,9%) oraz rozwój usług opiekuńczych (17%).

W odpowiedzi na kolejne pytania ankietowani identyfikowali problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne w mieście, oraz wskazywali działania, których podjęcie pozwoliłoby na pełniejszy ich udział w życiu społecznym. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 42. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z miasta

Wykres 43. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?

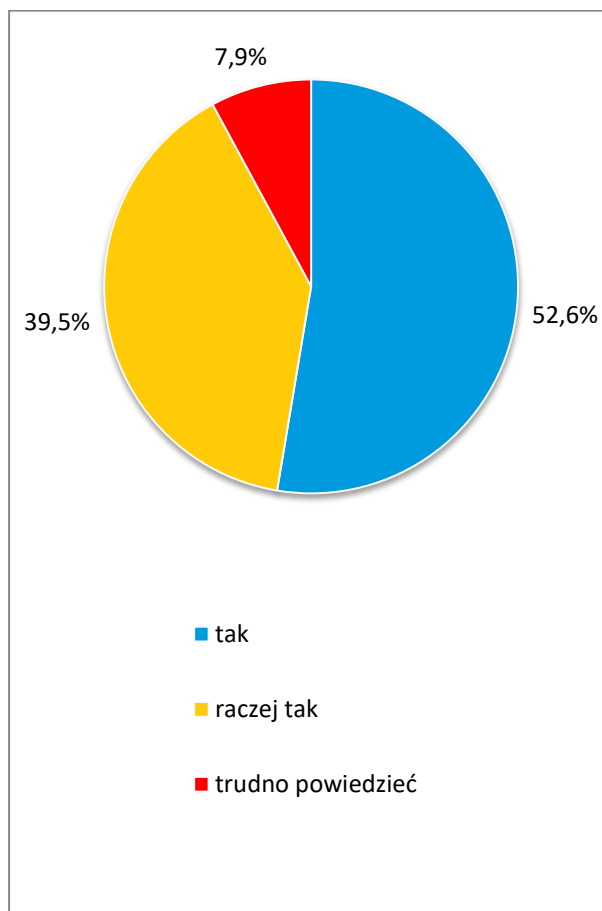
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Według badanych problemami, z którymi najczęściej zmagają się osoby dotknięte niepełnosprawnością z miasta, są: utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (19,1%), bariery architektoniczne, brak odpowiednich ofert pracy (po 16,4%) oraz deficyt zakładów pracy chronionej (14,5%).

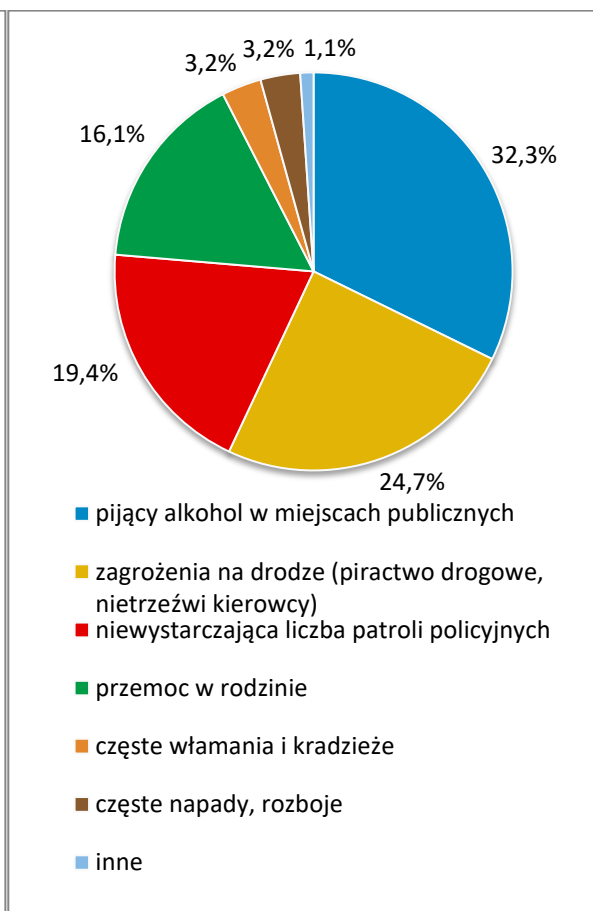
W opinii ankietowanych, działania, które umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym, powinny skupiać się na tworzeniu stanowisk pracy (20,6%) i zwiększeniu dostępu do rehabilitacji (19,6%).

W ostatnich pytaniach podjęto temat stanu bezpieczeństwa w mieście – poczucia bezpieczeństwa, przyczyn jego braku oraz działań, które wpłynęłyby na jego zwiększenie. Szczegóły w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 44. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w mieście?

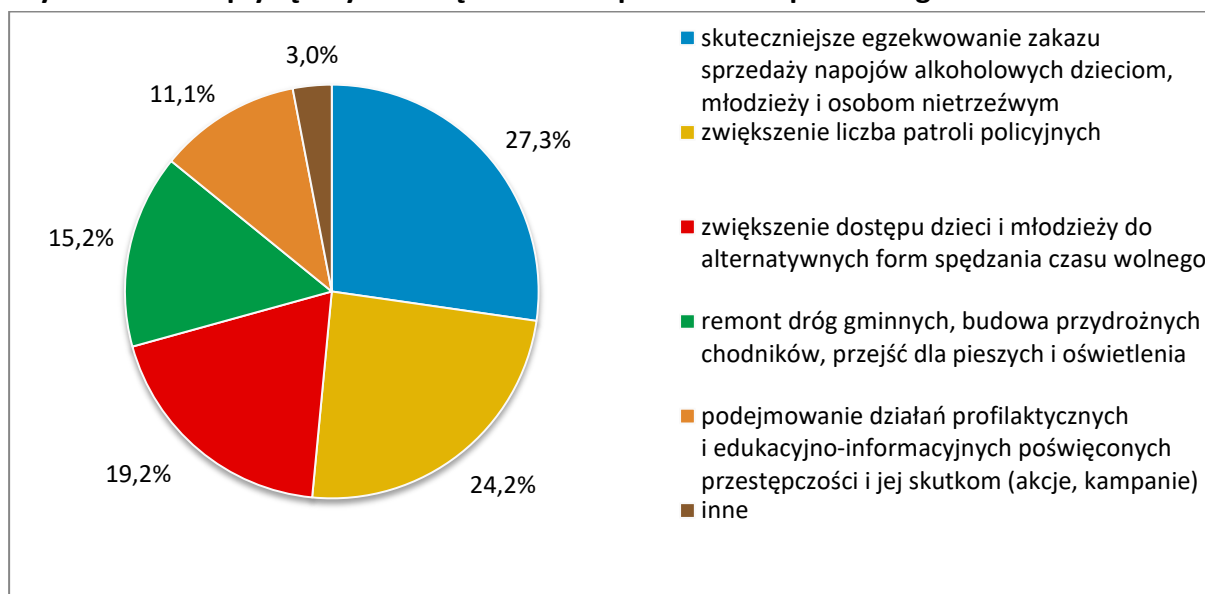
Wykres 45. Przyczyny braku bezpieczeństwa w mieście

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (łącznie 92,1%) stwierdziła, że czuje się bezpiecznie bądź raczej bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Nikt nie był odmiennego zdania.

Wśród przyczyn braku bezpieczeństwa respondenci najczęściej wskazywali osoby pijące alkohol w miejscach publicznych (32,3%), zagrożenia na drodze (piractwo drogowe, nietrzeźwi kierowcy; 24,7%) oraz niewystarczającą liczbę patroli policyjnych (19,4%).

Wykres 46. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w mieście?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Zdaniem ankietowanych na poprawę bezpieczeństwa publicznego w mieście w największym stopniu wpłynęłyby takie działania, jak: skuteczniejsze egzekwowanie zakazu sprzedaży napojów alkoholowych dzieciom, młodzieży i osobom nietrzeźwym (27,3%), zwiększenie liczby patroli policyjnych (24,2%), zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (19,2%) oraz remont dróg gminnych, budowa przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia (15,2%).

15. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest heurystyczną techniką analityczną służącą uporządkowaniu posiadanych informacji. W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje, oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej. Analizę SWOT przeprowadzoną na potrzeby niniejszego dokumentu przedstawiono poniżej.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zachęcanie inwestorów do tworzenia w mieście nowych miejsc pracy ▪ upowszechnianie ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy i szkoleniach, o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach ▪ zapewnianie wsparcia dla osób zagrożonych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niewystarczająca liczba miejsc pracy w mieście ▪ niska skuteczność działań na rzecz ograniczenia bezrobocia ▪ niewystarczające zasoby mieszkań komunalnych i socjalnych w mieście ▪ brak indywidualnych programów

Mocne strony	Słabe strony
<p>bezdumnością i wychodzących z bezdumnością</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zapewnianie rodzinom dostępu do poradnictwa specjalistycznego ▪ istnienie warunków do prowadzenia efektywnej pracy socjalnej ▪ wspieranie rodzin ze strony asystenta rodziny ▪ funkcjonowanie żłobków ▪ dobra dostępność opieki przedszkolnej, szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego i placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ▪ zapewnianie dostępu do kształcenia integracyjnego ▪ działalność Domu Kultury, Biblioteki Publicznej i Muzeum ▪ działalność różnorodnych instytucji i grup świadczących wsparcie osobom uzależnionym i dotkniętym przemocą w rodzinie ▪ świadczenie w mieście usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ funkcjonowanie w mieście licznych instytucji i organizacji działających na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych ▪ istnienie bazy rehabilitacyjnej w mieście ▪ zapewnianie dostępu do opieki geriatrycznej ▪ dobrze wykwalifikowana kadra OPS-u ▪ dobrze rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej w mieście ▪ pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ▪ podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej oraz z przedstawicielami kościoła 	<p>wychodzenia z bezdumności</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ brak w mieście schroniska, mieszkań chronionych i treningowych dla osób bezdumnych ▪ brak w mieście grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci ▪ niedostateczna dostępność specjalistycznej opieki zdrowotnej ▪ niewystarczający dostęp rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej oraz wsparcia psychospołecznego i prawnego ▪ niewystarczające działania profilaktyczne, informacyjne, edukacyjno-szkoleniowe w zakresie uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie ▪ brak mieszkań chronionych dla ofiar przemocy w rodzinie ▪ niska skala działań prozdrowotnych wśród osób starszych ▪ brak dziennego domu pobytu w mieście ▪ istnienie w mieście barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne życie ▪ niewystarczająca, w stosunku do ilości realizowanych zadań, liczba pracowników socjalnych ▪ niski poziom aktywności mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych ▪ deficyt podmiotów ekonomii społecznej w mieście ▪ niewystarczająco rozwinięty wolontariat w mieście, w tym deficyt wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ pozyskiwanie inwestorów i tworzenie nowych miejsc pracy ▪ skuteczniejsze pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ▪ dostęp do europejskich rynków pracy ▪ rozwój budownictwa socjalnego ▪ ukierunkowanie edukacji ponadpodstawowej na potrzeby lokalnego rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia w mieście ▪ występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia i ubożenia mieszkańców ▪ niski poziom aktywności osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy ▪ niski poziom aktywności osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy ▪ ograniczony potencjał inwestorów w regionie

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie dostępności do specjalistycznego poradnictwa i leczenia ▪ zwiększająca się świadomość społeczna na temat problemów uzależnień i przemocy w rodzinie ▪ tworzenie mieszkań chronionych i treningowych, w tym dla osób bezdomnych i ofiar przemocy w rodzinie ▪ możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny ▪ rozwijanie nowych form aktywności wśród seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz oferty wsparcia dziennego ▪ wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych ▪ rozwój sektora ekonomii społecznej, w tym sektora organizacji pozarządowych oraz zacieśnianie z nim współpracy ▪ dalsze podnoszenie kwalifikacji przez pracowników OPS-u ▪ wzrost aktywności obywatelskiej ▪ zmieniający się na korzyść wizerunek sektora pomocy społecznej ▪ rozwój wolontariatu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ograniczone możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez kończącą edukację młodzież ▪ wzrost poziomu bezrobocia w kraju i spadek dynamiki w gospodarce spowodowany epidemią Covid-19 ▪ kryzys rodziny i rozluźnienie więzi rodzinnych ▪ utrzymująca się liczba rodzin dysfunkcyjnych ▪ obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej ▪ coraz większy dostęp do używek ▪ relatywnie niska liczba osób wyleczonych z uzależnień ▪ rosnąca liczba rodzin wymagających, z powodu przemocy w rodzinie, interwencji, podjęcia działań interdyscyplinarnych, umieszczenia w ośrodkach wsparcia, objęcia działaniami korekcyjno-edukacyjnymi ▪ zwiększająca się liczba osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych ▪ niezadowolający poziom życia osób starszych ▪ występowanie zjawiska migracji osób młodych do większych jednostek administracyjnych ▪ zagrożenie wypaleniem zawodowym wśród pracowników pomocy społecznej ▪ biurokracja w pomocy społecznej

16. WNIOSKI Z DIAGNOZY

Przeprowadzona w kilkunastu obszarach diagnoza sytuacji społecznej w mieście Włodawa, pozwoliła na zidentyfikowanie najważniejszych problemów oraz wyzwań, przed którymi w najbliższych latach stanie samorząd lokalny. Zaliczono do nich:

- zwiastujący proces starzenia się społeczności lokalnej i zwiększający ryzyko chorób i niepełnosprawności stały wzrost liczby osób starszych, któremu towarzyszy spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym;
- dalsze wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i wymagających aktywizacji zawodowej;
- utrzymującą się liczbę rodzin dysfunkcyjnych i utrzymującą się liczbą rodzin wymagających ochrony macierzyństwa i wielodzietności;
- rozwijanie systemu pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy domowej;
- zaspokajanie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia, w tym zwiększenie dostępu do specjalistycznej opieki zdrowotnej;

- utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez kontynuowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych poświęconych przestępczości;
- wzmacnianie lokalnych służb społecznych oraz rozwijanie i zacieśnienie współpracy z sektorem obywatelskim.

Wyniki diagnozy, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, posłużyły do sformułowania misji oraz wyznaczenia celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań niezbędnych do podjęcia w latach 2021-2027. Wdrożenie zaplanowanych przedsięwzięć powinno przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców miasta, zmniejszenia skali występujących problemów społecznych oraz zminimalizowania ich skutków społecznych. Inicjatywy te zostały ujęte w poniżej przedstawionych obszarach.

- 1. Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania:** zapewnienie osobom starszym odpowiedniej opieki oraz zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej, a także ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób nią dotkniętych;
- 2. Stwarzanie mieszkańcom miasta warunków do rozwoju oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego:** tworzenie w mieście nowych miejsc pracy oraz wspieranie osób wymagających aktywizacji, w tym pozostających bez pracy i znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej;
- 3. Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście:** pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju, wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia oraz przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich;
- 4. Profesjonalizacja służb społecznych oraz rozwijanie sektora obywatelskiego:** rozwijanie sektora pomocy społecznej oraz wzmacnianie i poszerzanie sektora pozarządowego w mieście oraz zacieśnianie współpracy z należącymi do niego organizacjami.

III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misją samorządu miasta Włodawa w realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2027 jest:

Stwarzanie mieszkańcom miasta warunków do rozwoju, aktywizowanie osób zagrożonych lub dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, wzmacnianie rodzin oraz integrowanie społeczności lokalnej.

Wypełnienie tak sformułowanej misji wymaga wdrożenia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań. Zostały one przedstawione poniżej w formie kart strategicznych, w których uwzględniono również realizatorów i partnerów w realizacji poszczególnych zapisów, źródła ich finansowania, czas realizacji oraz prognozę zmian.

Cel strategiczny 1.:

Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania.

Cele operacyjne

1. Zapewnienie osobom starszym odpowiedniej opieki oraz zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej.
2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób nią dotkniętych.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o dostępnych formach pomocy, podejmowanych na ich rzecz działaniach oraz przysługujących im prawach.
2. Udzielanie osobom starszym i niepełnosprawnym wsparcia w postaci pracy socjalnej oraz pomocy finansowej i rzeczowej.
3. Rozwijanie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
4. Inicjowanie i promowanie wśród mieszkańców miasta działań samopomocowych, np. pomocy sąsiedzkiej.
5. Podejmowanie działań prozdrowotnych wśród osób starszych i niepełnosprawnych.
6. Rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego kierowanej do osób starszych i niepełnosprawnych – zapewnienie im odpowiedniego dostępu do edukacji, kultury i rekreacji poprzez organizowanie imprez środowiskowych, wycieczek, zajęć, spotkań integracyjnych, m.in. w ramach Klubu Seniora „Złota Jesień”, miejskich placówek kulturalnych, Uniwersytetem Trzeciego Wieku oraz przy współpracy z organizacjami pozarządowymi, w tym Kołem Gospodyń Miejskich „Zosie Samosie”.
7. Podjęcie działań w kierunku utworzenia w mieście domu dziennego pobytu.
8. Wspieranie inicjatyw służących zwiększeniu aktywności osób starszych i niepełnosprawnych oraz wykorzystujących ich potencjał.
9. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy: likwidacji barier, zapewnieniu dostępu do rehabilitacji i sprzętu rehabilitacyjnego oraz zapewnieniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia.
10. Podejmowanie i rozszerzanie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, m.in. z zakładami opieki zdrowotnej, ośrodkami wsparcia, domami pomocy społecznej, podmiotami świadczącymi usługi rehabilitacyjne, zakładami pracy chronionej, organizacjami pozarządowymi, a także z Kościołem.
11. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.

Cel strategiczny 1.:

Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania.

Czas realizacji: Lata 2021-2027.

Realizatorzy:

Burmistrz Włodawy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Klub Seniora, miejskie placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne.

Partnerzy w realizacji:

Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, placówki ponadpodstawowe, placówki ochrony zdrowia, pracodawcy, ośrodki wsparcia, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne, domy pomocy społecznej, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, a także Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania:

Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Prognoza zmian:

Efektywniejszy udział seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, wyższy standard świadczonych usług, lepsza jakość funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania, wzrost liczby osób usprawnionych i zatrudnionych.

Cel strategiczny 2.:

Stwarzanie mieszkańcom miasta warunków do rozwoju oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego.

Cele operacyjne:

1. Tworzenie w mieście nowych miejsc pracy.
2. Wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej i wymagających aktywizacji, w tym pozostających bez pracy.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Pozyskiwanie nowych inwestorów, promowanie miasta przy wykorzystaniu jej walorów, tworzenie i oferowanie terenów pod działalność gospodarczą, np. w ramach Włodawskiej Podstrefy Ekonomicznej, oferowanie inwestorom ulg podatkowych.
2. Wspieranie i promowanie przedsiębiorczości, w tym małej i średniej.
3. Wspieranie rozwoju turystyki i rekreacji w mieście, m.in. poprzez promowanie jej walorów oraz rozwijanie oferty i infrastruktury turystycznej.
4. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych mieszkańców miasta – upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach, organizowanie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego oraz udzielanie pomocy w rozpoczęciu działalności gospodarczej.

Cel strategiczny 2.:

Stwarzanie mieszkańcom miasta warunków do rozwoju oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego.

5. Kontynuowanie pracy socjalnej z osobami ubogimi i bezrobotnymi, obejmującej m.in. motywowanie do podnoszenia kwalifikacji, poszukiwania zatrudnienia i rozwiązywania własnych problemów oraz zawieranie z nimi kontraktów socjalnych.
6. Udzielanie przez MOPS pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego, a w razie potrzeby w formie dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego.
7. Udzielanie przez MOPS świadczenia wychowawczego i świadczenia „Dobry Start”.
8. Podejmowanie wśród osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej działań edukacyjnych służących poprawie ich położenia oraz zapobieganiu zjawisku dziedziczenia bezrobocia i biedy, m.in. edukowanie w zakresie umiejętnego gospodarowania budżetem domowym.
9. Zachęcanie osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego do aktywnych postaw, promowanie wśród nich samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej, oraz organizowanie na rzecz ubogich akcji charytatywnych (np. zbiórek).
10. Udzielanie pomocy dzieciom pochodzącym z rodzin ubogich, m.in. poprzez prowadzenie dożywiania w szkołach, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także organizowanie wypoczynku oraz czasu wolnego.
11. Wspieranie tworzenia podmiotów ekonomii społecznej w mieście, w tym spółdzielni socjalnych.
12. W razie potrzeby podejmowanie działań na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością, m.in. prowadzenie pracy socjalnej, udzielenie wsparcia finansowego i rzeczowego oraz w dostępie do opieki zdrowotnej i terapii uzależnień, zapewnienie schronienia; podejmowanie współpracy w tym zakresie z placówkami świadczącymi wsparcie w tym zakresie.
13. Tworzenie w mieście mieszkań komunalnych, w tym socjalnych.
14. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych wykluczeniem społecznym, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów).
15. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju miasta, udzielaniem wsparcia osobom ubogim, bezrobotnym i bezdomnym, a także z Kościołem.

Czas realizacji: Lata 2021-2027.

Realizatorzy:

Burmistrz Włodawy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, miejskie placówki oświatowe i kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

Partnerzy w realizacji:

Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie, szkoły ponadpodstawowe, inwestorzy, pracodawcy, w tym lokalni przedsiębiorcy, placówki

Cel strategiczny 2.:

Stwarzanie mieszkańcom miasta warunków do rozwoju oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego.

zapewniające schronienie, placówki ochrony zdrowia, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju miasta, udzielaniem wsparcia osobom bezrobotnym, ubogim i bezdomnym, a także Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania:

Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Prognoza zmian:

Aktywizacja zawodowa i usamodzielnienie części dotychczasowych beneficjentów systemu pomocy społecznej, poprawa warunków ekonomicznych osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego, łatwiejszy dostęp do mieszkań dla osób o niskim statusie materialnym, lepsze wsparcie dla osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością, zwiększenie liczby miejsc pracy w mieście, wzrost aktywności gospodarczej w mieście.

Cel strategiczny 3.:

Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście.

Cele operacyjne:

1. Pomoc rodzinom w wypełnianiu ich funkcji oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia i umożliwienie im wszechstronnego rozwoju.
2. Wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.
3. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.
4. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Kontynuowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności z rodzinami mającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz wymagającymi ochrony macierzyństwa lub wielodzietności.
2. Utrzymanie, a w razie konieczności, zwiększenie liczby asystentów rodziny oraz, w razie potrzeby, ustanawianie rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń.
3. Prowadzenie wśród rodzin edukacji w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz promowanie prawidłowego modelu rodziny, m.in. przez pracowników MOPS-u, placówek oświatowych, asystentów rodziny.
4. Zapewnienie rodzinom oraz osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego.
5. Promowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudnienia, ułatwiających godzenie pracy z wychowaniem dzieci.
6. Kontynuowanie i wspieranie działań integracyjnych na rzecz rodzin, m.in. organizowanie rodzinnych pikników.

Cel strategiczny 3.:

Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście.

7. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych miasta; rozwijanie infrastruktury umożliwiającej spędzanie czasu wolnego oraz rozwój uzdolnień i zainteresowań dzieci i młodzieży, organizowanie wypoczynku.
8. Tworzenie i rozwijanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
9. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, udzielanie pomocy w nauce (np. przez wolontariuszy), przyznawanie stypendiów i zasiłków szkolnych.
10. Opracowywanie i wdrażanie programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i z budżetu państwa (w ramach konkursów); podejmowanie współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi.
11. Integrowanie i koordynowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w mieście poprzez stałą współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i ochrony zdrowia, policji, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, organizacji pozarządowych i kościoła.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, psychologicznej, prawnej i społecznej dla osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, m.in. poprzez rozwijanie w mieście oferty wsparcia dla osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz zacieśnienie współpracy z placówkami leczenia uzależnień, ośrodkami wsparcia i innymi podmiotami świadczącymi pomoc na rzecz ww. osób.
2. Zintensyfikowanie w mieście profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności kierowanej do dzieci i młodzieży, ich rodziców oraz nauczycieli.
3. Wspieranie ruchu samopomocowego w mieście.
4. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
5. Zintensyfikowanie działalności Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego.
6. Tworzenie w mieście mieszkań chronionych dla ofiar przemocy w rodzinie, w razie potrzeby zapewnienie im miejsc w ośrodkach wsparcia, a także kierowanie sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych; nawiązywanie współpracy w tym zakresie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie.
7. Tworzenie w mieście i rozwijanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny 3.:

Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej.
2. Zwiększenie dostępu mieszkańcom do świadczeń zdrowotnych, głównie specjalistycznych.
3. Podejmowanie działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców, w tym opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych.
4. Inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu zaznajomienie mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia i ich skutkami.
5. Upowszechnianie wśród mieszkańców miasta informacji na temat dostępności i możliwości skorzystania ze specjalistycznych usług medycznych, w tym wykonania badań specjalistycznych.
6. Opracowanie i realizacja miejskiego programu ochrony zdrowia psychicznego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.:

1. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych; włączanie w ich realizację policjantów i strażników miejskich.
2. Podejmowanie w mieście przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie).
3. Rozwijanie systemu monitoringu miejskiego oraz patrolowanie i wizytowanie miejsc publicznych w mieście; zwiększenie częstotliwości patroli policyjnych w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością.
4. Kontynuowanie przez jednostki miejskie i mieszkańców współpracy z policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości.
5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez budowę i remont ulic, budowę chodników i ścieżek rowerowych, budowę przejść dla pieszych, oświetlenia i miejsc parkingowych, organizację dowozu dzieci do szkół.

Czas realizacji: Lata 2021-2027.

Realizatorzy:

Burmistrz Włodawy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Centrum Profilaktyki i Rozwoju Osobowości, Punkt Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Centrum Pomocy Interdyscyplinarnej, miejskie placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, Straż Miejska.

Partnerzy w realizacji:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna i Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna we Włodawie, placówki ponadpodstawowe, placówki ochrony zdrowia, placówki leczenia uzależnień, ośrodki wsparcia, grupy samopomocowe,

Cel strategiczny 3.:

Wspieranie rodzin, zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju, zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej oraz utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego w mieście.

instytucje rządowe, policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, m.in. organizacje udzielające pomocy rodzinom i dzieciom, w tym dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie, organizacje zajmujące się wspieraniem i upowszechnianiem kultury, turystyki, sportu i rekreacji, jednostki ochotniczej straży pożarnej, oraz Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania:

Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Prognoza zmian:

Niższy odsetek rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz wymagających ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, podniesienie poziomu wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, skuteczniejsze wsparcie dla rodziców mających trudności opiekuńczo-wychowawcze, rodziców samotnych i wychowujących dzieci niepełnosprawne, lepszy dostęp do opieki przedszkolnej, zapewnienie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3., podwyższenie szans edukacyjnych dla uczniów uzdolnionych i dzieci mających problemy w nauce, wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z niej korzystających, większy poziom świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej, uzależnień oraz zdrowego trybu życia, lepszy dostęp do opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznej, wydatniejsze wsparcie dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, obniżenie liczby przypadków przemocy w rodzinie, ograniczenie przestępczości, w tym wśród młodocianych, wzrost zasobu wiedzy mieszkańców o przestępczości i jej skutkach, bezpieczniejsze drogi.

Cel strategiczny 4.:

Profesjonalizacja służb społecznych oraz rozwijanie sektora obywatelskiego.

Cele operacyjne:

1. Rozwijanie sektora pomocy społecznej.
2. Wzmacnianie i poszerzanie sektora pozarządowego w mieście oraz zacieśnianie współpracy z należącymi do niego organizacjami.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Systematycznie podnoszenie kompetencji przez kadrę MOPS-u, m.in. poprzez uczestnictwo w kursach i szkoleniach.
2. Utrzymanie, a w razie potrzeby zwiększenie liczby asystentów rodziny.
3. Rozwijanie infrastruktury socjalnej w mieście poprzez poszerzenie oferty już działających jednostek oraz utworzenie, w razie potrzeby, nowych.
4. Projektowanie i wdrażanie nowych instrumentów i usług służących podniesieniu jakości świadczonej pomocy.
5. Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. poprzez rozwijanie strony internetowej MOPS-u.

<p>Cel strategiczny 4.: Profesjonalizacja służb społecznych oraz rozwijanie sektora obywatelskiego.</p>
<p>6. Opracowywanie i realizowanie projektów współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów).</p>
<p>Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy szerszej współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. 2. Inicjowanie powstawania oraz wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy międzynarodowej oraz w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet samorządu źródeł finansowania. 3. Zachęcanie mieszkańców miasta do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych; samoorganizowania się, samopomocy oraz tworzenia organizacji działających na rzecz społeczności lokalnej. 4. Wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych. 5. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.
<p>Czas realizacji: Lata 2021-2027.</p>
<p>Realizatorzy: Burmistrz Włodawy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki organizacyjne miasta.</p>
<p>Partnerzy w realizacji: Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Lublinie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we Włodawie, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Kościół, społeczność lokalna.</p>
<p>Źródła finansowania: Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.</p>
<p>Prognoza zmian: Większe kompetencje kadry pomocy społecznej, wyższa jakość świadczonych usług, zwiększenie aktywności mieszkańców, zwielokrotnienie inicjatyw społecznych, różnorodność form i lepsza efektywność współpracy z sektorem pozarządowym.</p>

IV. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Włodawa na lata 2021-2027 będzie realizowana w szczególności poprzez następujące programy:

- Miejski Program Profilaktyki i Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym i Narkomanii,
- Miejski Program Wspierania Rodziny,

- Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Program Współpracy Gminy Miejskiej Włodawa z organizacjami pozarządowymi.

Skuteczność wdrożenia dokumentu będzie również zależała od środków finansowych – posiadanych i pozyskanych przez samorząd miasta lub inne podmioty uczestniczące w realizacji strategii – na opracowanie i realizację innych programów oraz projektów, które będą zgodne z przyjętymi w dokumencie kierunkami działań (poniżej zaprezentowano propozycję projektu przygotowanego w trakcie prac nad strategią).

Programy i projekty powinny cechować efektywność, skuteczność i celowość. Mogą być one przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę Miejską i, w zależności od charakteru, realizowane w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych.

Zaprojektowane zgodnie z zapisami strategicznymi przedsięwzięcia mogą być dofinansowywane m.in. ze środków programów resortowych (np. w ramach otwartych konkursów ofert).

Projekt 1.

nazwa projektu	Olimpijczyk – uwierz w siebie!!!
wnioskodawca projektu	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie
partnerzy w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych ▪ Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy we Włodawie ▪ samorządy wojewódzkie, powiatowe i gminne ▪ organizacje pozarządowe prowadzące działalność w zakresie sportu i kultury fizycznej
cele projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zapobieganie dyskryminacji osób z niepełnosprawnością ▪ rozszerzenie systemu rekreacji, jako formy rehabilitacji osób z niepełnosprawnością ▪ integracja ▪ promocja sportu i aktywności fizycznej osób z niepełnosprawnością ▪ promowanie zdrowego stylu życia
beneficjenci projektu	Osoby z niepełnosprawnością i ich rodziny

Projekt 2.

nazwa projektu	Spółdzielnia socjalna – Stacja naprawy rowerów
wnioskodawca projektu	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza we Włodawie
partnerzy w realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Urząd Miejski we Włodawie ▪ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie
cele projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ aktywne spędzanie czasu wolnego ▪ pomoc osobom korzystającym z wózków inwalidzkich
beneficjenci projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mieszkańcy Włodawy i okolic, w szczególności osoby z niepełnosprawnością

	▪ turyści
--	-----------

V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII

Zgodnie z art. 110 ust 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Włodawa na lata 2021-2027 będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie. Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji, w zależności od posiadanych i pozyskanych środków finansowych. Poniższa tabela przedstawia ramy finansowe strategii, które obejmują szacunkową wielkość wydatków na jej realizację w kolejnych latach.

Tabela 17. Ramy finansowe strategii w latach 2021-2027 (w tys. zł)

2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.	2025 r.	2026 r.	2027 r.
22.104	22.500	22.900	23.350	23.800	24.200	24.680

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

Do przygotowania ram finansowych strategii wykorzystano prognozowaną w budżecie miasta wielkość wydatków w pomocy społecznej oraz w innych obszarach polityki społecznej (dział 851 Ochrona zdrowia, rozdział 85153 Przeciwdziałanie narkomanii, rozdział 85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi, dział 852 Pomoc społeczna, dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, 854 Edukacyjna opieka wychowawcza, dział 855 Rodzina). Prognozę tę oparto o wysokość środków finansowych poniesionych na realizację zadań w ww. działach w latach 2017-2019.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji.

Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, z myślą o podjęciu działań korygujących, czy realizacja wyznaczonych działań zmierza w słusznym kierunku. Monitoring strategii dostarczy również informacji pozwalających na przeprowadzenie jej ewaluacji, która umożliwi ustalenie rzeczywistych rezultatów wdrożenia dokumentu – czy uzyskane efekty są zgodne z przyjętymi wcześniej zamierzeniami i na co miały wpływ.

Informacja na temat realizacji strategii oraz osiągniętych rezultatów będzie przygotowywana corocznie w formie raportu monitoringowego. Poza oceną wdrożenia zapisów strategicznych, będzie on zawierał propozycje rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych lub nowych potrzeb, podjęcie działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

W celu skutecznego i sprawnego opracowywania raportu monitoringowego, Burmistrz może powołać zespół zadaniowy, w skład którego wejdą przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej.

Do oceny stopnia wdrożenia strategii zostaną wykorzystane przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe (dla każdego wskaźnika określono jego wartość początkową za rok 2019 oraz wartość docelową w ostatnim roku realizacji dokumentu). W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji.

Przygotowany zestaw wskaźników monitoringowych ma charakter otwarty, co oznacza, że w trakcie wdrażania strategii, może być on zmodyfikowany, w tym poszerzony o nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji zapisów strategicznych.

Tabela 18. Wskaźniki monitoringowe do oceny stopnia wdrożenia strategii

wskaźnik monitoringowy	wartość w 2019 r.	wartość docelowa w 2027 r.
Cel strategiczny 1		
liczba osób w wieku poprodukcyjnym (oraz ich udział w ogóle mieszkańców)	3.234 (24,8%)	3.320 (25%)
liczba seniorów objętych pomocą społeczną	111	100
liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności	264	250
liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	69	75
liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0 (3)	5 (5)
liczba działających klubów seniora	3	3
liczba osób korzystających z dziennego domu pobytu	0	10
liczba obiektów, w których zlikwidowano bariery	0	4
liczba nowo utworzonych przez gminę i jej jednostki organizacyjne miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością	0	3
liczba osób korzystających z warsztatów terapii zajęciowej	40	45
liczba osób korzystających z ośrodków wsparcia	0	
liczba osób objętych całodobową opieką w domach pomocy społecznej	11	8
liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i niepełnosprawne	50	50
cel strategiczny 2		
liczba podmiotów gospodarczych w mieście	1.244	1.250
liczba osób bezrobotnych w mieście	657	630
liczba mieszkańców miasta objętych przez Powiatowy Urząd Pracy wsparciem	281	290

liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa, bezrobocia i bezdomności	693, 661, 14	650, 620, 8
liczba rodzin pobierających świadczenia z pomocy społecznej	432	410
liczba gospodarstw pobierających dodatki mieszkaniowe (i energetyczne)	2.813 (128)	2.400 (180)
liczba wypłaconych zasiłków rodzinnych (oraz dodatków do zasiłków)	8.567 (2.834)	7.800 (2.000)
liczba wypłaconych świadczeń wychowawczych (oraz świadczeń „Dobry Start”)	19.173 (1.385)	19.100 (1.300)
liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem w formie stypendiów i zasiłków szkolnych	151	120
liczba wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego	1.980	1.700
liczba podmiotów ekonomii społecznej	1	2
liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie	9	8
liczba mieszkań komunalnych (w tym socjalnych)	238 (116)	245 (120)
liczba programów i projektów realizowanych na rzecz zagrożonych i dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym	1	3
cel strategiczny 3		
liczba rodzin objętych pracą socjalną	320	320
liczba asystentów rodziny (oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem)	1 (18)	2 (25)
liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym	51	55
liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (i liczba osób objętych w ich ramach opieką)	1 (42)	1 (60)
liczba realizowanych programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka	13	10
liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie	152, 8, 27	140, 3, 20
liczba osób objętych pomocą terapeutyczną, rehabilitacyjną oraz wsparciem psychologicznym i prawnym	29	35
liczba grup samopomocowych	3	5
liczba rodzin objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego	73	70
liczba mieszkań chronionych dla ofiar przemocy w rodzinie (oraz liczba osób z nich korzystających)	0 (0)	0 (0)
liczba osób umieszczonych w ośrodkach wsparcia	0	0
liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych	0	10
liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej	108	110
liczba osób objętych podstawowymi i specjalistycznymi świadczeniami zdrowotnymi	25.035	26.050
liczba realizowanych programów zdrowotnych	83	80
liczba popełnionych i wykrytych przestępstw	64	55
liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych (w zakresie profilaktyki)	21	25
liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na	3	3

drodze		
cel strategiczny 4		
liczba pracowników MOPS-u (w tym liczba pracowników socjalnych)	37 (7)	40 (7)
liczba pracowników MOPS-u, którzy uczestniczyli w kursach i szkoleniach	16	24
liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej	14	14
liczba wspieranych przez samorząd miasta organizacji pozarządowych	22	25

Źródło danych: Urząd Miejski we Włodawie.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabele:

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe i energetyczne przyznane w mieście w latach 2017-2019..	16
Tabela 2. Placówki oświatowe oraz opieki nad dziećmi do lat 3 w mieście	20
Tabela 3. Placówki kulturalne w mieście	23
Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w mieście	23
Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w mieście	24
Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych .	30
Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców miasta dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie	33
Tabela 8. Przesłpstwa popełnione w mieście w 2019 roku	35
Tabela 9. Kadra MOPS-u i jej kwalifikacje w 2019 roku	37
Tabela 10. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w mieście w latach 2017-2019	37
Tabela 11. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w mieście przez MOPS w latach 2017-2019	41
Tabela 12. Świadczenia rodzinne przyznane w mieście w latach 2017-2019	43
Tabela 13. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w mieście w latach 2017-2019	45
Tabela 14. Instytucje wsparcia w mieście	45
Tabela 15. Instytucje udzielające wsparcia poza powiatem włodawskim, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy miasta	48
Tabela 16. Wybrane organizacje pozarządowe w mieście	49
Tabela 17. Ramy finansowe strategii w latach 2021-2027 (w zł).....	77
Tabela 18. Wskaźniki monitoringowe do oceny stopnia wdrożenia strategii	78

Wykresy:

Wykresy 1-2. Ludność miasta oraz jej struktura wiekowa w latach 2017-2019	11
Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności miasta w latach 2017-2019	12
Wykres 5. Zasoby mieszkaniowe w mieście w latach 2017-2019	15
Wykres 6. Mieszkania pozostające w zasobach miasta w latach 2017-2019	15

Wykres 7. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w mieście.....	16
Wykres 8. Podmioty gospodarcze publiczne i prywatne w mieście w latach 2017-2019	17
Wykres 9. Podmioty gospodarcze w mieście w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2019 roku.....	17
Wykres 10. Mieszkańcy miasta posiadający zatrudnienie w latach 2017-2019*	18
Wykres 11. Bezrobotni w mieście według płci w latach 2017-2019.....	18
Wykres 12. Stopa bezrobocia w powiecie włodawskim, w województwie lubelskim i w kraju w latach 2017-2019 (w %).....	19
Wykres 13. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców miasta w 2002 roku	28
Wykres 14. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w mieście w 2002 roku.....	28
Wykres 15. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w mieście według poziomu wykształcenia w 2002 roku	29
Wykres 16. Osoby niepełnosprawne w mieście według aktywności ekonomicznej w 2002 roku	29
Wykres 17. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w mieście w latach 2017-2019	31
Wykres 18. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w mieście oraz działalności MKPIRPA w 2019 roku	32
Wykres 19. Osoby w mieście, którym w latach 2017-2019 udzielono pomocy i wsparcia	39
Wykres 20. Osoby i rodziny w mieście, którym w latach 2017-2019 przyznano świadczenie	39
Wykres 21. Osoby i rodziny w mieście, którym w latach 2017-2019 przyznano świadczenie pieniężne	39
Wykres 22. Osoby i rodziny w mieście, którym w latach 2017-2019 przyznano świadczenie niepieniężne	39
Wykres 24. Warunki życia w mieście	51
Wykres 25. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców miasta	52
Wykres 26. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w mieście	53
Wykres 27. Jaki jest poziom bezrobocia w mieście?.....	54
Wykres 28. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?	54
Wykres 29. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców miasta?.....	55

Wykres 30. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?	55
Wykres 31. Jaka jest skala problemu bezdomności w mieście?	56
Wykres 32. Jakie działania byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?.....	56
Wykres 33. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w mieście	57
Wykres 34. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w mieście?.....	57
Wykres 35. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z miasta?	58
Wykres 36. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców miasta	59
Wykres 37. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?	59
Wykres 38. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w mieście	60
Wykres 39. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?	60
Wykres 40. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z miasta	61
Wykres 41. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w mieście?.....	61
Wykres 42. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z miasta ..	62
Wykres 43. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?	62
Wykres 44. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w mieście?.....	63
Wykres 45. Przyczyny braku bezpieczeństwa w mieście	63
Wykres 46. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w mieście?	64